

DJELA APOSTOLSKA

Objašnjenje

GBV, ŽIVA RIJEČ

Navodi Svetog pisma su iz Biblije u izdanju GBV Dillenburg i ŽIVA RIJEČ, Krasica 2020.

Ova objašnjenja prvi put su objavljena u nastavcima u dnevnom čitanju "Dobro Sjeme" (godišta 2017-2021).

© 2026 by GBV

GBV Dillenburg, GmbH

Eiershäuser Straße 54

35713 Eschenburg

GERMANY

www.gbv-dillenburg.de

www.gbv-online.org

ŽIVA RIJEČ

Krasica 224

51224 Krasica

HRVATSKA

zivarijec@gmail.com

www.zivarijec.org

Sadržaj

Uvod	7
Upute apostolima	10
Uzašašće	12
Izbor Matije za apostola	14
Dolazak Svetoga Duha	16
Petrov govor	18
Prva obraćenja i život vjernika	22
Ozdravljenje hromoga	24
Petrov govor	25
Petar i Ivan pred Velikim vijećem	28
Zajednička molitva	30
Međusobni odnos vjernika	31
Ananija i Safira	33
Apostoli u zatvoru	34
Gamalielov savjet	36
Izbor sedmorice poslužitelja	37
Stjepan optužen	39
Abraham	42
Josip odbačen i uzvišen	44

Mojsijevo rođenje i poslanje	46
David i Salomon	49
Stjepanov zaključak i smrt	51
Naviještanje evanđelja u Samariji	52
Šimun vračar	54
Filip i Etiopljanin	56
Saulovo obraćenje	59
Saul u Damasku i Jeruzalemu	61
Eneja i Tabita	63
Kornelije	65
Petrovo viđenje	67
Petar odlazi u Kornelijevu kuću	68
Petrov govor u Kornelijevoj kući	70
Crkva u Antiohiji	72
Petar zatvoren i čudesno oslobođen	75
Pavao i Barnaba na Cipru	78
Pavlov govor u Antiohiji pizidijskoj	79
Srž Pavlove poruke: Isus je Mesija	81
Pavao i Barnaba govore nežidovima	83
U Ikoniju, Listri i Derbi	84
Utvrđivanje učenika i povratak u Antiohiju	86

Sastanak u Jeruzalemu	87
Pismo vjernicima nežidovima	89
Pavlovo drugo misijsko putovanje	91
U Filipima	92
Pavao i Sila u zatvoru	94
U Solunu i Bereji	96
Pavao u Ateni	98
U Korintu	100
Pavlovo treće misijsko putovanje	102
Pavlovo djelovanje u Efezu	103
Pobuna u Efezu	104
U Troadi i Miletu	105
Pavlov govor efeškim starješinama	106
Na putu u Jeruzalem	109
Pavao uhićen u Jeruzalemu	111
Pavlov govor Židovima u Jeruzalemu	113
Pavao pred Velikim vijećem	116
Pavla šalju u Cezareju	117
Pavao pred Feliksom	118
Pavao pred Festom	120
Pavao pred Herodom Agripom	121

Pavlova obrana pred Agripom	122
Festova i Agripina reakcija	124
Pavlovo putovanje	125
Oluja i brodolom	126
Prijem na Malti i dolazak u Rim	128
Pavao u Rimu	129

Uvod

Luka, ljubljani liječnik (Kološanima 4,14).

Luka je jedini sa mnom (2. Timoteju 4,11).

Luka, moj suradnik (Filemonu 24).

Luka je bio pisac evanđelja koje nosi njegovo ime i knjige Djela apostolskih. Dokaz da je njega Bog upotrijebio da napiše te knjige očit je na temelju zamjenica „mi“ i „nas“, koje na nekoliko mjesta u Djelima (pogl. 16, 20 i 27) upotrebljava za sebe i apostola Pavla, kao i na temelju činjenica da su obje knjige u uvodnim redcima bile naslovljene na nekog Teofila. Lukino ime nalazimo samo u gore navedenim redcima. Po zanimanju je bio liječnik, kao što Pavao jasno daje na znanje.

Izvješća u Djelima apostolskim i gornji biblijski redci pomažu nam da zaključimo nešto o Lukinu životu. Bio je s Pavlom na njegovu drugom misijskom putovanju od Troade do Filipa i, vjerojatno, ostao ondje (Djela 16,10-13). Na Pavlovu trećem putovanju Luka ga je pratio od Troade do Jeruzalema, ali o njemu ne čujemo više ništa sve do trenutka kada je apostol poslan u Rim. Luka je krenuo na put s njim i bio s njim, kao jedini pratilac, tijekom njegova drugog utamničenja.

Usprkos vlastitim iskustvima u Pavlovu društvu i s onima koji su poznavali Gospodina ili zapisivali njegove izjave i djela, Luka se držao načela da prikazuje ono što je Sveti Duh htio istaknuti, ne privlačeći pozornost na sebe. U tome nam je dao primjer koji bi trebao slijediti svaki od Gospodinovih slugu.

Nakon riječi posvete Teofilu, istaknutom građaninu koji je vjerojatno bio vjernik Isusa Krista, Luka se nadovezao na izvješće iz svog evanđelja, koje je završilo s uzašašćem Gospodina Isusa Krista na nebo. Sada on čitatelja vodi do Pavlova prvog tamnovanja u Rimu.

Knjiga nazvana „Djela apostolska“ prikladan je prijelaz s evanđelja na poslanice. Počinje s Gospodinovim uzašašćem i onime što je uslijedilo, a zatim govori o apostolovu svjedočanstvu u Jeruzalemu, s protivljenjem s kojim se suočio i sa širenjem kršćanstva jugoistokom Europe. Sveti Duh je vodio Luku da izabere značajna zbivanja u životima apostola, uglavnom Petra i Pavla.

U prvim redcima čitamo da je Isus za svog života „počeo i činiti i naučavati.“ To ukazuje na to da Gospodinov posao nije završio s njegovom smrću, uskrsnućem ili uzašašćem. Nakon svog uzašašća on je s neba nastavio činiti čudesa i naučavati putem apostola, kojima je dao ovlast i silu putem Svetoga Duha.

Premda na početku Lukina zapisa nije postojala, uskoro nakon toga osnovana je Crkva. Trud apostola otkriva da je Isus „uzašao na visinu ... dao darove ljudima ... za usavršavanje svetih, za djelo služenja, za izgradnju Kristova tijela“ (Efežanima 4,8.12). Rani razvoj primjene tih darova za postizanje te Gospodinove milosne nakane bit će nam očit kad budemo čitali tu knjigu.

Lukino evanđelje govori o vremenu kad je Isus bio na zemlji pa do njegova uzašašća. Isus Krist je svoj život živio u sili Svetoga Duha, a „po Duhu Svetom“ je i apostolima dao poslanje da evangeliziraju. Sada je Sveti Duh trebao igrati mnogo veću ulogu u životima Gospodinovih učenika negoli dotad. On će sići na zemlju, zauvijek prebivati u vjernicima i voditi ih u njihovu služenju Kristu.

Luka tu knjigu ne može započeti a da ne spomene Isusovo uskrsnuće. Bio je zaokupljen susretima Gospodina Isusa s njegovim učenicima, to jest s mnogim svjedocima koji su vidjeli uskrsloga Gospodina. Među „mnogim neporecivim dokazima“ bile su činjenice da se on nije pojavio kao duh, nego u svom uskrsлом tijelu s ožiljcima od čavala, i da je jeo s njima (Luka 24,38-43; 1. Korinćanima 15,4-8).

U četrdeset dana između svog uskrsnuća i uzašašća Isus je svojim učenicima govorio o „kraljevstvu Božjem“. Kraljevstvo Božje

je svugdje na zemlji gdje se priznaje Božja vladavina, gdje se Isusa Krista priznaje Gospodinom. To kraljevstvo će jednoga dana, kada se Krist ponovno pojavi na zemlji, biti vidljivo u izvanjskoj sili i slavi. Do tada se na kraljevstvo Božje gleda kao na „pravednost, mir i radost u Duhu Svetome“ (Rimljanima 14,17).

Upute apostolima

Na što se misli pod „Očevim obećanjem“ na koje su apostoli trebali čekati? Prije svog raspeća Gospodin Isus Krist je obećao da neće ostaviti svoje učenike same na svijetu: „I ja ću moliti Oca i on će vam dati drugog Tješitelja, da on ostane s vama zauvijek: Duha istine, koga svijet ne može primiti, jer ga ne vidi niti ga poznaje. Ali vi ga poznajete; jer s vama boravi i u vama će biti“ (Ivan 14,16.17).

„Tješitelj“ znači i „pomoćnik ili glasnogovornik“. To ukazuje na višestruko djelovanje Svetoga Duha u vjernicima i za njih, na njihov blagoslov.

Nakon svog uskrsnuća Isus je ponovno govorio o dolasku Svetoga Duha. To je ono o čemu Luka govori ovdje: „I evo, ja šaljem na vas obećanje moga Oca; no ostanite u gradu Jeruzalemu dok se ne odjenete u silu odozgo“ (Luka 24,49).

Tako su i Bog Otac i Bog Sin uključeni u slanje Svetoga Duha. To pokazuje važnost njegova dolaska ovamo na zemlju. To što je Ivan Krstitelj propovijedao pokajanje, kao i njegovo krštavanje, uvelo je novo razdoblje u Božjem postupanju s ljudima. Dolaskom Svetoga Duha trebalo je svanuti novo doba, koje traje sve do danas.

Nakon svog uskrsnuća Gospodin Isus Krist govorio je apostolima o Božjem kraljevstvu (red. 3). Oni su odmah pomislili na kraljevstvo sile i slave s Jeruzalemom kao glavnim gradom, koje je bilo proročeno u Starom zavjetu i koje će Mesija jednoga dana osnovati ovdje na zemlji (Psalam 110,1.2). No Isus je mislio na kraljevstvo Božje u duhovnom obliku, u kojem postoji gdje god se njega priznaje Gospodinom. O „kraljevstvu nebeskom“ u tom smislu čitamo već prije toga, u usporedbama u Mateju 13, a pred rimskim upraviteljem Isus je rekao: „Sada kraljevstvo moje nije odavde“ (Ivan 18,36).

U velikom proročkom govoru Sina Božjega uoči njegova raspeća saznajemo za događaje koji će se zbiti prije negoli se Krist vrati na

zemlju i utemelji svoje kraljevstvo u sili. Čak i tada je Gospodin upozorio svoje učenike neka ne pokušavaju shvatiti pravi trenutak njegova dolaska. Umjesto toga trebaju bdjeti i moliti (Marko 13, osobito r. 32-37).

U zbivanja koja će prethoditi Kristovu drugom dolasku na zemlju spada uzeće njegove Zajednice (Crkve) u nebo (Ivan 14,3; 1. Solunjanima 4,15-18; Otkrivenje 3,10). No ni za to Božja riječ ne odaje točan trenutak. Vjernici bi Gospodina trebali očekivati u bilo kom trenutku i biti spremni za njegov dolazak.

Isusovi učenici trebali su se pomiriti s činjenicom da Božje kraljevstvo još neće doći u sili. Isusa Krista je odbacio vlastiti narod i pribio ga na križ. U tim trenucima, nedugo prije toga, učenici su napustili Gospodina i prestrašeno se razbjegli.

Gospodin je rekao da će dolazak Svetoga Duha dovesti do velike promjene, no ne u vanjskim okolnostima, nego u samim učenicima. Oni će „primiti silu“ kako bi bili „svjedoci“ za Njega.

Spomenuta sila donosila je smjelost da otvoreno stanu na stranu prezrenog Isusa iz Nazareta. Ta sila je bila i nužno potrebna sposobnost da putem svog načina života i svojih riječi privlače pozornost na Sina Božjega i tako budu njegovi svjedoci u svijetu. Ranije je Gospodin apostolima već rekao da će ih Sveti Duh držati u vezi s njim u slavi, i da će ih uvesti u svu istinu (Ivan 16,13.14).

Apostoli su trebali biti svjedoci za Isusa Krista. Oni nisu trebali predočavati nikakve znanstvene dokaze o Isusovu životu ili o činjenici njegova uskrsnuća, niti pak su trebali iznositi teološka opažanja o njemu: jednostavno su trebali biti očevici, koji govore ono što su vidjeli vlastitim očima i što su iskusili s Gospodinom. Trebali su početi u Jeruzalemu, ali je na posljetku polje njihova djelovanja trebao biti sav svijet.

Uzašašće

U Lukinu evanđelju čitamo kako je za svog uzašašća na nebo Isus podigao ruke blagoslivljajući svoje učenike (24,50.51). Apostoli su ga promatrali i vidjeli kako ga je prihvatio neki oblak. U brojnim prigodama Biblija spominje taj oblak u kojem je prisutan Bog, no Njegova je slava skrivena ljudskom pogledu (1. Kraljevima 8,10.11; Matej 17,5). Ovdje se to, očito, odnosi na taj oblak Božje slave, jednako kao što „nebo“ u koje je Isus bio primljen nije atmosfersko nebo ili svemir, nego izravna Božja prisutnost.

Kako li je velik bio taj događaj: Sin Božji ušao je u nebo kao proslavljeni Čovjek i prethodnik vjernika. Ondje mu je Bog odao počast: „okrunjen je slavom i čašću“ te dobio počasno mjesto zdesna Bogu (Hebrejima 1,13; 2,9; 6,20).

Sin Božji vratio se u „Očevu kuću ... pripremiti mjesto“ vjernicima putem svoje prisutnosti kao Čovjek (Ivan 14,2.3).

Učenici su neko vrijeme promatrali Gospodina. Dva anđela su ih tješila uvjeravajući ih da će Isus ponovno doći. Njegovo uzašašće zbilo se na Maslinskoj gori, i upravo će se na tome mjestu on ponovno pojaviti da utemelji svoje kraljevstvo mira.

Nakon Isusova uzašašća učenici su se „vratili u Jeruzalem s velikom radošću. I bijahu neprestano u Hramu hvaleći i blagoslivljajući Boga“ (Luka 24,52.53). Gospodinova obećanja da će im poslati Svetoga Duha i da će se on sam vratiti ispunila su ih radošću. U Jeruzalemu su redovito odlazili u Hram slaviti Boga. No ondje su bili zajedno s ostalim Židovima, koji nisu vjerovali u Krista. Stoga su se Isusovi učenici povukli u gornju sobu. To je mogla biti i ona gornja soba u kojoj je Isus utemeljio Gospodnju večeru.

Kao jezgro novonastale zajednice imenovana su jedanaestorica apostola, koje je Isus izabrao (Luka 6,12-16). Dvanaesti je bio Juda Iskariot, koji je izdao Gospodina njegovim neprijateljima. U toj

gornjoj sobi nalazimo nekoliko žena i, što je zapanjujuće, Isusovu braću. Ranije njegova braća nisu vjerovala u Krista, no potom je jedan od njih, Jakov, susreo uskrsloga Gospodina. Sada je Jakov bio uvjeren da je Isus uistinu Sin Božji (Ivan 7,5; 1. Korinćanima 15,7; Rimljanima 1,4).

Izbor Matije za apostola

Nakon svog uskrsnuća Gospodin Isus Krist je svojim učenicima dao da razumiju spise Starog zavjeta, osobito mnoge proročke izjave u pogledu samog Sina Božjega (Luka 24,26.27.44-47). Stoga je Petar okolnosti u kojima su se apostoli našli zbog Judine izdaje Isusa i njegove kasnije smrti, prosudio u svjetlu proročanstava Starog zavjeta. U Davidovim psalmima Petar ne samo da je otkrio naznake izdajnikova svršetka, nego i pročitao: „Neka službu njegovu preuzme drugi“ (Psalam 109,8). O tome je sada trebao porazgovarati sa svojom braćom.

Izraz „braća“ u 14. retku odnosi se na Marijine i Josipove sinove, to jest na Gospodinovu prirodnu braću. Zemljaci su također oslovljeni kao „braća“ (Djela 7,2); no ovdje to označava cjelokupno duhovno zajedništvo djece Božje i pokazuje koliko je blizak odnos u kojem su vjernici.

Ako netko želi da istina iziđe na svjetlo ne treba se bojati mnoštva svjedoka. Upravo suprotno! Drugačije je u pogledu laži. To su narodni veliki svećenici iskusili kad su pomoću mnogih „lažnih svjedoka“ optužili Isusa. Teškoća s njihovim svjedocima bilo je to što im se nisu slagala svjedočanstva (Marko 14,55.56).

Dobra vijest Isusa Krista, njegova života, njegove smrti na križu i uskrsnuća je istinita. Mi to danas znamo zbog svjedočanstva četiri evanđelja. Ona su bila napisana s četiri različita gledišta, ali se međusobno skladno nadopunjuju i potvrđuju jedno drugo. Isus je za svoje svjedoke bio odredio dvanaesticu apostola; no Juda, izdajnik, više nije bio jedan od njih. Iz Davidova proročanstva u Psalmu 109 Petar je saznao da Judinu službu treba predati drugome. Taj novi dvanaesti apostol trebao je biti netko tko je bio osobno s Gospodinom do njegova uskrsnuća. Tek takav je mogao biti istinski svjedok. To je bilo odlučujuće, jer je u pitanju bila istina!

Kada je ovdje Petar spomenuo Gospodina nazvao ga je „Gospodinom Isusom“. Isus je Gospodin! I sam je jednom prigodom rekao učenicima: „Vi mene zovete Učiteljem i Gospodinom; i dobro velite, jer to i jesam“ (Ivan 13,13).

Tko god preuzeo apostolsku službu i posao izdajnika Jude trebao je biti pridružen Gospodinu Isusu Kristu u njegovoj službi od samog početka. Među prvim kršćanima u Jeruzalemu tome su zahtjevu udovoljavali i Josip i Matija. Ostalim apostolima je bilo jasno da nisu oni ti koji će izvršiti odabir ili riješiti to pitanje. Krist sam poziva svoje svjedoke (Marko 3,13-19; Efežanima 4,4-12; 1. Timoteju 1,12). Stoga su apostoli zatražili od Gospodina da im pokaže koji od te dvojice treba zauzeti Judino mjesto.

Ždrijeb je pao na Matiju, tako da je broj „dvanaestorice Jaganjčevih apostola“ (Otkrivenje 21,14), koji su trebali biti svjedoci života, smrti i uskrsnuća, ponovno bio potpun. Kasnije je Krist s neba pozvao apostola Pavla. Njegovo djelo je bilo sasvim druge naravi. Za razliku od službe dvanaestorice apostola, njegova se, uglavnom, nije bavila s Kristom na zemlji, nego s Kristom u slavi i s neraskidivom vezom vjernika s njim.

Kako bi saznali Božju volju, apostoli su prema starozavjetnom običaju (Izreke 16,33) trebali baciti ždrijeb. Kasnije se više nisu trebali služiti tim postupkom, jer je došao Sveti Duh i otkrivao Božju volju vjernicima (Djela 13,2; 16,6.7).

Dolazak Svetoga Duha

Deset dana nakon uzašašća Gospodina Isusa Krista, u Jeruzalemu se slavio blagdan Pedesetnice. U Starom zavjetu to se nazivalo „blagdanom sedmica“ ili „blagdanom žetve“. Bio je to jedan od tri velika blagdana tijekom kojega je svaki Izraelac trebao doći pred Boga (Izlazak 23,16.17, 34,22.23). Isusovi učenici toga su se dana „jednodušno“ okupili te iskusili ispunjenje njegova obećanja: Sveti Duh je sišao da prebiva u njima, u svakom od njih osobno i u njima kao zajednici.

Tijekom svoje službe na zemlji Gospodin je najavio da će graditi svoju Zajednicu. Sada je, po dolasku Svetoga Duha, došao trenutak za to. To je označilo rođenje kršćanske zajednice, zajednice Božje (Matej 16,18; 1. Korinćanima 3,16; 6,19; 12,13).

Taj veliki događaj, dolazak Boga Svetoga Duha na zemlju, bio je popraćen vanjskim znakovima. „Razdijeljeni jezici“ značili su da se evanđelje Božje milosti neće propovijedati samo Židovima, nego i svakom narodu i na svakom jeziku. Sveti Duh je svladao svaku jezičnu prepreku te zaista osposobio prve kršćane da govore u drugim postojećim jezicima.

U poznatom svijetu onoga doba posvuda je bilo židovskih naseobina. Za blagdana bi sa svih strana u Jeruzalem stizali bogobojažni Židovi. Na svoje zaprepaštenje, tu na Pedesetnicu su takvi Židovi čuli priproste Galilejce gdje govore različitim jezicima zemalja iz kojih su oni došli.

Što je izazvalo to čudo? Nisu to bili neki nerazgovjetni zvuci izrečeni u zanosu. Takvo što događalo se poganima. Ono što je Sveti Duh izazvao govoreno je u pravim postojećim jezicima: učenici su bili u stanju govoriti u stranim jezicima koje nikada nisu učili. Te su jezike odmah prepoznali i razumjeli prisutni koji su došli iz raznih zemalja.

Na tim su jezicima objavljivana „veličanstvena Božja djela“. Bile su to riječi kojima je slavljen Bog, a ne propovijedanje evanđelja upravljeno slušateljima. Prisutni su čuli i razumjeli da se slavi Boga.

„Što bi to moglo značiti?“ Već smo vidjeli da se radilo o pravim postojećim jezicima, a ne o nekim nerazgovjetnim glasovima izrečenim u zanosu.

Gospodin Isus je svojim učenicima već rekao da će govoriti u stranim jezicima te prikazivati znamenja i čudesna (Marko 16,17.18). Božja riječ nam govori i zašto. Bog je svom narodu dao Stari zavjet. Sada je uz to došlo evanđelje, poruka o „velikom spasenju“ dostupnom po Isusu Kristu. Znamenja i čudesna koja je Krist činio na zemlji potvrđivala su da je on Sin Božji. Sada je Bog znamenjima i čudesima htio potvrditi početak objavljivanja evanđelja.

To je „suposvjedočio Bog znamenjima, i čudesima, i raznovrsnim silnim djelima, i darivanjima Duha Svetoga po svojoj volji“ (Hebrejima 2,4). Treći redak o znamenjima i čudesima govori u prošlom vremenu: „potvrdili“. Očito je da su znamenja uglavnom prikazivali apostoli (Djela 2,43). Pavao izričito piše da su „znakovi apostolstva“ iskazani „znamenjima, čudesima i silnim djelima“ (2. Korinćanima 12,12).

Petrov govor

Nakon što su učenici u Jeruzalemu primili Svetoga Duha počeli su govoriti jezicima koje nikada nisu učili. Mnogi Židovi koji su na blagdan u Jeruzalem došli iz drugih zemalja bili su zadivljeni tim čudom. No Židovi koji su živjeli u Jeruzalemu i nisu mogli razumjeti te strane jezike i narječja govorili su prezrivo misleći da su učenici pijani.

To je Petru dalo prigodu da tu pojavu objasni navodeći proroka Joela iz Starog zavjeta. Petar nije rekao da je to proročanstvo sada potpuno ispunjeno, nego: „To je ono što je rečeno ...“ To što se dogodilo na Pedesetnicu odnosilo se na pojedine vidove Joelova proročanstva: Duh Božji je bio izliven i popraćen znamenjima za narod Božji. Konačno ispunjenje Joelova proročanstva neće se zbiti sve do budućeg mesijanskog kraljevstva.

Petar je iznio navod proroka Joela kako bi pokazao da događaji na Pedesetnicu nisu bilo potpuno nepoznati u proročanstvima Starog zavjeta. Joel je već čuo za izlivanje Duha Svetoga i za znamenja i čudesa. No konačno ispunjenje Joelova proročanstva neće se zbiti dok ne svane „dan Gospodinov“ i Krist utemelji svoje kraljevstvo ovdje na zemlji.

Čudo jezika na Pedesetnicu u Jeruzalemu i znamenja i čudesa koja su činili apostoli trebala su pratiti i potvrditi uvođenje nove poruke: Isusova evanđelja. No čudesa po svojim značajkama nisu svojstvena razdoblju Zajednice, u kojem sada živimo. Kao što se može razabrati iz Joelova navoda i kao što tvrdi poslanica Hebrejima, ona su „snage budućega svijeta“ (6,5), kad Mesija bude vladao na zemlji. No ono što bez ikakve razlike vrijedi za oba razdoblja, jest ponuda spasenja: „Tko god zazove ime Gospodinovo, bit će spašen.“

Spasenje je jedino po Gospodinu Isusu Kristu i vjerom u njega. Tko god zazove njegovo ime, to jest nađe pribježište u njemu, bit će spašen.

Kad je Isus bio uhićen, preslušan i osuđen od strane velikih svećenika, Petar ga je slijedio iz ljubavi. No tada se prestrašio pa i zanijekao da poznaje Isusa (Luka 22,54-62). Sada Petra vidimo kao hrabrog svjedoka vjere. Bio je obnovljen putem svojih susreta s uskrslim Gospodinom (Luka 24,34; Ivan 21,15-19). Po Svetom Duhu sada je primio silu i hrabrost da javno ispovijeda Krista. Petar je Židove podsjetio kako je Bog čudesima i znamenjima bio potvrdio Isusa iz Nazareta, a oni su ga poslali u smrt. No to nije moglo osujetiti Božje nakane.

U jednu ruku je raspeće u potpunosti bilo njihova odgovornost i krivnja; dok je, u drugu ruku, Gospodinova okajna smrt bila u suglasnosti s Božjim „odlučenim naumom“. On je „prije utemeljenja svijeta“ bio predodređen postati Jaganjcem koji je trebao umrijeti za grijeha (1. Petrova 1,19,20).

Isus je bio bezgrešan i nije zaslužio umrijeti. U smrt je otišao umjesto drugih. No smrt nije mogla zadržati svetog Sina Božjega, Kneza života (Djela 3,15).

U prvoj „kršćanskoj propovijedi“ propovijedanoj na Pedeseticu u Jeruzalemu apostol Petar je govorio o smrti i uskrsnuću Isusa Krista, svoga Gospodina.

Njegovi slušatelji Židovi priznavali su retke Starog zavjeta kao Božju riječ; stoga je Petar ono što je iznosio o Isusu potkrijepio poduljim navodom iz knjige Psalama.

Kralj David je te riječi bio napisao u Psalmu 16, a mnogo toga iskusiio je u vlastitu životu. No sadržaj ide mnogo dalje od Davida i ukazuje na „Sina Davidova“, Mesiju. Čak se i židovski tumači toga psalma slažu s time, jer je David „ugledao raspadanje“.

Čovjek koji je sav svoj život vodio postojano s Bogom jest Isus Krist. On je onaj čija je radost bilo njegovo zajedništvo s Bogom i koji je dragovoljno otišao u smrt. On je imao sigurnu „nadu“, sigurnost da neće ostati mrtav. On je bio „Svetac“, Njegova osoba i život bili su besprijekorni i bezgrešni. Stoga On neće „ugledati raspadanje“, nego ponovno ustati i ući u radost Božje prisutnosti.

Petar je tako o svom Učitelju govorio kao očevidac svoga uskrsloga Gospodina i svoje je svjedočanstvo potkrijepio Božjom riječju.

Petar i ostali učenici nisu uvijek razumjeli koliko je Stari zavjet pretkazivao Krista: muke koje je trebao pretrpjeti i njegovu konačnu slavu (1. Petrova 1,11). No uskrsli Gospodin im je otvorio oči za te istine.

Nakon što je naveo retke šesnaestoga psalma kralja Davida, Petar je objasnio kako je Svetac spomenut u njemu, onaj koji neće ostati mrtav, nego biti uskrišen, mogao biti jedino obećani Mesija. Sam David je umro i bio je mrtav.

Petar se nadovezao i na dva teksta (Psalam 132,11; 2. Samuelova 7,12-16) koji prenose Božje obećanje da će Mesija, budući Spasitelj i Kralj, biti sin Davidov.

Stoga David nije spominjao vlastito uskrsnuće, nego je proročki govorio o uskrsnuću Mesije, Krista. (Krist je grčki prijevod hebrejske riječi „Mesija“ i znači „Pomazanik“.)

Tako je Petar iz židovskih svetih pisama dokazao da je Mesija kojega su Židovi očekivali najprije trebao umrijeti pa ponovno oživjeti te izbjeći raspadanje. Ta su se proročanstva doslovce ispunila putem smrti i uskrsnuća Isusa Krista.

Taj čije je uskrsnuće u Psalmu 16 najavio kralj David bio je Isus iz Nazareta. Petar i ostali učenici bili su očevici njegova uskrsnuća.

Isus je bio uzet u nebo i izlio je Svetoga Duha. U svemu što su Židovi taj dan vidjeli i čuli među učenicima bio je izravan dokaz da je Gospodin bio uskrišen i da je sada s Bogom u slavi.

Petar je naveo redak iz još jednog od Davidovih psalama. U Psalmu 110 David govori o Mesiji i kako je Bog uzvisio svoga Gospodina (Mesiju) da sjedi zdesna njemu dok mu ne podloži njegove neprijatelje. To pokazuje da će Mesija biti ovdje na zemlji i ovdje imati neprijatelje pa se potom vratiti k Bogu u nebo, sve dok javno ne preuzme svoje vlasništvo. To je bilo zapanjujuće proročanstvo s doslovnim ispunjenjem u Isusu iz Nazareta.

Isus je uvijek bio Gospodin i Krist, ali je nakon svog uskrsnuća bio primljen u nebo. Uzašao je na prijestolje združen s tim istinama u slavi neba (Matej 16,16; Luka 2,11; Efežanima 1,20-22).

Prva obraćenja i život vjernika

Petar je svjedočio za svoga Gospodina, njegovu smrt i uskrsnuće. S nepobitnom jasnoćom je pomoću Starog zavjeta dokazao da je Isus Mesija. Nitko nije mogao iznijeti nikakve protuargumente protiv te propovijedi propovijedane u sili Svetoga Duha.

Slušatelje je “probolo u srcu”; progovorila im je savjest, osudila ih i potakla im duše. Osjećali su da im se nešto treba dogoditi. Petar je objasnio: trebaju se pokajati. Pokajanje je promjena srca: priznati zlo pogrešnim i odvratiti se od njega Bogu. Ako se radi o pravoj promjeni u srcu, onaj koga se to tiče krštenjem će javno stati na stranu uskrslog Isusa iz Nazareta. Slušatelji su se od Isusovih neprijatelja trebali okrenuti k Sinu Božjemu. Tako će biti spašeni od “ovog zlog naraštaja” koji nije htio imati ništa s Isusom i mogao je samo očekivati Božju osudu.

Svi koji su se pokajali te vjerom prihvatili Isusa Krista i njegovo spašenje, od tog trenutka su primili Svetoga Duha (Efežanima 1,13.14).

Putem prve kršćanske propovijedi je otprilike tri tisuće osoba našlo vjeru u Isusa iz Nazareta. Slušali su Petra kako propovijeda i “primili riječ”, to jest njegovo osobno svjedočanstvo o Isusu, Gospodinu, i njegove uvjerljive dokaze iz Starog zavjeta.

Te tri tisuće nisu bile predmetom prolazne masovne histerije. Njihovo uvjerenje i stav srca izmijenjeni su temeljito. To je bilo očigledno na dvojak način.

Ti novi vjernici prekinuli su svoje prijašnje veze (zajedništvo s Isusovim neprijateljima) te javno, krštenjem, stali uz Gospodina, bez obzira na neprijateljstvo koje bi ih kasnije moglo snaći.

Uz to se stvarnost njihova promijenjenog načina života mogla vidjeti u tome što su čvrsto držali četiri središnje točke kršćanskog života i imali zajedništvo s apostolima.

Po propovijedanju apostola Sveti Duh je novoutemeljenu zajednicu poučavao i vodio “u svu istinu”. U druženju s apostolima i u međusobnom druženju vjernici su iskusili “zajedništvo s Ocem i s njegovim Sinom, Isusom Kristom” (Ivan 16,31; 1. Ivanova 1,3). U “lomljenju kruha”, slavljenju Večere koju je ustanovio sam Isus, održavao se spomen na Krista i Njegovo okajno djelo. U molitvama kršćanin izražava da nema snage u sebi; shvaća koliko je ovisan o Bogu i njegovoj dobroti.

Petrova propovijed i apostolska znamenja i čudesa dolazila su od sile Svetoga Duha. To je izazvalo otvorenu odvojenost između onih koji su vjerovali u Isusa i onih koji su ga odbacili. Božje djelovanje izaziva poštovanje među vjernicima i strah među nevjernicima (5,5.11.13).

Dok su četiri središnje točke kršćanskog života bile trajne, međusobno dijeljenje imovine među prvim kršćanima bilo je privremeno; bio je to neusiljen znak da je “ljubav Božja izlivena” u njihova srca putem Svetoga Duha (Rimljanima 5,5).

Vjernici su se sastajali u Hramu, gdje su apostoli propovijedali evanđelje Isusa Krista. Oni su duboko osjećali svoje zajedništvo, što se vidjelo u zajedničkom blagovanju. Radovanje vlastitu spasenju, radost njihova zajedništva, njihova zahvalnost za Božju dobrotu i sve što im je on dao bilo je očigledno u njihovu svagdanjem životu.

Čak su i nevjernici zapazili kako je sretno to zajedništvo. Ljudi su svakodnevno bili spašeni i Gospodin ih je dodavao svojoj Zajednici (Crkvi).

Ozdravljenje hromoga

Hram u Jeruzalemu sa svojim priborom i obredima bio je slikovit prikaz koji je ukazivao na Krista i njegovu okajnu žrtvu. Ali Krist je umro i uskrsnuo. Hramska služba je stoga zastarjela i bila “blizu nestanku” (Hebrejima 8,13). No prvi kršćani su u tom prijelaznom razdoblju ostali povezani s Hramom.

Od čudesa koja su apostoli izveli u sili Svetoga Duha, Luka izvješćuje o jednom koje je izazvalo osobitu pozornost: Petar i Ivan pošli su u Hram na javnu molitvu u doba večernje žrtve (Izlazak 29,39). Ondje ih je hromi prosjak zamolio za milostinju. No apostoli nisu bili bogati; sa sobom nisu imali novac. Ipak, imali su nešto što će hromog čovjeka učiniti neovisnim o milostinji: poznavali su Isusa Krista i silu koja je izbijala iz njegova imena.

Kad je Petar ugledao hromog čovjeka bio je svjestan da ga ne može ozdraviti svojom snagom. No poznavao je snagu Gospodina Isusa Krista. Po Svetom Duhu bio je sjedinjen s Kristom u slavi te tako shvaćao što je upravo u tom trenutku Gospodinova volja. Tako je Petar “u ime Isusa Krista” mogao izvesti čudo ozdravljenja.

Ozdravljeni je vrlo dobro razumio da to što ga je iscijelilo nije bila snaga Petra i Ivana. Poskakivao je u Hramu “hvaleći Boga”. To je izazvalo zanimanje mnogih posjetitelja Hrama, koji “bijahu ispunjeni čuđenjem i zapanjeni”. Oni su poznavali tog čovjeka; stoga je stvarnost tog čuda ozdravljenja bila očita i neporeciva.

Božja nakana je bila da tim čudom u Hramu privuče pozornost Židova na drugu Petrovu propovijed o Isusu Kristu, Gospodinu u nebu.

Petrov govor

Iscjeljenje hromog čovjeka silno je zaprepastilo posjetitelje Hrama i Petar je uvidio da svatko gleda u njega. No za razliku od Šimuna Maga, koji je kasnije htio steći slavu kao čudotvorac (Djela 8,9), Petar je pozornost ljudi odvratio od sebe i upravo je na svog Učitelja.

Petar je uskoro počeo govoriti o onome što mu je ispunjavalo srce: o Kristovom uskrснуću i uzvišenosti u nebu. Kada bi samo njegovi sugrađani uvidjeli i priznali svoju zabludu!

Isusa Krista je zaista poslao Bog; no oni su ga se odrekli i nisu htjeli imati ništa s njim.

On je Sveti i Pravedni; no oni su umjesto njega izabrali ubojicu.

On je Knez života; no oni su ga ubili.

No Krist je uskrsnuo i proslavljen je. Učenici su bili svjedoci uskrsloga, a iscjeljenje hromog čovjeka dokaz je sile proslavljenoga Gospodina.

Apostol Petar je onima koji su pohađali jeruzalemski hram objasnio kako je ozdravljen hrom čovjek koji je uvijek prosio pred vratima Hrama. Iscjeliteljska sila nije bila u apostolima, nego “u njegovu imenu”, to jest u imenu Isus Krist.

To nije bila površna, ukalupljena uporaba Imena. “Ime” se odnosi na samu osobu Krista i sve što je on otkrio i što predstavlja. Ime “Isus” znači “Gospodin je spasenje”.

Apostol se vjerom pozvao na silu koja je u Isusovom imenu, na silu Sina Božjega, Gospodina i Spasitelja.

Ozdravljenje u ime Isusa jasno je pokazalo da je on živ i da može silno djelovati. Hoće li to poraziti sljepilo njegovih neprijatelja? Gospodin je ustvrdio da tada kada su ga razapeli (Luka 23,34) nisu

postupali svjesno, nego u neznanju. Na taj način im je pružio mogućnost da dobiju Božje oprostjenje.

Vjerom u njegovo ime mogu biti “izbrisani” grijesi, i to svi; čak i teška krivnja za Isusovo raspeće. Stoga se oni trebaju pokajati, to jest usvojiti drugi stav i način razmišljanja, i obratiti, to jest sasvim promijeniti svoj život.

Kada je Petar drugi put propovijedao uvelike je naglasio ono što vrijedi za sva vremena, uključujući Božje obećanje o oprostjenju grijeha ako se ljudi pokaju i obrate. No u njegovim riječima postoji i osobita poruka za njegove slušatelje Židove.

Kada su razapeli Krista, ubili su Onoga koji im je “već prije propovijedan”. Isus je Mesija, Božji pomazani Kralj Izraela, čiji je dolazak bio najavljen u Starom zavjetu.

Zar više nema nade za Izrael? Neće li ovdje na zemlji nastupiti Mesijina vladavina mira? Po Petru je Bog pokazao da će se on vjerno držati svog obećanja. Ako se oni, sav narod, pokaju i obrate doći će ta “razdoblja okrepe”; On će im još jedanput na zemlju poslati Mesiju.

U međuvremenu je Krist u slavi. Sada su ljudi iz svih naroda na zemlji pozvani vjerovati u Krista i tako tvoriti nov narod “njegovu imenu” (Djela 15,14).

Isusova buduća vladavina bit će “obnova svega”, preporod sve zemlje, jer će s nje biti uzeto prokletstvo koje je na njoj od pada u grijeh (Matej 19,28; Rimljanima 8,20.21).

Kada je Petar u Jeruzalemu na Pedeseticu propovijedao okupljenim Židovima, navijestio im je dobru vijest Isusa Krista navodeći retke iz Starog zavjeta. I ovaj put je nastavio u istom tonu.

Mojsije, poštovani zakonodavac Izraela, bio je pisao o Kristu. Ustvari su svi proroci što ih je Bog poslao svom narodu, Izraelu, unaprijed navijestili Mesiju i njegovu vladavinu mira. Na samom početku Bog je njihovom praocu Abrahamu bio obećao potomka, Mesiju, po kome će on blagosloviti sav svijet.

Kada je Sin Božji došao na zemlju, njegovo poslanje prvenstveno se odnosilo na narod Izraela, kao što su proroci bili navijestili. Oni su trebali biti blagoslovljeni, prije svega tako da budu oslobođeni od svojih grijeha. Anđeo je prije Isusova rođenja navijestio: “Ti ćeš ga nazvati imenom ISUS, jer će on spasiti svoj narod od grijeha njihovih” (Matej 1,21).

Petar i Ivan pred Velikim vijećem

Gospodin Isus je svojim apostolima rekao da će biti progonjeni kao i on sam. Samopravedni farizeji su bili ti koji su često stajali na čelu otpora prema Isusu, no saduceji su bili najistaknutiji u progonima učenika. Saduceji, kojima su u to doba pripadali čak i veliki svećenici, bili su poznati po tome da poriču postojanje anđela i mogućnost uskrsnuća tijela (Djela 23,8; Luka 20,27).

Stoga su saduceji u apostolima gledali nedobrodošle takmace koji su imali velik utjecaj na narod. No njihovo neprijateljstvo prvenstveno je izazvao sadržaj njihova propovijedanja: Isus Krist, uskrsli Gospodin. Odbili su se pokajati, odbili su se obratiti i vjerovati u Isusa.

Zbog tog razloga su religijske vlasti u Jeruzalemu uhitile apostole Petra i Ivana. “Ali riječ Božja nije okovana” (2. Timoteju 2,9), čak ni ako su Božji poslanici utamničeni. Petrova druga propovijed s dobrom viješću Isusa Krista dovela je do bogate žetve. Pobjedonosni hod evanđelja je nastavljen. Broj kršćana u Jeruzalemu dosegao je pet tisuća, osim žena i djece.

Petar i Ivan bili su izvedeni pred židovsko veliko vijeće da odgovaraju za iscjeljenje hromog čovjeka i ono što su potom propovijedali. Isus je učenicima bio obećao da će im za takva preslušavanja dati osobitu mudrost u odgovaranju, kojoj se nitko neće moći oduprijeti (Luka 21,12-15).

Ovdje vidimo Petra “punog Duha Svetoga” kako neustrašivo svjedoči za Isusa, svog raspetog i uskrslog Gospodina. Hromi čovjek ozdravljen je po Kristu. To je bio dokaz da je Krist “zaglavni kamen”. Religijske vođe Izraela, “graditelji”, prezreli su Isusa, ali je on zaglavni kamen Božjeg duhovnog hrama, što je bilo prorečeno u Starom zavjetu (Psalam 118,22; 1. Petrova 2,4-8).

Hromi čovjek je bio ozdravljen “po imenu Isusa Krista”. To ozdravljenje bilo je prikaz duhovnog ozdravljenja, to jest spasenja, koje je moguće naći jedino u Isusovu imenu.

Vođe naroda umislile su si da su apostoli zastrašeni zbog nazočnosti mnogih učenih Židova na sastanku vijeća. No kao što su bili zadivljeni silom Isusova propovijedanja i njegovom učenošću, premda “nikada nije učio” (Marko 1,22; Ivan 7,15), sada su ih iznenadili njegovi učenici i morali su priznati da oni “bijahu s Isusom”.

Vijeće je bilo prisiljeno priznati da je nad hromim čovjekom izvršeno čudo. Nisu mogli odbaciti ni propovijedanje apostola, no Krista nisu htjeli priznati kao Spasitelja i Gospodina. Već dugo je u njihovim srcima postojala odluka da ga odbace. Sada su se samo bojali kakav će učinak on i njegovo ime imati na narod. Nisu mogli učiniti ništa drugo osim objaviti sirovu, neučinkovitu zabranu apostolima da nadalje “nikome ne govore u to ime”.

Učenici su od Isusa naučili to da trebaju priznavati vlast države (Luka 22,25), no bilo im je jasno da Bog ima apsolutnu vlast. Sva zemaljska vlast proizlazi iz njega. Stoga ako neka podređena vlast donese odluke protivne Božjoj riječi i zapovijedima, ljudi su ponajprije obvezni pokoravati se Bogu. U Djelima 5,29 nalazi se prikladno geslo: “Trebamo se više pokoravati Bogu negoli ljudima.”

Učenici nisu mogli šutjeti u pogledu Isusa Krista: bili su ispunjeni onime što su iskusili s njim i htjeli su provoditi u djelo njegovo poslanje i svjedočiti za njega.

Veliko vijeće, Sanhedrin, uzvratilo je s još više strogih prijetnji – sve zato što je nevoljnik, koji je godinama patio, bio ozdravljen u Isusovo ime. To pokazuje neprijateljstvo svijeta protiv Isusa Krista.

Zajednička molitva

Petar i Ivan vratili su se svojim sudrugovima, svojoj braći i sestrama u vjeri. Ispričali su im da su im glavni svećenici i starješine zabranili govoriti o Isusu i propovijedati u njegovo ime.

Zajedno su ti rani kršćani iznijeli stvar pred Boga. Naziv kojim su mu se obratili, “Gospodin”, pokazuje koliko su apostoli poštovali Božji autoritet. Bili su svjesni da će on svoju vladalačku silu i sve-moć upotrijebiti u njihovu korist. Učenici su u svojoj molitvi naveli riječi drugog psalma, u kojem je prorokovano o pobuni vladajuće klase protiv Boga. To se zbilo tada kada je osuđen i razapet Isus. No učenici su uviđali i to da Božja ruka djeluje u pozadini povijesnih svjetskih zbivanja: ljudsko neprijateljstvo neće osujetiti Božju nakanu.

Prvi kršćani su vrlo dobro znali da se Božjoj veličini ne može usprotiviti nikakva svjetska sila. Na to ukazuje oblik oslovljavanja, “Gospodine”, i to ih je uvjerenje umirilo. Kada su im vođe naroda zabranile govoriti u Isusovo ime, oni su to, jednostavno, iznijeli pred Boga i sve prepustili njemu. “Gospodine, pogledaj njihove prijetnje”, rekli su učenici, ali nisu uputili nikakvu molbu za svoju sigurnost; nisu zamolili Boga da “pruži svoju ruku” kako bi ih sačuvao. “Gospodine, pogledaj njihove prijetnje”, bilo je dovoljno. Time su iskazali djetinje uzdanje u Boga i njegovu ljubav.

No učenici su izrazili jednu zbiljsku želju. Zamolili su Boga da im dade slobodno govoriti Božju riječ usprkos svem neprijateljstvu i prijetnjama, kao i da ime Isus potvrdi ozdravljenjima, znamenjima i čudesima. Na taj način je Bog u tim prvim danima svjedočio s njima potvrđujući Riječ (Marko 16,20). Nakon te molitve potreslo se mjesto na kojem su učenici bili okupljeni. To je bila Božja potvrda njegove snage i sporazuma, a njima je odobrena molba. Od Pedesetnice je u njima prebivao Sveti Duh, a sada su se “ispunili” njime kako bi mogli smjelo propovijedati Riječ.

Međusobni odnos vjernika

U međuvremenu se broj kršćana u Jeruzalemu povisio na nekoliko tisuća. To je bilo “mnoštvo” pojedinaca; no ipak su svi ti pojedinci bili “jedno srce i jedna duša”. Ispunjeni Svetim Duhom, imali su samo jedan cilj: služiti svom Spasitelju, Gospodinu Isusu Kristu, svjedočeći za njega i očekujući ga s neba (1. Solunjanima 1,9.10). Sve drugo bilo je u pozadini. Čak su ono što su posjedovali davali za dobro svoje zajednice i za zajedničko poslanje.

Budući da su kršćani bili toliko svjesni svoje svrhe za Krista, apostoli su bili u stanju “s velikom silom” svjedočiti činjenicu Isusova uskrsnuća. Istodobno su u nutrini imali duboku, djelotvornu ljubav jedni prema drugima.

I “bijaše velika milost nad svima njima”. Iskusili su ono što je apostol Pavao kasnije opisao ovim riječima: “Jer milost Božja, koja donosi spasenje, pojavila se svim ljudima učeći nas da, odrekavši se bezbožnosti i svjetovnih požuda, razborito, pravedno i pobožno živimo u ovom sadašnjem svijetu iščekujući tu blaženu nadu i slavni dolazak velikoga Boga i Spasitelja našega, Isusa Krista, koji je dao samoga sebe za nas da nas otkupi od svakog bezakonja i očisti sebi osobit narod, revan u dobrim djelima” (Titu 2,11-14).

U to davno doba bilo je mnogo prosjaka. U Starom zavjetu je Bog narodu Izraela dao zapovijedi koje su pogodovala siromašnima. Kasnije su proroci žalili zbog toga što se siromašne ugnjetava. I u doba Isusa i apostola nalazimo da su slijepi i hromi ljudi prosjačili.

No među prvim kršćanima nije bilo prosjaka. Oni bogatiji među njima dragovoljno i neusiljeno su dijelili svoj imetak za dobro zajednice. Siromašni su, stoga, primali potrebnu potporu.

Kasnije su, u poslanicama koje su napisali apostoli, bile osobite upute u pogledu skrbi za siromašne u crkvama. Općenito i uvijek

valjano načelo bilo je pomagati one koji su siromašni ili u nevolji (1. Timoteju 5,9-16; Rimljanima 12,13; Galaćanima 2,10; 6,10).

Josip je bio Izraelac iz Levijeva plemena rođen na Cipru, ali je, očito, živio u Jeruzalemu. Apostoli su ga zvali Barnaba, što znači "Sin utjehe (ili ohrabrenja)". On je uistinu bio netko tko je mogao ohrabriti; ne samo materijalnim darovima, kao ovdje, nego i svojim duhovnim služenjem (Djela 9,27; 11,22-26).

Ananija i Safira

Barnaba, koji je služio Bogu i bio “sin utjehe” svojim suvjernicima kršćanima, utržak od prodaje svoje njive stavio je na raspolaganje apostolima. To su, tobože, učinili i Ananija i Safira, ali iz drugih pobuda i u drugim popratnim okolnostima.

Srca su im prijanjala uza zemaljski imetak, no istodobno su težili za čašću i poštovanjem u kršćanskoj zajednici. Stoga su apostolima dali dio utrška od prodaje svoje zemlje praveći se da daju cijelu svotu.

Ananija je popustio pod Sotoninom kušnjom, dok druge kršćane vidimo “pune Duha Svetoga” (4,31). Đavao mu je “ispunio srce” i naveo ga da slaže apostolima, a time i Svetom Duhu. Njegov grijeh je bio osobito ozbiljan i počinjen namjerno (smislio ga je u svom srcu) te je, budući da je bio laž protiv Svetoga Duha, očigledno utjecao na Crkvu.

Safira je od samog početka pristala uz mužev grijeh. Petrovo pitanje dalo joj je mogućnost da se pokaje, ali mu je ona drsko slagala u lice.

Petar se užasn timer toga grijeha i njegova dubljeg smisla. Taj bračni par nije samo lagao apostolima, nego je svojom laži izazvao Boga Svetog Duha, premda je on tako silno djelovao među prvim kršćanima. Svaki grijeh je prvenstveno protiv samoga Boga (Psalam 51,6).

Prva poglavlja Djela jasno pokazuju da je poruka apostola uistinu dobra vijest. Oni su propovijedali pokajanje i oprostjenje grijeha u Kristu, uskrslom Gospodinu (2,38; 3,19). Ta ponuda bila je dostupna i onima koji su razapeli Isusa! No to ne znači da Bog može previdjeti grijeh. Bog ne može trpjeti grijeh u svojoj “kući”, to jest u svojoj zajednici (crkvi).

Apostoli u zatvoru

Vjerske vođe naroda izričito su zabranile apostolima da propovijedaju u Isusovo ime (Djela 4,17.18). No apostoli su postojano nastavili svjedočiti čineći to u Salomonovu trijemu Hrama. Nije se promijenio ni povoljan stav naroda prema vjernicima (Djela 2,47; 4,21), premda je smrt Ananije i Safire, čija je sklonost kršćanstvu bila površna, mogla odvratiti neke od toga da se pridruže kršćanima (Djela 5,11). S druge strane, dotok vjernika bio je sve veći. Oni su bili “dodavani Gospodinu”, jer njega se to i ticalo, a ne nekoj ljudskoj skupini.

U pogledu odupiranja svećenika, apostoli su zamolili Boga da njihovo propovijedanje potvrdi znamenjima i čudesima u skladu s poslanjem koje im je dano (Djela 4,30; Marko 16,17.18; 2. Korinćanima 12,12). Bog je čuo njihovu molitvu. To da su bili ozdravljeni svi bolesnici bez iznimke, bio je dokaz učinka Božje sile.

Isusovi apostoli nisu marili za zabranu religijskih vođa. Po njihovu propovijedanju Isusa, uskrsloga Gospodina, mnogi su ponovno prihvatili vjeru. To je silno razgnjevalo svećenike i saduceje: bili su primorani priznati da su apostoli “napunili Jeruzalem” svojim naukom (red. 28).

Zato što nisu htjeli prestati propovijedati evanđelje Isusa, uskrsloga Gospodina, sada su preko noći zatvorili dvanaestoricu apostola, kao što su bili i Petra i Ivana. No ovaj put umiješao se sam Bog: anđeo je oslobodio učenike i potaknuo ih da nastave svjedočiti za Isusa, osobito u Hramu.

Anđeo je evanđelje koje su propovijedali apostoli nazvao “svim riječima ovoga života”. Sam Isus Krist je “Knez života” (3,15). Ono što grešniku treba jest potpuno nov život. Svakome tko svoju vjeru položi u Isusa Krista i njegovu okajnu smrt, taj je život zajamčen putem novog rođenja (Ivan 3,3.16; 6,68; 2. Korinćanima 5,17).

Iduće jutro započelo je s golemim iznenađenjem za židovsko Vijeće. Kada je idućeg jutra trebalo ispitati zatvorenike, službenici su našli prazan zatvor. Stražari nisu bili krivi, jer vrata su bila zatvorena.

Što se dogodilo? Bog je po anđelu oslobodio zatvorenike (19,20). Svećenici su trebali naučiti to da se njihovo neprijateljstvo prema Isusu, Sinu Božjem, tiče i Boga i njegove svemoći. Ako se čovjek pobuni protiv Boga, uskoro će se očitovati njegova bespomoćnost. Tako je bilo i ovdje. Zatvorenici su već bili slobodni i narodu su propovijedali Krista na prostoru Hrama.

No starješine se nisu htjele predati. Nastavile su sa svojom beznađnom borbom protiv Isusa i njegovih svjedoka. Premda su to nastavili činiti mnogo pažljivije, bilo je to više iz straha od naroda negoli iz straha od Boga.

Veliki svećenik i vijeće uvidjeli su da se smanjuje njihov utjecaj na narod. Nerado su morali priznati da je Jeruzalem ispunjen apostolskim naučavanjem. Bojali su se i toga da im se pripisuje "krv toga čovjeka", što je značilo da bi ih ljudi mogli smatrati krivima za Isusovo umorstvo i bunu protiv svojih starješina. No uistinu su bili krivi za Isusovu smrt, kao što je to Petar javno izjavio (Matej 27,24.25).

Apostoli su ponovno jasno dali na znanje da se treba "više pokoravati Bogu negoli ljudima" (4,19). Nisu se namjeravali buniti; samo nisu mogli šutjeti u pogledu svog Spasitelja. U sili Svetoga Duha nastavili su svjedočiti o Isusovu uskrsnuću i pozivali ljude da se pokaju.

Oni koji vjerom prihvate riječ apostola i slijede je, istodobno se pokoravaju svjedočanstvu Svetog Duha. Njima su oprošteni grijesi i primaju dar Svetog Duha.

Gamalielov savjet

Propovijedanje o Isusovu uskrsnuću duboko je povrijedilo saduceje, koji nisu vjerovali ni u anđele ni u uskrsnuće od mrtvih. Kad su čuli apostole gdje svjedoče pred vijećem, zahtijevali su smrtnu kaznu za njih.

Petrova prva propovijed probila je srca slušateljima, tako da su mnogi “prihvatili njegovu riječ” (2,37.41). Riječ Božja imala je suprotan učinak na saduceje; oni su se razgnjevili i srca su im otvrdnula.

Što se tiče smrtne kazne za apostole, saduceji su htjeli pridobiti farizeje. Ovi drugi su u vijeću bili u manjini, ali su imali velik utjecaj na narod. Izjave Starog zavjeta o anđelima i uskrsnuću uzimali su ozbiljno; ali su i oni bili neprijatelji Isusu. Njihov onodobni istaknuti vođa bio je Gamaliel. On je savjetovao oprez, jer su propali drugi pokreti koji su bili potakli nemire u narodu.

Farizej Gamaliel je u ono doba bio najistaknutiji od učitelja Zakona. Čak je i apostol Pavao bio jedan od njegovih učenika (22,3). Gamaliel nije vjerovao u uskrsloga Gospodina, no njegova politička mudrost navela ga je da savjetuje Vijeću da oslobodi apostole.

Zašto bi sljedbenici Galilejca Isusa imali više uspjeha negoli Teuda ili Juda, Galilejac koji je privukao narod, ali samo na neko vrijeme (rd. 36 i 37)? Kršćani će, vjerojatno, doživjeti to isto. No ako je njihovo djelo “od Boga”, ljudsko protivljenje neće postići ništa. Stoga je “te ljude” najbolje prepustiti njima samima.

Sanhedrin je prihvatio njegov savjet. Izgleda da su htjeli sačekati i vidjeti. Ustvari, oni su već davno prije odlučili biti protiv Krista. Dokazali su to time što su dali išibati apostole. No učenici su se radovali što su mogli podnijeti sramotu za svog Spasitelja, koji je toliko pretrpio za njih. Bili su osnaženi za propovijedanje Krista.

Izbor sedmorice poslužitelja

“Židovi grčkoga govora”, ili helenisti, bili su Židovi koji su rođeni u drugim zemljama, ali su živjeli u Izraelu. Imali su vlastite sinagoge, u kojima se Stari zavjet čitao iz grčkog prijevoda. Za razliku od njih, Židovi rođeni u Izraelu ponosili su se time što su kulturološki ostali čisti.

Sve se to nepovoljno odrazilo i među kršćanima. To je bio još jedan Sotonin pokušaj da im nanese štetu i spriječi daljnje širenje evanđelja. Apostoli su to ubrzo uvidjeli, ali je njihovo poslanje bilo propovijedati Božju riječ. Stoga nisu mogli preuzeti na sebe još i obveze poslužitelja. Ljude za tu zadaću trebala je izabrati mjesna crkva. Oni su trebali biti pouzdani i živjeti u snazi Svetoga Duha. Za svoju zadaću trebali su mudrost koja je nadilazila puki prirodni osjećaj.

Apostoli su nakanili predati se “molitvi i službi riječi”. Taj poredak je značajan: putem molitve u zajedništvu s Bogom propovjednik prima snagu i mudrost da s pravom riječju i pravodobno bude na blagoslov slušateljima.

Kršćanska crkva u Antiohiji brzo je rasla. No iznenada su se javile teškoće u pogledu svakodnevne skrbi za siromašne. Postalo je očito da se time trebaju baviti sposobni ljudi dostojni povjerenja. Stoga je Petar okupljenima rekao: “Stoga pronađite, braćo, između sebe sedam muževa na dobru glasu, punih Duha Svetoga i mudrosti, koje ćemo postaviti nad tom službom.”

Dvanaestog apostola bio je izabrao sam Krist (1,24-26). Tako je već i u prvoj zajednici u Jeruzalemu uvedena razlika između duhovnih darova i službe đakona. Ta razlika potvrđena je u poslanicama.

Što se tiče duhovnih darova, čitamo da sam Krist poziva svoje slugе: apostole, proroke, evanđeliste, pastire i učitelje (npr. Efežanima 4,11). No kada se radi o upravljanjem novcem, zajednica bira ljude od povjerenja (1. Korinćanima 16,3).

Zajednica je izabrala pa su nakon molitve apostoli položili ruke na sedmoricu onih koji su se trebali baviti siromašnima. Dvojica od njih, Stjepan i Filip, postali su znameniti i zbog svojih duhovnih darova.

Jednom je Gospodin Isus Krist propovijedanu riječ usporedio sa sjemenom koje donosi mnogo roda (Luka 8,5 -8,11). Ovdje nalazimo sličan izraz: "I širila se riječ Božja." Evanđelje, Božja riječ, ima silnu životnu snagu koja izaziva rast i daje plodnost (Rimljanima 1,1.16; Kološanima 1,5.6). Na taj način se u Jeruzalemu sve više i više širila vjera u Isusa iz Nazareta.

Iako su obitelj velikog svećenika i svećenici Vijeća, Sanhedrina, odbacili Sina Božjega, među običnim svećenicima bilo je mnogih koji su našli vjeru u Krista.

Za njih je rečeno da su se "pokoravali vjeri". Riječ Kristovu nisu priznavali samo razumski, ni osjećajno i radosno, nego su joj se pokoravali. Promijenili su način razmišljanja i življenja; prihvatili su Sina Božjega kao Spasitelja i Gospodina te se svrstali uz Raspetoga. To je jedini način kako se Božja riječ može ukorijeniti u našim srcima i donositi trajne plodove.

Pokornost je ono što čovjek duguje Bogu i evanđelju. Kršćani ne mogu nikakvim sredstvima nametati takvu pokornost ljudima. Mogu jedino svjedočiti svoju vjeru i moliti ljude da se pomire s Bogom (2. Korinćanima 5,20). No ne treba zanemariti upozorenje da sam Bog putem evanđelja zapovijeda svima da se pokaju (Djela 17,20).

Stjepan optužen

Stjepan nije bio jedan od dvanaestorice apostola, nego jedan od sedam poslužitelja (đakona) koje je bila izabrala zajednica u Jeruzalemu. Uza svoj skrbnički posao primio je duhovne darove, kojima se služio u ovisnosti o Kristu i snazi Svetog Duha.

Putem službe apostola Bog je pozvao sav narod Izraela da se pokaje i obrati, kako bi mogao primiti svoje osobite blagoslove obećane u Starom zavjetu (3,19-26). Mnogi pojedinci iz naroda našli su vjeru; no duhovne vođe, a s njima i sav narod, još uvijek su odbijali Krista.

Stjepanova zadaća bila je podsjetiti ih na njihovu osobitu odgovornost. On je bio čovjek pun Svetog Duha, pun mudrosti i pun vjere (red. 35). Ovdje čitamo i da je bio "pun snage" i činio "velika čudesa i znamenja". Bog ga je bio osobito opremio i potvrdio za njegovu važnu službu u tom prijelaznom razdoblju.

No protivljenja nije nedostajalo. Najprije se otpor pojavio među helenistima, to jest Židovima rođenim u drugim zemljama, koji su govorili grčki. Ti ljudi sa svom svojom prepedenošću nisu mogli pobiti činjenice koje je Stjepan svjedočio o Kristu, kao ni dokaze koje im je navodio iz Starog zavjeta.

Helenisti, koje je razljutila Stjepanova propovijed, "nisu se mogli oduprijeti mudrosti i duhu po kojemu je on govorio" (red. 10). Isus je svojim učenicima obećao: "Jer ću vam ja dati usta i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti ni oduprijeti svi vaši protivnici" (Luka 21,15).

Sve veći utjecaj koji su apostoli, a sada i Stjepan, imali na ljude izazivao je zabrinutost i trebalo ga je zaustaviti. To je bilo mišljenje njihovih protivnika.

Budući da su Isusovi učenici pridobili toliko ljudi za Krista trebalo ih je sudski ušutkati putem židovskog Vijeća, Sanhedrina. Kao i s

Isusom, tužitelji nisu mogli bez neistinitih izjava i lažnih svjedoka. Stjepanova obrana pred Vijećem jasno pokazuje da u njegovoj poruci nije bilo huljenja (vidi pogl. 7).

Stjepanovi protivnici tvrdili su da oni brane čast Boga i Mojsija, koji je bio predao Zakon. No njihove ih riječi otkrivaju: prvenstvo nisu davali Bogu, Nego Mojsiju – što Mojsije nikada ne bi dopustio. Tu imamo jasan nagovještaj toga što će uslijediti. U zbilji oni nisu marili ni za Boga ni za Mojsija, nego za mrtvu predaju i snagu koja je proizlazila iz njihova svojeglavog tumačenja Mojsijevih spisa.

Pred Vijećem u Jeruzalemu pojavili su se lažni svjedoci protiv Stjepana. Ponovno je sumnjiv bio njihov poredak optužaba. “Ovo sveto mjesto”, Hram sa svom svojom narodnom religijskom predajom imao je prednost pred Zakonom, samom Božjom riječju. Već su bili iznijeli slične optužbe protiv Isusa (Marko 14,58; Ivan 2,18-21; Luka 21,5.6). Ni Sin Božji ni Stjepan nikada nisu prorekli da će Isus razoriti Hram. To su učinili Rimljani nakon što je Izrael razapeo svog Mesiju i odbacio ga kao uskrsloga Gospodina.

No po evanđelju milosti trebale su nastupiti promjene u njihovim uvriježenim običajima. Stjepan je jasno govorio o njima. U svojem posljednjem obraćanju Vijeću istaknuo je da je u doba starog Saveza već bilo opetovanih promjena u Božjem djelovanju s Izraelom. Koliko li će ih više biti zbog toga što je Sin Božji došao i pretrpio smrt kao žrtvu za grijeh? Njegova smrt ukinula je sve starozavjetne žrtvene običaje, kao što to pokazuje poslanica Hebrejima.

Za Stjepana to nije bila stvar predaje ni obrata. Njegovo srce bilo je ispunjeno Kristom u slavi, i od toga je njegovo lice zasvijetlilo.

Od doba praoca Abrahama narod Izraela bio je u dodiru s jedinim pravim Bogom. Sada je sam Bog došao k svom narodu u Osobi svog Sina. No vjerske su vođe Isusa odbacile i razapele. Oni su se, za razliku od drugih naroda, ponosili svojom bliskošću s Bogom, što su isticali Mojsijevim zakonom i hramom u Jeruzalemu. No većina Isusovih suvremenika nije htjela istinski odnos s Bogom.

Veliki svećenici i starješine nadali su se obnoviti svoj utjecaj nad narodom tako da osude i razapnu Isusa. No te nakane pomrsilo im je uskrsnuće Sina Božjega.

Knjiga Djela apostolskih izvještuje kako je išlo dalje. Nakon Isusova uzašašća, na njegove je učenike izliven Sveti Duh. On ih je ispunio silom da mogu smjelo svjedočiti o Isusu Kristu i njegovu uskrsnuću. Tisuće ljudi položile su svoju vjeru njega (2,33.41; 4,4).

Uz dvanaesticu apostola koji su pratili Krista na njegovim putovanjima po Izraelu i drugi su učenici javno propovijedali dobru vijest. Stjepan je bio jedan od onih koji su s mudrošću i silom radili za Boga i imao je velik utjecaj. Stoga je bilo neizbježno da veliki svećenici i starješine iznesu lažne optužbe protiv njega, kao što su to učinili s Isusom. Pripisali su mu bogohuljenje i predbacivali mu da napada njihov hram i religijsku predaju (red. 6). Stjepan je trebao odgovoriti na te optužbe.

Djela 7,2-53: Stjepanova obrana

Abraham

Stjepan je u Jeruzalemu propovijedao dobru vijest o Isusu Kristu, uskrslom Gospodinu. Zbog toga su ga vođe naroda optužile da huli i pokušava izmijeniti njihove vjerske običaje. U svojoj obrani Stjepan je opisao povijest odnosa između Boga i naroda Izraela. Počeo je s praocem Abrahamom, kojega je Bog pozvao iz Ura Kaldejskog i doveo u zemlju Kanaan.

Kao i mnogi drugi nakon potopa, Abrahamovi preci odvratili su se od živoga Boga i služili bogovima koje su sami izmislili (vidi Rimljanima 1,21-23; Jošua 24,2).

Bog je s Abrahamom započeo iznova. Objavio mu se kao “Bog slave”. Abraham je bio svjestan Stvoriteljeve svemoći i dobrote s kojom ga je on nakanio blagosloviti. To ga se dojmilo toliko da je napustio svoju domovinu te sebe i svoju budućnost prepustio Božjem vodstvu (Postanak 12,1-7).

Mnogo kasnije se “Bog slave” u potpunosti razotkrio u svome Sinu, i to u milosti i istini, pravednosti i ljubavi. Tako sada slavu Božju možemo vidjeti u Isusu Kristu i po njemu imati pristup k Bogu (Ivan 1,14-18; 2. Korinćanima 4,6).

Abrahamov život bio je život vjere. Vjerovao je Bogu i uzdao se u njegova obećanja; stoga nije samo on bio “opravdan vjerom”, nego je postao “ocem svih onih koji vjeruju” (Hebrejima 11,8-12.17; Rimljanima 4).

Vjerom je Abraham napustio svoju domovinu. No zemlja Kanaan još uvijek nije bila u njegovu posjedu; trebao je proći njome kao stranac. Štoviše, on i Sara, njegova žena, trebali su čekati mnogo godina da im Bog dade sina za kojim su žudjeli u svojoj starosti.

Na posljjetku su tek njegovi potomci osvojili tu zemlju nakon dugog boravka u Egiptu (Postanak 13,14-17; 15,1-7.13-16).

Kao vanjski znak svog odnosa s Abrahamom i njegovim potomcima, Bog je dao "Savez obrezanja", slikovit prikaz činjenice da je čovjekova stara narav, okaljana grijehom, nesposobna išta postići (Postanak 17,9-14; Kološanima 2,11; Ivan 6,63).

Iz Abrahamova primjera saznajemo kako će nas Bog blagosloviti ako se pouzdamo u njega, a ne u sebe.

Josip odbačen i uzvišen

Bog je Abrahamu i Sari podario sina kojeg im je bio obećao. Izakov sin bio je Jakov, kojega je Bog nazvao Izraelom. Od Jakovljevih sinova, “praotaca”, poteklo je dvanaest plemena naroda Izraela.

Josip je uživao osobitu naklonost svog oca Jakova pa su mu braća zavidjela i prodala ga kao roba u Egipat. Ondje je pretrpio još nepravde pa čak i bio utamničen, premda je bio nedužan (Postanak 37 i 39). No Bog ga nije prepustio njegovoj nesreći. Pet puta čitamo da je Bog bio “s njim” u trenucima njegove nevolje. On je nadzirao događaje, tako da je Josip na kraju postao potkralj Egipta (Postanak 41).

Josipa je njegov put vodio od patnje do slave. To je ukazivalo na Krista: Bog je bio i “s Njim” i On je najprije pretrpio, a potom ušao u svoju slavu (Djela 10,38; Luka 26).

Kao što je Josip bio predmet zavisti svoje braće i prodan tuđincima, Isusa Krista su vođe njegova naroda izručile rimskom okupatoru (Marko 15,10). U povijesti Izraela bilo je mnogo okolnosti koje su odražavale Isusove neprijatelje. Stjepan ih je spomenuo, a da nije najprije naglasio sličnosti. No ono što je rekao bili su snažni udarci koje su njegovi slušatelji itekako osjetili!

Bog je Josipu rekao da će nakon sedam plodnih godina nastupiti velika glad. Kao potkralj Egipta, Josip je sedam dobrih godina iskoristio tako što je pripremio zemlju za glad sagrađivši velika skladišta. Na taj su način ljudi bili zbrinuti tijekom godina nestašice. Čak su i Josipova braća došla u Egipat kupiti žito (Postanak 41 i 42).

Josip se na dirljiv način obznanio braći tek tijekom njihovog drugog posjeta (Postanak 45,1-8). Oprostio im je zato što je bio prepoznao Božje vodstvo u svom životu: “Vi ste meni mislili nanijeti zlo, ali je Bog to namislio na dobro” (Postanak 50,20). “Sve zajedno djeluje

na dobro onima koji ljube Boga” (Rimljanima 8,28). To je na snazi i danas.

Zatim je Josip doveo u Egipat svog oca Jakova i svu rodbinu. Oni su bili malobrojna skupina, ali su u kasnijim naraštajima postali velik narod u stranoj zemlji.

Mojsijevo rođenje i poslanje

U svom obraćanju vijeću starješina u Jeruzalemu, Stjepan je počeo govoriti o Mojsiju, po kome je Bog oslobodio narod Izraela iz Egipta i dao mu Zakon kod brda Sinaj.

U naraštajima koji su uslijedili nakon Josipa, ljudi su prerasli u narod. Tadašnji faraon, koji nije znao ništa o Josipu, počeo ih je smatrati prijetnjom. Stoga je nakanio spriječiti porast izraelskog pučanstva zahtijevajući ropski rad od Božjeg naroda.

Zar su okolnosti izmakle iz Božje ruke? Nipošto! On je razvoj događaja već bio pretekao praocu Abrahamu. Kada je tlačenje bilo na vrhuncu, približilo se “vrijeme obećanja”. Uskoro se trebalo ispuniti Božje obećanje o oslobođenju iz Egipta i zaposjedanje obećane zemlje.

U to doba moralo se odmah usmrtiti svakog novorođenog sina. Ali kad se rodio Mojsije, njegovi bogobožni roditelji usprotivili su se faraonovu okrutnom zakonu i Bog je sačuvao Mojsija (Izlazak 1,8-22). Kad je Isus Krist došao na zemlju, također je postojao kralj koji je tražio njegov život (Matej 2,13-16). Jesu li Stjepanovi slušatelji bili svjesni te sličnosti?

Nakon što je napunio tri mjeseca, Mojsija njegovi roditelji više nisu mogli skrivati u kući. Stavili su ga u nepromoćiv kovčeg i ostavili u rogozu kraj obale Nila, gdje ga je pronašla faraonova kći. Ona ga je uzela i odgojila (Izlazak 2,1-10). Tako su čak i neprijatelji Boga i njegova naroda pridonijeli ispunjenju Božjih nauma.

Usprkos svome položaju na faraonovu dvoru, Mojsije nije zaboravio svoje podrijetlo ni Boga svog naroda. Putem vjere u jedinog pravog Boga shvatio je da je on jedan od članova Božjeg naroda (Hebrejima 11,23-26).

No Mojsija njegova revnost nije očuvala od toga da pogriješi. Bilo je u redu pomoći zlostavljanom Izraelcu, ali Bog zasigurno nije odobrio ubojstvo Egipćanina (Izlazak 2,11.12).

Mojsiju je bilo bolno gledati ropske muke Izraelaca. Oni nisu shvaćali da će ih Bog spasiti i osloboditi. Kad je Krist došao svojem narodu da ga spasi i oslobodi o robovanja Sotoni, naišao je na jednako nerazumijevanje (Matej 1,21; Ivan 1,11; 5,40).

Veliki svećenici i starješine u Jeruzalemu neprestano su se pozivali na Mojsija kao svog zakonodavca, kako u svom odbacivanju Isusa Krista, tako i u optuživanju Stjepana. Zbog toga Mojsijev život igra značajnu ulogu u Stjepanovoj obrani. On ukazuje na tri usporedne okolnosti:

1. između Mojsija i Krista u pogledu njihova života i rada,
2. između Mojsijevih i Kristovih protivnika, i
3. Mojsijevo proročko ukazivanje na Kristov prvi dolazak.

Kad se Mojsije počeo zanimati za svoju braću, Izraelce, stekao je prve dojmove o iskušenjima ropskog rada i njihova uzajamnog nezadovoljstva. Njegovo prvo nastojanje da ih izmiri naišlo je na krajnje odbacivanje. Mnogo godina kasnije Isus Krist je došao usmjeriti noge svog naroda "na put mira" (Luka 1,79), ali je njihov odgovor bio sličan: "Nećemo da taj kraljuje nad nama" (Luka 19,14).

Kad je Mojsije otkrio da se pročulo da je ubio Egipćanima, pobjegao je u Madijan (Izlazak 2,13).

Nakon bijega iz Egipta, Mojsije se u Madijanu oženio i mnogo godina čuvao ovce svoga tasta. Tijekom tog razdoblja naučio je uzdati se u Božje vodstvo, a ne u sebe.

Pred svršetak tog razdoblja Bog mu se objavio u bodljikavu grmu u pustinji. Grm, koji je bio sav u plamenu ali nije izgarao, slikovito je prikazivao narod Izraela, koji je bio bespomoćan u neprijateljskom

okružju. No Izrael nije bio uništen, jer ga je sam Bog čuvao i podupirao (Izlazak 3,16). Kojeg li ohrabrujućeg prikaza!

Stjepan je naveo Božju riječ u pogledu "svetog tla". To mjesto nije bilo u zemlji Kanaan, nego na poganskom području. Bog ga je nazvao "svetim" zato što je ondje bio prisutan on, sveti Bog. Kako li se to razlikuje od starješina u Jeruzalemu, koji su branili svoje "sveto mjesto" ne mareći za Boga i njegovu svetost!

Bog nije ravnodušno gledao na patnje svog naroda u Egiptu. One su ganule njegovo srce i sada je trebalo doći spasenje. Mojsijevo zanimanje za vlastiti narod bilo se probudilo četrdeset godina ranije, no tek je sada mogao djelovati u ime Boga i uz njegovu pomoć (Izlazak 3,7-10).

Izraelci isprva nisu prihvatili Mojsija kao svog vođu i izbavitelja, ali sada je kao takav bio potvrđen ne samo Božjom riječju, nego i putem znamenja i čudesa koja je činio. To je još jedna značajna sličnost s Isusom i Božja potvrda njegove Osobe i prava (Ivan 5,31-47).

Bog je putem velikih čudesa i znamenja izveo svoj narod iz Egipta (rd. 35.36). Zatim je na gori Sinaj dao Mojsiju deset zapovijedi i ostatak Zakona. To su bile "žive riječi" i ako bi ih se narod Izraela držao bio bi istaknut kao Božji narod (red. 38; Rimljanima 3,2).

Ali ondje kod Sinaja narod se pobunio protiv Boga (Izlazak 32,1-8): "U svojim srcima vratili su se u Egipat." Zar su tako brzo zaboravili da su ondje bili robovi? Tko god Božjem narodu pristupi površno, bez istinskog odnosa s Bogom, na jednom dijelu puta početak će žudjeti za Egiptom, to jest svijetom i njegovim idolima, koliko god se ondje bio loše proveo.

Klanjanje zlatnom teletu kod Sinaja bio je prvi znak nutarnje bolesti koja će obilježavati Božji izabrani narod. Cjelokupna povijest pokazuje kako svi ljudi i narodi trebaju Spasitelja Krista.

David i Salomon

Nakon izlaska iz Egipta, Bog je htio prebivati u svetištu usred svog naroda. Isprva je to bio šator poznat kao Prebivalište, koji je narod Izraela mogao nositi na svom putovanju u obećanu zemlju.

To što Bog želi prebivati s ljudima, primati njihovo klanjanje i imati zajedništvo s njima, veličanstvena je činjenica! No čovjek uvijek treba uzimati u obzir Božju svetost; stoga je u gradnji svetišta i u služenju Bogu sve trebalo uskladiti s naumom koji je smislio sam Bog i prenio Mojsiju. Građevni materijal, posude svetišta i potankosti u pogledu žrtava – sve je bio odredio Bog (Psalam 93,5; Izlazak 25-31; 36-40).

Glavni predmet u svetištu bio je kovčeg od bagremova drva obložen zlatom, u kojem su čuvali kamene ploče Zakona (Svjedočanstva).

Kad je svetište bilo dovršeno, uzdigao se “oblak” koji je pratio narod na njegovu putovanju pustom i bio simbol Božje prisutnosti i slave (Izlazak 40,34.35). I u zemlji Kanaan je Prebivalište bilo u uporabi, sve do doba kralja Davida.

Kralj David je bio taj koji je Bogu htio sagraditi hram na mjestu ranijeg Prebivališta. No gradnja je počela tek u doba njegova sina Salomona. Oba ta kralja osjećala su da je osobit blagoslov to što je Bog pristao prebivati usred svog naroda.

No u svojoj apsolutnoj, vječnoj svetosti, Bog ne može prebivati u nekom hramu. Salomon je tu činjenicu priznao prigodom posvete hrama: “Ali hoće li Bog doista prebivati na zemlji? Gle, nebo i nebo nad nebesima ne mogu te obuhvatiti, kamoli ovaj Dom što sam ga ja sagradio” (1. Kraljevima 8,27). Riječi koje je Stjepan naveo iz knjige proroka Izaije isticale su tu činjenicu. No prorok je odmah dodao: “Ali evo na koga ću pogled svratiti: na onoga tko je ubog i skrušena duha i dršće na moju riječ” (Izaija 66,2).

Stjepan je svoje slušatelje podsjetio da nikakva hramska građevina ne može biti dovoljno veličanstvena da bi bila dostojno Božje prebivalište, osobito ako čovjek ne mari za Boga i njegovu volju. Zbog toga je Božja slava napustila Hram (vidi Ezekiel 10,4; 18,19; 11,23). No tada je na zemlju došao Sin Božji i on je bio jedinstven Božji hram (Ivan 2,19; Kološanima 2,9). Danas je Božji duhovan hram zajednica (crkva), koju tvore svi istinski vjernici (Efežanima 2,21.22; 1. Petrova 2,4.5).

Stjepanov zaključak i smrt

U svojoj obrani pred Vijećem u Jeruzalemu, Stjepan je istaknuo važne vidove povijesti Izraela:

- Pun dobrote i ljubavi, Bog je neprestano skrbio za svoj narod.
- Izraelski narod se učestalo odvrćao od Boga odbacujući ljude poput Josipa i Mojsija, kao i proroke koji su ga pozivali na pokajanje.
- Mojsije i proroci najavili s dolazak Mesije davno prije nego li se to ispunilo.

Na poslijetku je Stjepan iznio zaključak koji se odnosio na njegove tužitelje i suce. Ti obrazovani ljudi potpuno su razumjeli usporednice na koje je Stjepan ukazao; no mora da ih je iznenadila ta smjelost s kojom je na njih svalio odgovornost optuživši ih. Kao što su praoci progonili Božje poslanike, tako su i te starješine ubile "Pravednika". Pismoznanci nisu mogli pobiti Stjepanovu točnu tvrdnju, ali su odbili promijeniti svoj stav. Izvana religiozni, u nutрини su bili daleko od Boga i nisu ga htjeli slušati. Tako su stali škripati zubima te ubili još jednog Božjeg svjedoka.

Kada je Stjepan zaključio svoju obranu, vijeće starješina bilo je izvan sebe od bijesa. No Stjepan nije mario za bijesna lica svojih neprijatelja, nego se zagledao u otvoreno nebo. Bog mu je darovao pogled na Krista, Sina Božjega, u nebeskoj slavi. Kakva li ohrabrenja za tog vjernog slugu, prvog mučenika u povijesti Crkve!

Stjepanovi neprijatelji uvijek su se opirali Svetom Duhu (red. 51), dok je on bio podložen Kristu i "pun Duha Svetoga", što bi danas trebalo obilježavati život svakog vjernika. To utječe na naš život, čak i na naš stav prema onima koji nam se protive. Stjepan ih je ožigosao za njihova zla djela i pogrešno razmišljanje, ali uopće nije bio neprijateljski nastrojen prema njima; molio je za njihovo obraćenje i spasenje. Na taj način Stjepan je bio nalik Kristu, svome Gospodinu (Luka 23,34).

Naviještanje evanđelja u Samariji

Mladi teolog Saul, koji je trebao postati apostol pogana, bio je prisutan na Stjepanovu suđenju i kasnijem kamenovanju. No zasad je još bio fanatičan protivnik kršćanske vjere.

Židovsko Vijeće odbacilo je i ubilo Isusa Krista kad je on bio na zemlji. Stjepanovo zapanjujuće svjedočanstvo o Kristu u slavi potpuno je odbačeno. Odupiranje Kristu i njegovim sljedbenicima pre-raslo je u nasilje, koje je utjecalo na cjelokupnu ranu crkvu u Jeruzalemu. Taj prvi progon doveo je da toga da tisuće kršćana napuste Jeruzalem i nastane se u okolnim krajevima.

Uskrslu Gospodin je svojim učenicima rekao da će mu biti svjedoci u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji sve do nakraj svijeta (1,8). Bijes njihovih neprijatelja zajamčio je da je to poslanje ispunjeno.

Progon koji je vodio Saul nije bio usmjeren samo na kršćanske istaknute vođe, nego na svu zajednicu. No sam Krist je jamac, kao što povijest potvrđuje, da nijedna sila ni na kojem mjestu nije u stanju svladati njegovu zajednicu (Matej 16,18).

Rani vjernici nisu bili obeshrabreni progonom kršćana, jer Isus ih je pripremio za to (Ivan 15,29). Brojni kršćani koji su odbjegli iz Jeruzalema to su smatrali prigodom za "propovijedanje riječi" u svojoj novoj okolini. "Riječ" nije samo bilo koji vjerski nauk ili moralna filozofija, nego dobra vijest koja dolazi od Boga i čiji je sadržaj Isus Krist, uskrslu Gospodin (4,29.31; 6,7; 8,5).

I Filip, onaj koji je dotad skrbio za siromašne u zajednici, sada je bio jedan od navjestitelja evanđelja (6,1-6; 21,8). U gradu Samariji našao je pozorne slušatelje. Neki od njih možda su osobno slušali Isusa Krista i povjerovali na temelju Gospodinove riječi (Ivan 4,39-42).

U Samariji su se, kao i u Jeruzalemu, pojavila udarna znamenja i ozdravljenja. Na taj način Bog je potvrđivao to početno propovijeda-

nje i djelo spasenja po Kristu (vidi Hebrejima 2,3.4). Mnogo ranije je Božje postupanje s Izraelom bilo potvrđeno mnogim znamenjima i čudesima (Ponovljeni Zakon 26,8). U gradu Samariji nastala je velika radost, kao što je uvijek kada se vjerom prihvaća Božja riječ i djelo.

Šimun vračar

U Samariji je evanđelist Filip propovijedao “Krista”. Vračar Šimun pak, koji je već duže vrijeme bio ondje, izgleda da je propovijedao sebe i svoju veličinu. Svojim okultnim postupcima (spiritizmom, gatanjem i sl.) zadivio je ljude. No, za razliku od toga, Filipovo je propovijedanje donijelo slobodu i radost (red. 8). Šimun je imao pristaše koje su voljele ezoteriju (nešto tajanstveno), no ljudi su se pouzdali i povjerovali Filipu, zato što je on propovijedao uistinu dobru i značajnu poruku. Mnogi od njegovih slušatelja u svoj su život vjerom primili Isusa Krista te stali na Njegovu stranu tako što su se javno krstili.

Vračar Šimun je također povjerovao. No valjalo je vidjeti koliko vrijedi njegova vjera. Bilo kako bilo, morao je priznati da je Božje silno djelovanje koje je pratilo Filipovo propovijedanje sasvim drugačije kakvoće negoli išta povezano s magijom. Židovski hram u Jeruzalemu bio je središte njihova štovanja. Samarijanci pak su imali druge običaje. Obvezujućim su smatrali samo Mojsijeve knjige i imali su vlastito religijsko središte gdje su štovali Boga. No duboko ukorijenjeno suparništvo između te dvije skupine neće se nastaviti ako i Židovi i Samarijanci postanu kršćani. Stoga je jasno da je to bio razlog zašto je njihovo primanje Svetog Duha bilo osobito.

Dok je danas svatko tko se obrati Kristu prisvojivši vjerom njegovo okajno djelo “zapečaćen” Svetim Duhom, u Samariji je to bilo odgođeno na neko vrijeme. I tamošnji su kršćani trebali primiti Svetog Duha, jer nije smjelo biti razlike između njih i njihove židovske braće. No oni taj dar nisu primili neovisno o jeruzalemskoj zajednici, tako da se nije moglo raspiriti negdašnje suparništvo. Bog im je Svetog Duha dao tek kad su iz Jeruzalema stigli apostoli.

Putem Svetog Duha svi su vjernici povezani u živi organizam, u kojem su ukinuta prijašnja neslaganja. Doktrinarne pojedinosti u pogledu toga otkrivene su kasnije (primjerice u 1. Korinćanima

12,12.13; Efežanima 2,14-22). Sama ta činjenica bila je otkrivena u prvim poglavljima Djela apostolskih. Vjernici u Samariji primili su Svetog Duha kad su iz Jeruzalema došli apostoli i položili ruke na njih. Na taj način bilo je izraženo i očuvano jedinstvo rane crkve.

Vračar Šimun pogrešno je to djelo apostola protumačio kao magiju. Tada se pokazalo da je njegova "vjera" bezvrijedna. I Šimun je bio kršten, ali njegova vjera nije bila nešto živo u srcu, nego stvar osjećaja ili uma. Njega se doista bila dojmila Božja snaga i njezini učinci, što nije mogao poreći, no u njemu nije bilo znaka istinskog obraćenja Bogu. Stav njegovog srca ostao je nepromijenjen. Prije toga je težio za time da čini nešto veliko (rd. 9 i 10) i sada je postalo jasno da mu je najvažnije imati utjecaj na ljude.

Kad je to izbilo na vidjelo, Petar mu se nije bojao otvoreno reći gdje stoji. To mu je trebalo pomoći da prekine sa svojom samoprijevarom i robovanjem vračarstvu. Šimun je bio kršten, ali ga krštenje nije moglo spasiti, jer mu nije davalo pravo na spasenje.

Apostol Petar je prepoznao i ožigosao neiskrenost vračara Šimuna. No bilo je nade za tog čarobnjaka, pod uvjetom da se istinski pokaje i zamoli Boga za oprostjenje. Pokajanje ne uključuje neke osobite religijske obrede. Istinsko pokajanje je potpuna promjena stava, pri čemu netko osudi svoj život u grijehu i iskreno se okrene Bogu. U spomenutom slučaju ono je uključivalo raskidanje s bilo kojom vrstom okultnih vjerovanja i postupaka. Osloboditi se otrovnih utjecaja zla i okova grijeha moguće je jedino odvrćanjem od zla pomoću snage koju daje Bog.

Šimun je bio zapanjen: uplašio se Božje kazne. Zamolio je apostole da se mole za njega, ali i to otkriva njegovo praznovjerje. Spasiti nas ne može zastupanje drugih, pa ni apostola, nego samo osobno obraćenje Bogu vjerom u Isusa Krista: On je jedini Posrednik. "Jer jedan je Bog, i jedan je posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus, koji je sebe samoga dao kao otkupninu za sve" (1. Timoteju 2,5.6).

Filip i Etiopljanin

Prvi kršćani bili su toliko ispunjeni onime što su bili vidjeli i iskusili s Isusom Kristom da nisu mogli šutjeti o njegovoj smrti i uskrsnuću. No njihovo misionarsko djelovanje nije počelo na njihovu vlastitu pobudu. Djelovali su poradi samog Isusa i putem providenja Boga, koji je zbog širenja evanđelja bio dopustio progon kršćana (1,8; 4,20; 8,4).

Bilo je i osobitih dužnosti, kao što je bilo ovdje s Filipom. Taj evanđelist je u Samariji našao plodno polje rada te mnogima donio radost spasenja. Sada je trebao poslužiti jednom pojedincu. Bog ga je od polužidova u Samariji doveo do jednog poganina, ministra financija etiopske kraljice.

Taj čovjek je znao za jedinog pravog Boga i poduzeo je dugo putovanje do Jeruzalema kako bi mu se ondje poklonio. No još nije poznavao Isusa, Sina Božjega. Uobičajeno bogoslužje u jeruzalemskom hramu, očigledno, nije zadovoljilo njegove duhovne potrebe. Je li ministrov putovanje bilo uzaludno? Nipošto! Nabavio je vrijedan svitak s tekstom Izaijina proročanstva.

Moglo se dogoditi da se Filip povuče i ne stupi u vezu s putnikom, no ne zato što je ovaj bio čovjek na visoku položaju, nego zato što je bio neznabožac, Afrikanac. No Bog je poslao Filipa na tu pustu cestu i On je bio taj koji mu je dao osobitu uputu da govori strancu.

Kada je Filip čuo ovoga gdje čita iz knjige proroka Izaije, imao je opravdan razlog da mu pristupi i povede razgovor. Izaija je s pravom nazvan "evanđelistom Starog zavjeta", zato što su u njegovoj knjizi mnoga proročanstva koja ukazuju na Krista, Božjeg Sina i slugu (7,14; 9,5; 42,1).

Etiopski ministar je u pedeset i trećem poglavlju te proročanske knjige upravo čitao o trpećem Sluzi. Filip je mogao misliti kakvu teškoću taj odjeljak predstavlja jednom neznabošcu, koji je odmah

priznao da mu treba pomoć. Tako je počeo razgovor o neodmotanom svitku.

To je i nama dobra prigoda da otvorimo svoju Bibliju i pozorno pročitamo pedeset i treće poglavlje knjige proroka Izaije.

Etiopski ministar upitao je Filipa tko je bio taj trpeći sluga, šutljiv i strpljiv Jaganjac iz 53. poglavlja knjige proroka Izaije. To je Filipu bio znak da počne propovijedati Isusovo evanđelje tom poganinu, isto kao što je činio u Samariji. Mi danas nemamo nikog drugog osim Isusa Krista, Sina Božjeg. Samo po njemu možemo i moramo biti spašeni (Ivan 14,6; Djela 4,12).

Krist je doista postao Janje o kojem je pisao Izaija. O njemu je zapisao: "Ali on bijaše ranjen za naše prijestupe, satrt za naše opačine: kazna za naš mir bila je na njemu; njegovim ranama mi smo iscijeljeni" (red. 5).

Upravo je to poganski ministar tražio. Božja riječ pokazala mu je gdje pronaći ono što mu Jeruzalem i Hram nisu uspjeli dati: oprostjenje njegovih grijeha i mir s Bogom. Afrikanac je vjerom prihvatio poruku spasenja te se putem krštenja svrstao uz Raspetoga.

Filipovo poslanje se ispunilo: etiopski ministar prihvatio je Isusa Krista kao svog Spasitelja i Gospodina. Zatim je Filip bio "ugrabljen" i odveden na drugo mjesto. Isti izraz upotrebljava se za velik događaj koji očekuje nanovo rođene kršćane, koji oni radosno iščekuju. Naime, kad vjernici ispune svoje poslanje na zemlji, tijekom Uzeća bit će "ugrabljeni" kako bi se pridružili Kristu u slavi i bili zauvijek s njim (vidi 1. Solunjanima 4,13-18).

Iznenaduje to što Etiopljanin uopće nije pokazao da mu je žao zbog toga što ga je Filip iznenada napustio. Za razliku od vračara Šimuna u Samariji, taj obraćeni poganin nije se nastavio družiti s Filipom niti je poželio čudesne moći. Jednostavno je prionuo uz Božju riječ koju je bio čuo i primio u srce. Upoznao je Krista i otada je Sin Božji upravljao njegovim životom. Zbog toga je bio u stanju nastaviti "svojim putem radujući se".

Filip evanđelist je nastavio svoju poslaničku službu, ali ne za apostole ili neku misijsku organizaciju, niti pak samovoljno. Propovijedao je evanđelje pod Gospodinovom upravom i vodstvom Svetoga Duha. Stoga je obalom Sredozemlja otišao do Cezareje, gdje se nastanio (vidi Djela 21,8).

Saulovo obraćenje

Na pozornicu nakon evanđelista Filipa stupa farizej Saul. On je bio pristao da se kamenuje Stjepana i igrao vodeću ulogu u progonu kršćana u Jeruzalemu (Djela 8,1-3).

Činjenica da je većina članova izvorne crkve napustila Jeruzalem nije zadovoljila Saula. Njemu je bilo važno to da se svi Židovi strogo drže Zakona. Nije shvatio da je Krist ispunjenje Zakona (Matej 5,17), nego ga je smatrao prevarantom. Budući da kršćanska vjera nije samo nauk, nego “put” koji određuje kako živjeti, a koji je u potpunosti odredio Krist (vidi pogl. 18,25 i 24,14), Saul je progonio kršćane i preko granica Izraela.

Na svome putu u Damask, gdje je namjeravao pohvatati kršćane, Saul je u podne iznenada zaustavljen “svjetlošću s neba, sjajnijom od sunca” (Djela 26,13). Pritom mu je neki glas rekao: “Saule, Saule, zašto me progoniš?” Od tih riječi s neba Saul je ostao kao gromom ošinit! Na nebu je bio Netko tko je znao sve o njemu i njegovim postupcima te sve do tog trenutka šutio o tome. No sada je zapriječio njegov put, ali ga nije uništio. Saulu je trebala potvrda o tome tko je to. Rečeno mu je: “Ja sam Isus koga ti progoniš.” To je razotkrilo Saulovu samoobmanu i raskrinkalo njegov slijepi fanatizam. Dotad je Saul smatrao da progoni kršćane, no čineći to progonio je samoga Krista, koji je bio neodvojivo povezan s vjernicima: “Saule, Saule, zašto me progoniš?” Svjetlo s neba i Gospodinovo pitanje izazvali su korjenitu promjenu u Saulovu životu i razmišljanju.

Saul je doslovce bio oboren. Bio je proglašen krivim i znao je to. Proslavljeni Krist ga je svladao. Saul je priznao tu činjenicu te našao vjeru u Isusa iz Nazareta, Sina Božjega, kome se pokorio i upitao ga što treba činiti.

Svjetlost s neba oslijepila je Saula. Budući da nije vidio, u Damask su ga odveli njegovi suputnici. Štoviše, nakon svog iznenadnog

obraćenja Saul je bio pod tako snažnim utiskom tog događaja da nije mogao ni jesti ni piti (rd. 8 i 9).

A budući da Krist milostivo štiti vjernike i budući da je s ljubavlju susreo progonitelja Saula, pobrinuo se za tog potpuno izmijenjenog čovjeka: poslao je Ananiju da mu pomogne. Gospodin je Ananiju i Saula pripremio za očekivani susret koji, po naravi, neće biti lagan.

Ananija je bio potresen. No pouzdao se u Gospodina i iskreno mu iznio svoju bojazan. Saul je progonio svete, to jest sve koji su vjerovali u Krista i pripadali mu. Oni su ti koji “zazivaju” Njegovo ime dajući mu čast i mole mu se. Sada je Saul postao jedan od njih: “Gle, on se moli”, rekao je Gospodin Ananiji.

Ananija je uvidio kakva je promjena snašla Saula i što je Gospodin naumio s njim. Saul je “izabrana posuda”, sredstvo koje će donijeti Kristovo evanđelje izraelskom narodu, a osobito poganskim narodima.

To je bilo upravo suprotno od onoga što je Saul dotad nastojao postići. No promjena koja je nastupila pokazat će se pravom: on će slijediti Gospodinov poziv i čak biti spreman pretrpjeti za njegovo ime.

Sada je i Ananija uvidio što je Gospodinova nakana i njegovo vlastito poslanje. Otišao je do kuće u kojoj je odsjeo Saul. Dirljivo je vidjeti kako je pozdravio čovjeka koji je u Damask krenuo s nakanom da progoni kršćane. Ananija nije ni spominjao prošlost. Položio je ruke na Saula, što je bio znak nepomućenog zajedništva, i nazvao ga bratom.

Odlučujuća promjena u Saulu zbila se tri dana ranije, a sada ga je Gospodin uveo u punu mjeru spasenja: Saul je primio Svetoga Duha i bio kršten.

Saul u Damasku i Jeruzalemu

Židovi u Damasku bili su obaviješteni zbog čega je Saul, progonitelj kršćana, došao u njihov grad. Ali kada se pojavio među njima u njihovim sinagogama, nastalo je zaprepaštenje. Saul nije izvadio spise s ovlaštenjem koje su mu dale starješine u Jeruzalemu. Nije ni propovijedao protiv Isusa i kršćana. Propovijedao im je Isusa kao Sina Božjega.

Mesija propovijedan narodu Izraela Sin je Božji. To su starješine naroda, kao i Isusovi učenici, vrlo dobro znale (Matej 16,16; Marko 14,61). Imenica "Sin" bila je više negoli običan naziv, to jest titula. Izražavala je nutarnji odnos koji je postojao između Njega i Oca od vječnosti i naglašavala njihovu jednakost u Božanstvu (Ivan 1,1.18, 5,18).

To je bio razlog zbog čega su starješine zahtijevale Isusovu smrt (Ivan 19,7). No Saul se nije bojao bezostatno objaviti svoj stav. Isus je uistinu bio Sin Božji, obećani Mesija (Krist). Saul je Židovima dokazao da je Isusov život, smrt i uskrsnuće u skladu s onime što je Stari zavjet naučavao o Mesiji.

Promjena u Saulu, progonitelju kršćana, i sila s kojom je propovijedao Isusa kao Mesiju i Sina Božjega, izazvala je veliku zbrku među Židovima u Damasku (rd. 20-22).

Nakon "mnogo dana" naumili su ga ubiti. Čak je i upravitelj grada, namjesnik kralja Arete, podržavao i poticao zavjeru (vidi 2. Korinćanima 11,32.33). No putem Božjeg providjenja Saul je pravodobno saznao za to i pobjegao iz grada.

Iz poslanice Galaćanima 1,15-18 znamo da je Pavao Damask napustio tri godine nakon svog obraćenja i otišao u Jeruzalem. U međuvremenu je, ne zna se točno koliko dugo, boravio u Arabiji, iz koje se vratio u Damask.

To razdoblje od tri godine nije beznačajno. Ono naglašava činjenicu da Pavao (kako je kasnije bio nazvan Saul) svoje apostolstvo nije primio od apostola putem takozvanog "apostolskog nasljeđa". Njega za apostola nisu postavili ljudi, nego Isus Krist i Bog Otac. Drugi apostoli upoznali su ga tek nakon što je već podulje služio u tom zvanju (Galaćanima 1,1; 2,6-8; Rimljanima 1,5).

Sve do današnjeg dana sam Bog ili Krist davao je duhovne darove vjernicima "kako je htio" (1. Korinćanima 12,18; vidi i Efežanima 4,7-11).

Nakon bijega iz Damaska Saul je otišao u Jeruzalem osobno upoznati apostola Petra. Potom je ostao dva tjedna s njim (Galaćanima 1,18). No prije toga su kršćani u Jeruzalemu iskazali velik oprez i sumnjičavost prema njemu.

Ali ondje se nalazio Barnaba. Njemu je, inače, ime bilo Josip, ali su ga apostoli zvali Barnaba, to jest "sin utjehe" (Djela 4,36). On je ohrabrio prijašnjeg progonitelja i upoznao ga s apostolima. Ispričao im je o Saulovu doživljaju s Isusom: o Kristovu ukazanju, pozivu na službu i njegovoj slobodi u propovijedanju evanđelja u Damasku.

Tako je Saul osvojio srca kršćana u Jeruzalemu te ondje neustrašivo propovijedao Isusovu dobru vijest. To je, kao i ranije u Stjepanovu slučaju, izazvalo znatno neprijateljstvo Židova koji su govorili grčki. Stoga je sam Gospodin otposlao Saula iz Jeruzalema (vidi 22,17-21) pa je on otišao u svoj rodni grad Tarz u Ciliciji.

Eneja i Tabita

Nakon što je Saul otišao iz Jeruzalema u Tarz, kršćani u raznim dijelovima Izraela neko su vrijeme imali mir. Izraz “crkva” (zajednica) odnosi se na cjelokupno tijelo vjernika kršćana; u pojedinačnim mjesnim okupljanjima odražava se općesvjetska Božja zajednica, kojoj pripadaju svi kršćani.

Vanjski mir i spokoj pogodio je izgrađivanju i utvrđivanju vjernika. Starali su se za to da svoj život žive s Gospodinom i stoga ih je Sveti Duh hrabrio. Putem vjere u Krista pridodavani su im drugi Židovi.

U tom trenutku u prednji plan izvješća ponovno dolazi apostol Petar. On je skrbio za dobrobit “svetih” koji su pripadali Božjem stadu, upravo kao što pastir brine za vlastito stado. Na taj način provodio je Gospodinov nalog (Ivan 21,15-17; 1. Petrova 5,1-3).

Bog je propovijedanje evanđelja ponovno potvrđivao čudesima, “znakovima apostolstva” (2. Korinćanima 12,12), koja je Petar izvodio u Isusovoj snazi.

Jopa je, kao i Lida, smještena na obalnoj ravnici Sredozemlja. Ondje je živjela kršćanka imenom Tabita, što se može prevesti i kao Dorka.

Kao kršćanka, bila je Isusova “učenica”, to jest sljedbenica. Kao i njezinog Učitelja, i njezin su život obilježavala brojna dobra djela i djela milosrđa, osobito prema udovicama u potrebi. Tabita, očito, nije bila udana i svoje vrijeme, snagu i novac stavila je na raspolaganje Gospodinu.

Njezina dobra dijela nisu bila samo darovi u novcu, što može ostaviti srce neditnutim. Oplakivanje udovica nakon Tabitine smrti otkriva koliko je zanimanje ona iskazivala u pogledu osobne dobrobiti onih kojima je pomagala.

Gospodinova učenica Tabita je umrla; no nedaleko je odsjeo njegov apostol Petar. A Gospodin je dvanaestorici svojih apostola dao osobitu vlast (Matej 10,8). Stoga su njega zamolili za pomoć.

Kršćani iz Jope zamolili su Petra da dođe do odra na kojem je ležala Tabita, koja je mnogima bila pomagala. Petar je bio jedan od dvanaest apostola koje je Krist poslao i opremio osobitom vlašću: "I, dok idete, propovijedajte: 'Približilo se kraljevstvo nebesko.' Bolesne liječite, gubave čistite, mrtve podižite, zloduhe izgonite ..." (Matej 10,7.8).

Slijedeći onaj Kristov primjer kad je oživio kćer Jaira, upravitelja sinagoge (Marko 5,40), Petar je sve otposlao iz sobe. Nije htio privlačiti pozornost na sebe ili na čudesna djela. Štoviše, bio je svjestan činjenice da on, za razliku od njegova Gospodina, nema vlastitu snagu da mrtve dozove u život. Na posljétku, trebao je znati što je Božja volja u tom osobitom slučaju. Stoga je kleknuo i tiho se pomolio Bogu za vodstvo i potrebnu silu. Taj stav u velikoj je opreci s mnogim lažnim apostolima koji su se otad pojavili, a ima ih i u naše doba (2. Korinćanima 11,12-15).

Tabita je u Isusovo ime oživjela. Mnogi su čuli za to te našli vjeru u Krista. Svoje su uzdanje položili u Sina Božjega.

Kornelije

Tijekom njegova boravka u Jopi, Petra je Bog pripremao za osobitu zadaću koju je trebao obaviti u Cezareji. Ondje je živio rimski stotnik Kornelije, koji je zapovijedao sa stotinu vrhunskih vojnika. Ali to nije bila njegova jedina značajka. Božja riječ potvrđuje da je bio pobožan, bogobožazan čovjek, što se odnosilo na sav njegov dom, to jest na njegovu obitelj i sluge.

Kornelije je upoznao istinskog Boga, Boga Izraelova, kojemu je služio i kojemu se molio u pogledu onoga što ga je snalazilo. Njegova vjera utjecala je na sav njegov životni put i poticala ga da čini dobro Božjem narodu.

Iz opisa o njemu lako je izvesti zaključak da je Kornelije vjerovao i imao novi život od Boga. No ipak mu je nedostajalo nešto bitno.

Sada je došlo vrijeme da Kornelije bude poveden dalje u svojoj vjeri. Bog je promatrao njegovu vjeru, njegove molitve i djela milosrđa pa mu je poslao anđela. Kornelije je sa silnim čuđenjem postao svjestan njegovog dolaska. Potom je začuo riječi ohrabrenja.

Anđeo je rimskog stotnika Kornelija uvjerio da su njegove molitve i djela milosrđa bila ugodna Bogu. Sada mu je rekao neka pošalje po Petra. On mu je trebao pomoći da uđe u bliskiji odnos s Bogom.

Kornelije je zbog svog utjecaja bio okružen bogobožaznim ljudima. Trojicu od njih odabrao je da odu i dovedu Petra. No nije se pritom poslužio svojom vlašću i zapovjedio im da odu, nego im je sve objasnio. Usprkos razlici u činovima, njihova pobožnost prema Bogu utvrdila je među njima zajednički temelj koji je krasila iskrenost i povjerenje.

Poslanici su otišli u Jopu, gdje su apostola Petra trebali naći u kući kožara Šimuna, čije je zanimanje bilo najvjerojatniji razlog zašto

mu kuća nije bila u gradu, nego kraj mora. Zbog dodira s kožama mrtvih životinja, posao kožara bio je pobožnim Židovima nečist.

Po Božjem providenju, boravak u toj kući bio je Petru prvi korak u oslobađanju od židovskih propisa o čišćenju i u otvaranju puta za zajedništvo s vjernicima iz poganskih naroda.

Petrovo viđenje

Dok su poslanici rimskoga stotnika Kornelija još uvijek bili na putu, Bog je pripremao Petra za susret s Rimljanima.

Bog je narodu Izraela dao brojne propise u pogledu čistoće, što se nije odnosilo samo na mjerila u pogledu moralnih vrijednosti, nego i osobitih praktičnih stvari. Primjerice, mnoga su stvorenja bila proglašena nečistima i njihovo se meso nije smjelo jesti. Ti zakoni o jelima, uz ostalo, podsjećali su taj narod da je odvojen za Boga i da zbog njega treba iskazivati svetost. Tim zakonima bili su spriječeni društveni dodiri s okolnim narodima, jer Izraelci nisu smjeli jesti njihovu nečistu hranu (Levitski zakonik 11; Daniel 1,8).

Te odredbe je dao sam Bog, što objašnjava Petrovu zaprepaštenost kad mu je u viđenju bilo rečeno neka jede stvorenja koja su dotad bila svrstana u nečista.

Starozavjetni zakoni o hrani ukazuju na to da je narod Izraela trebao biti čist, svet i odvojen za Boga. Mnogo kasnije pismoznanci su počeli pretjeravati s tom obrednom čistoćom te su s visoka ponosito gledali na nečiste neznabošce. No to ih nije dovelo do toga da budu čistoga srca. Krist je raskrinkao taj stav samopravednosti. S vlašću koju je imao kao Sin Božji izjavio je da čovjek ne postaje moralno nečist od onoga što jede, nego od svega zla koje izlazi iz njegova srca. Tako je Gospodin svu hranu proglasio čistom (Marko 7,1-23; Matej 5,8).

Božja mjerila u pogledu morala nikada se ne mijenjaju. No kada je sam Zakonodavac opozvao formalne odredbe u pogledu čistoće, Petar se toga trebao držati. Putem toga viđenja Petar je također saznao da nikoga ne smije smatrati nečistim samo zbog njegove nacionalne pripadnosti. Sada je bio spreman poći rimskom stotniku Korneliju.

Petar odlazi u Kornelijevu kuću

Isus Krist je apostolu Petru rekao: “Dat ću ti ključeve kraljevstva nebeskoga” (Matej 16,19). Na Pedesetnicu je Petar Židovima u Jeruzalemu propovijedao evanđelje o raspetom i uskrsлом Gospodinu i tako im otvorio vrata nebeskoga kraljevstva (Djela 2).

Sada je došlo vrijeme da poganski narodi čuju propovijedanje evanđelja. I to je odredio Krist (Luka 24,47). Ponovno je Petar bio taj kome je Gospodin povjerio da službeno otvori vrata nežidovima.

Petru je, kao Židovu vjernom Zakonu, bio silan korak premostiti prepreku obrednih odredaba nametnutih narodu Izraela. Do Kristove smrti to je bio “pregradni zid razdvajanja” između Izraela i drugih naroda (Efežanima 2,14-17). No Bog je Petru pokazao da je taj “pregradni zid” ukinut i izričito mu zapovjedio da se odazove Kornelijevu pozivu. Sada se Petar čiste savjesti mogao pridružiti poslanicima.

Kornelijeve poslanici su se tri dana nakon svog odlaska vratili u Cezareju s Petrom. U međuvremenu je Kornelije okupio svoje rođake i prijatelje, što pokazuje koliko je vjera u Boga odredila njegov život i koliko se on uzdao u to da će Petar zaista doći k njemu.

Kornelije je doista vjerovao u pravoga Boga, Boga Izraelova. Bio je upoznao njegovu dobrotu, pouzdao se u njega i trudio se služiti mu. No nedostajalo je još nešto važno: jamstvo da su mu oprošteni grijesi. Još se uvijek nije mogao vjerom pouzdati u Isusovu okajnu žrtvu. Je li imao pravo vjerom prisvojiti žrtvu Isusa Krista? Zar korist od Kristova okajanja imaju samo Židovi ili i pripadnici drugih naroda? To je bilo životno važno pitanje i to objašnjava zašto Kornelije i njegovi ukućani još uvijek nisu imali sigurnost spasenja.

Na Petrov zahtjev, rimski stotnik Kornelije objasnio je zašto ga je dozvao u Cezareju. Upadljivo je to što su i Petar i Kornelije bili u

molitvi kad im se Bog obznanio i pripremio njihov susret. I nama je važna redovita molitva želimo li iskusiti Božje vodstvo.

Sada je Petar stigao i Kornelije je zajedno sa svojim rođacima željno iščekivao Božju poruku koju će mu apostol donijeti. “Svi smo ovdje pred Bogom”, rekao je Kornelije. Kada je Petar ušao, Kornelije mu je pao do nogu; no on je tu neumjesnu počast odbio (rd. 25 i 26). Ipak je postalo jasno da je iščekivanje tih bogobojažnih neznabožaca bilo usmjereno prema Bogu, a ne apostolu.

“Biti pred Bogom” treba biti stav kršćana kada se kao zajednica okupe slušati Božju riječ. “Sve što ti je Bog zapovjedio” mjerilo je za propovjednike: propovijedati treba “riječ istine”, a ne osobna mišljenja.

Petrov govor u Kornelijevoj kući

Na samom početku njegova govora postalo je jasno da je Petar potpuno razumio pouku koju mi je dao Bog. Sada je jasno vidio da On skrbi za ljude iz svakog naroda i ne pravi razliku, “očistivši vjerom njihova srca” (15,7-9). Stari zavjet daje nam primjere za to, primjerice Melkisedeka i Joba (Postanak 14,18-20; Job 1,1).

S druge strane, Sinajski zakon bio je predan jedino “djeci Izraelovoj”. Čak je i Isus Krist, Sin Božji, ponajprije došao samo za Izrael (Matej 15,24). Kornelije i njegov dom znali su tu “riječ”; bili su čuli za Isusa i za mir koji je on donio. No sve dotad nisu bili među primateljima ili uživateljima te poruke. To je bila njihova dvojba. No Isus Krist je Gospodin sviju, bez iznimke. Stoga mora postojati nada za sve koji su voljni doći k njemu (Rimljanima 10,12).

Poticajnim riječima Petar je opisao Isusov život, njegovo poslanje milosrđa, njegovu silu da raskine đavlove okove i njegov odnos s Bogom.

Isusovi apostoli bili su očevici njegova života, njegove smrti i njegova uskrsnuća. Njihovi susreti s uskrslim Gospodinom stvarno su se zbili; nije se radilo o pukim viđenjima. Uskrsli je čak i jeo i pio s njima (Luka 24,36-43).

U pogledu svjedočanstva i poslanja svjedoka, Petar najprije spominje to što je Isus od Boga postavljen Sucem (1,8; 17,31; 1. Petrova 4,5). No putem vjere u Sina Božjega ljudi mogu dobiti oprostjenje svojih grijeha i tako biti pošteđeni od osude. To su već bili navijestili proroci, ali je sada bila prinesena Isusova pomirbena žrtva. Zbog toga se oprostjenje može ponuditi svima, bez ikakva razlikovanja između židovskog i ostalih naroda.

“Svatko tko u njega vjeruje”: Kornelije i njegov dom čekali su na riječ “svatko”. Tek tada su ljudi iz nežidovskih naroda imali pravo vjerom prisvojiti Isusovu okajnu žrtvu za sebe.

Dok je Petar još govorio, Kornelije i njegov dom primili su Svetoga Duha. Za razliku od Petrovih slušatelja u Jeruzalemu na dan Pedesetnice, ovi se nisu trebali pokajati – jer su već bili obraćeni i služili su Bogu.

Petar je izjavio da svatko tko vjeruje u Krista prima oproštenje grijeha. To da se poruka spasenja odnosi na svakoga, čak i na neznabožacke narode, bilo je nešto novo Korneliju i njegovu domu. Bilo je to ono za čime su čeznuli pa su “evanđelje spasenja” prisvojili vjerom. Zatim su iznenada, bez ikakva ljudskog zahvata, primili Svetoga Duha, božanski pečat vjere. Prije toga su se bili nadali Božjoj susretljivosti, a sada su posjedovali sigurnost spasenja i mir (Efežanima 1,13; Rimljanima 5,1.2).

Židovski vjernici koji su dopratili Petra bili su zapanjeni svjedoči tog događaja. Sam Bog je jasno pokazao da u pogledu spasenja nema razlike između Židova i neznabožaca. Svakome tko vjeruje u Krista i njegovo spasenje, zajamčeno je oproštenje grijeha i Sveti Duh.

Zajednica u Antiohiji

Apostol Petar je židovskim kršćanima u Jeruzalemu opisao potankosti svog susreta s rimskim stotnikom Kornelijem i kako ga je Bog pripremio za taj susret.

Možda se čudimo zašto taj događaj zauzima toliko mjesta u Bibliji. Kritička pitanja Židova toga doba otkrivaju koliko su još duboko bile ukorijenjene njihove predrasude prema neznabožackim narodima. Oni će tek postupno naučiti to da je Sinajski zakon bio ispunjen i nadomješten Isusom Kristom i njegovom smrću. Isus je razorio zid odvajanja između Židova i neznabožaca (vidi 15,7-9; Rimljanima 10,4; Efežanima 2,12-22).

Uznemirenost kršćana u Jeruzalemu splasnula je, zato što su iz Petrova objašnjenja zaključili da on nije djelovao u neposlušnosti prema Bogu. Upravo suprotno, njegovo izvješće o trostrukom viđenju i izlivanju Svetoga Duha uvjerilo ih je da je sam Bog poduzeo korake i djelovao na način koji oni nikada ne bi ni mogli zamisliti. Stoga su prepoznali Božje djelo i proslavili ga za njegovu milost, koja je sada neznabožackom svijetu otvorila put do pokajanja i spasenja.

Petar je, po Božjoj volji, službeno otvorio vrata nebeskoga kraljevstva ljudima iz neznabožackih naroda. No evanđelje se već neslužbeno bilo propovijedalo neznabošcima.

Progon kršćana koji je buknuo nakon Stjepanova kamenovanja doveo je do bijega kršćana iz glavnoga grada u okolne "krajeve Judeje i Samarije" (8,1).

Sada saznajemo da su neki išli još dalje, do Fenicije (područje koje je danas država Libanon) i do otoka Cipra, kao i do Antiohije na rijeci Oront (danas je to Antakya u jugoistočnoj Turskoj).

U ono doba Antiohija je bila glavni grad provincije Sirije i treći grad po veličini u Rimskom carstvu. Židovi su ondje sačinjavali razmjerno velik dio stanovništva.

Židovski kršćani koji su iselili u te krajeve imali su potomke rođene na Cipru ili Cirenima u Sjevernoj Africi i iskazivali su brigu za tamošnje nežidove. Bez ikakva službenog poslanja propovijedali su Kristovu dobru vijest neznabošcima u Antiohiji. Mnogi od slušatelja našli su vjeru i bilo je jasno da je ondje na djelu Božja ruka.

Sam Bog otvorio je vrata vjere neznabožackim narodima, bilo to službeno po Petru, koji je imao Gospodinovu punomoć, ili neslužbeno po kršćanima koji su bili pobjegli iz Jeruzalema. U oba slučaja vjernici u Jeruzalemu čuli su za to i prepoznali Božje djelovanje.

Barnaba, koji je apostolima predstavio Saula, obraćenog progonitelja kršćana (9,27), bio je najprikladniji za pomoć mladoj zajednici u Antiohiji. Svoj život vodio je uzdajući se u Boga pod vodstvom Svetog Duha. Tako je imao dobar uvid u ono što je Božja milost postigla, radovao se tome i ohrabrivao vjernike da srčano nastave živjeti s Gospodinom.

Gospodinovo djelo toliko se povećalo da je uskoro postala nužna dodatna pomoć. Barnaba se prisjetio Saula i doveo ga u Antiohiju. U tome gradu su Isusovi učenici najprije postali poznati pod nazivom "kršćani", po svome Učitelju, o kome su svjedočili i koji je obilježio njihove živote.

Jedinstvo i zajedništvo među vjernicima utječe i na područje duhovnog i na područje onoga što je materijalno. Barnaba je iz Jeruzalema otišao u Antiohiju pomagati zajednici u njezinu duhovnom djelovanju. Zauzvrat su kršćani iz Antiohije, kad je nastupila glad, skupljali sredstva za materijalne potrebe vjernika u Jeruzalemu.

Bog je onaj koji daje poticaj za djelovanje na oba ta područja, jer je njemu na srcu dobrobit njegove djece. On je putem proroka pozornost kršćana u Antiohiji unaprijed privukao na skorbu glad. Novac

za Jeruzalem skupljen je od darova koji su davani dragovoljno i darežljivo u skladu s mogućnostima pojedinaca.

Kasnije je Pavao Božju zajednicu usporedio s ljudskim tijelom, nazvavši pojedinačne vjernike “udovima Kristova tijela”. Zatim je napisao: “I ako trpi jedan ud, s njime trpe i ostali udovi; ako se časti jedan ud, s njime se raduju svi udovi” (1. Korinćanima 12,26). Pokretanje tog jedinstva i zajedništva na djelovanje bilo je sretno iskustvo za rane kršćane u Jeruzalemu i Antiohiji.

Petar zatvoren i čudesno oslobođen

Spomenuti vladar je kralj Herod Agripa I., unuk Heroda Velikog i nećak Heroda Antipe (Matej 2; Marko 6,1429; Luka 23,7-12). On je počeo progoniti apostole da stekne naklonost religijskih vođa u Jeruzalemu.

Nekoliko godina prije toga Stjepan je postao prvi kršćanski mučenik. Tijekom progona koji je uslijedio mnogi su kršćani napustili Jeruzalem, ali su dvanaestorica apostola ostala (Djela 6,8 - 8,1). Sada je Jakov postao prvi apostol koji je postao mučenik. Zajedno s Ivanom i Petrom bio je u krugu najbližih Isusovih učenika (Marko 5,37; 9,2; 14,33).

Zatim je Petar bačen u tamnicu. Njegova sudbina trebala je biti odlučena tek nakon razdoblja židovske Pashe, nakon koje je slijedio sedmodnevni blagdan beskvasnoga kruha. To je, prema izvješću Djela, bilo Petrovo treće uhićenje. U prve dvije prigode kršćanska zajednica u Jeruzalemu pouzdala se u Boga i uvidjela da on uistinu vlada nad svime. I sada su kršćani bez prestanka molili za Petra.

Četiri straže, svaka od četiri vojnika, izmjenjivale su se čuvajući Petra (red. 4). Okolnosti su izgledale beznaadne, no Petar je spavao duboko i spokojno. Savjest mu je bila čista: služio je Bogu i naučio je potpuno se uzdati u njega. Što god se dogodilo, Petar je znao da je siguran u Božjoj ruci. Zacijelo je smatrao da se kršćani mole za njega Usto, Isus mu je jednom rekao: "Kada ostariš ..." No taj trenutak još nije nastupio!

Zaista, Bog je poslao svog anđela da oslobodi apostola. On je bio dopustio da Jakov bude ubijen, a Petar uhićen. Sada se otkrio kao Gospodar svega: nijedna sila na zemlji nije mogla spriječiti njegovo djelo.

Sloboda je došla tako iznenadno i neočekivano, ali i tiho i neupadljivo, da se Petar pitao je li to iskustvo san ili java.

Vani na ulici Petar je shvatio da je njegovo puštanje iz zatvora istina, a ne san ili viđenje. Bilo je to Božje čudo i, kao sva čudesa zapisana u Bibliji, dogodilo se u vremenu i prostoru.

Petar je, usprkos smaknuću koje ga je čekalo, spavao mirno u tamnici. Mogli bismo očekivati da će ostati budan. S druge strane, kršćani kojima je te noći otišao bili su budni; nisu spavali. I jedno i drugo, premda iznenađujuće, bilo je izazvano živom vjerom u Boga.

Mnogi su se okupili na molitvu za utamničenog apostola. Kako su se zapanjili kad je Petar stajao pred vratima. Ona djevojka, premda uvjerena, od radosti mu je zaboravila otvoriti vrata. Ostali su bili toliko iznenađeni iznenadnim odgovorom na njihove molitve da to najprije nisu mogli ni povjerovati ni shvatiti.

Petru su se neočekivano otvorila vrata tamnice. Jednako neočekivano najprije su ostala zatvorena vrata kuće u kojoj su bili kršćani. Učenici, jednostavno, nisu mogli vjerovati da je apostol slobodan.

Izveo ga je anđeo Gospodinov i Petar im je, nesumnjivo, to rekao; ali nije njihovu pozornost skrenuo na Božjeg poslanika, nego na samoga Gospodina, jer je ispričao “kako ga je Gospodin izveo iz tamnice”. I danas je važno da vjernici gledaju na samoga Gospodina, a ne na njegove poslanike ili sluge.

Petar je iste noći napustio grad. Zatražio je da se “braći”, to jest drugim vjernicima, ispriča što se dogodilo, napose navevši Jakova, brata Gospodina Isusa, koji nije bio jedan od dvanaestorice apostola, nego je sve više i više postajao “stupom” crkve u Jeruzalemu.

Petrov Bijeg iz tamnice otkriven je tek idućeg jutra i stražare je očekivala najstroža kazna.

Herod se vratio u poganski grad Cezareju, gdje je stolovao kao kralj pod rimskom vlašću. Gradovi Tir i Sidon spadali su u provinciju Siriju, ali su o hrani ovisili o Herodovu području. Tijekom pregovora, kao što je izvijestio povjesničar Josip, održano je slavlje u čast caru i Herod je održao govor okupljenome mnoštvu. Pritom se raspoja-

sano veselio štovanju koje su mu ljudi iskazali kao da je bog. To se pokazalo sudbonosnim za njega.

Čak ni kralj Herod nije mogao spriječiti da Božja riječ raste i množi se. Razlog je bilo to što je ušla u srca mnogih slušatelja i donosila plod za Boga (Matej 13,23).

Od tada Petar i Jeruzalem više nisu bili središte izvješća, nego je to postao Saul (ili Pavao) i njegovo poslanje kao apostola poganskim narodima.

Pavao i Barnaba na Cipru

U sirijskom gradu Antiohiji, trećem po veličini u Rimskom carstvu, postojala je velika kršćanska zajednica koju su tvorili Židovi i nežidovi. Bilo je ondje i različitih propovjednika posve različita podrijetla, koji su razlagali Božju riječ.

Odande je apostol Pavao zajedno s Barnabom bio poslan na svoje prvo misijsko putovanje. Obojica su već neko vrijeme bila u Božjoj službi, no sad ih je Gospodin po proročkoj riječi poslao u daleka mjesta; tako da se Kristova poruka ponese narodima svijeta.

“Reče Duh Sveti ...” Ta izjava naglašava da je Bog Sveti Duh bio prisutan u toj zajednici i tvrdio da ima vlast i vodstvo u kršćanskom služenju. Kada su ostale Božje sluge položile svoje ruke na Pavla i Barnabu, nisu na njih prenijele nikakav dar ili ovlast. Bio je to izraz njihova zajedništva s njima u njihovoj službi.

Na Cipru, prvoj postaji njihova misijskog putovanja, Pavao i Barnaba prvo su propovijedali u židovskim sinagogama (Rimljanima 1,16). U Pafu su sreli vračara Barjesusa ili Elimu, Židova koji je imao nešto s rimskim namjesnikom.

Namjesnik je bio obrazovan čovjek i htio je čuti Božju riječ. No kad god se propovijeda Božja riječ i netko je želi primiti, počinju djelovati Sotona i njegovi poslanici. Tu je Elim bio taj koji se usprotivio. No njegova bespomoćnost postala je očita po čudu koje je Pavao učinio. Kao i kod ostalih apostola, znamenja i čudesa nisu bila neuobičajena u Pavlovoj službi. Čudesa su potvrđivala da je propovijedana Riječ uistinu došla od Boga (Marko 16,17-20; 2. Korinćanima 12,12; Hebrejima 2,3-4).

Namjesnika, koji je iskreno tragao za istinom, duboko se dojmio “Gospodinov nauk” te je našao vjeru u Krista.

Pavlov govor u Antiohiji pizidijskoj

S Cipra je Pavao otplovio za Pamfiliju i iskrcao se u Pergi, koja je nedaleko od Antalye na jugu Turske. Tu ih je napustio Ivan Marko, koji je dotad bio s njima (12,25; 13,5; 15,37-39).

Misionari, vidi se, nisu ostali na obali, nego su otišli u unutrašnjost do grada Antiohije u Pizidiji, koja je tada bila važno vojno i trgovačko središte s brojnim Židovima među stanovništvom.

Pavao i Barnaba su u subotu po običaju otišli u sinagogu sastati se sa Židovima i prozelitima te im propovijedati Isusovo evanđelje. Prozeliti su bili vjernici iz nežidovskih naroda, koji su odbacili neznabožačko idolopoklonstvo i vjerovali u jedinoga pravoga Boga kojega su štovali Židovi.

Na bogoslužjima u sinagogama najprije se čitalo iz Tore (pet Mojsijevih knjiga), a zatim iz Proroka (ostatak Starog zavjeta). Uslijedila bi propovijed, za koju bi starješine običavale pozvati nekoga koga bi smatrale prikladnim za tu službu. U Antiohiji je Pavlu pružena mogućnost da održi propovijed u sinagogi, koja je zapisana od riječi do riječi (16-41).

Nakanio je navijestiti nešto što im je bilo novo: dobru vijest Isusa Krista, Sina Božjega i Spasitelja.

Kako bi ih pripremio za tu novu poruku, Pavao je počeo s onime što su Židovi i prelaznici na židovstvo među njegovim slušateljima već znali. Spomenuo je kako je Bog izabrao Izrael kao svoj narod, oslobodio ih iz ropstva u Egiptu i kroz pustaru odveo u obećanu zemlju. Spomenuo je suce koji su vladali narodom nakon smrti Mojsija i Jošue. Na taj način Pavao se usredotočio na Božju dobrotu i skrb za dobrobit svoga naroda.

Tada je Izrael postao nezadovoljan Božjom vladavinom po sucima i prorocima te poželio da njime vlada kralj, kao i nad drugim na-

rodima. Bogu je to bila uvreda. Omalovažili su njegovu dobrotu i mudrost, no on je to strpljivo podnio i dao im Saula za kralja.

Pavao je u svojoj propovijedi opisao kako je Bog veličanstveno vodio svoj narod; ali tada je narod zatražio kralja. No kralj Šaul iskazao se kao samovoljan čovjek, koji se nije obazirao na Božje zapovijedi. Stoga njegovo kraljevstvo nije opstalo (1. Samuelova 15,22.23).

Namjesto kralja kojeg je poželio narod došao je kralj po Božjem srcu. Njega je “podigao” sam Bog; odredio ga je za tu službu i pozvao ga u nju. David je bio i Mesijin predak. Mnogo toga iz njegova života ukazivalo je na Krista.

Nakon što je spomenuo Davida, Pavao odmah spominje “Sina Davidova”, obećanog Spasitelja. Njegovi slušatelji su iščekivali ispunjenje tog Božjeg drevnog obećanja. Sada im je Pavao donio dobru vijest: Spasitelj je zaista došao. To je bio Isus iz Nazareta! Najprije je njegov dolazak navijestio Ivan Krstitelj i pozivao ljude neka se pokaju. Trebali su promijeniti svoje putove i iskreno se okrenuti Bogu, kako bi ušli u Mesijino kraljevstvo. Tada će Mesija, za kojim su žudjeli, doći k svome narodu.

Srž Pavlove poruke: Isus je Mesija

Pavao je sada došao do srži svoje propovijedi u antiohijskoj sinagogi: Isus iz Nazareta, obećani Mesija! On je došao svome narodu, ali ga religijske vođe nisu htjele priznati. Odbacile su ga i zahtijevale njegovu smrt, ne shvaćajući da je njihovo Sveto pismo proreklo upravo takav postupak. No nisu za Spasiteljevu smrt bili krivi samo oni, nego i rimski upravitelj Pilat – zajedno sa svim svijetom.

Pavao je propovijedao razapetog Mesiju spomenuvši njegov pogreb i time naglasio činjenicu da je Isus doista umro.

Izrael je na Božju ljubav odvratio neprijateljstvom i razapeo njegova Sina, no čineći to nije mogao ugasiti Božju ljubav. Bog je Isusa uskrisio od mrtvih! To je, kao i raspeće, bila povijesna činjenica potvrđena od strane mnogih svjedoka.

Pavao je svojim židovskim slušateljima posvjedočio da je Bog održao svoja obećanja. Poslao im je Mesiju, vlastitog Sina. Isus se na zemlji rodio kao čovjek, i kao čovjek je Sin Božji. Apostol valjanost svoje poruke u svim bitnim točkama pažljivo temelji na navodima iz Starog zavjeta.

Svojim uskrснуćem od mrtvih Krist je jedanput zauvijek napustio područje smrti. Stoga pod novim savezom može svome narodu dati sigurne i nepromjenjive “milosti Davidove”, kao što je prorekao prorok Izaija (pogl. 55).

Mesijino uskrснуće već je bilo prorečeno u Starom zavjetu. U šesnaestome psalmu David je isključio svaku mogućnost da “Gospodinov Svetac” bude podložan raspadanju. To se, rekao je Pavao, odnosilo na Mesiju. David je ostao mrtav, ali je Krist napustio grob kad ga je uskrisio Bog.

Po smrti i uskrснуću Mesije, milost Božja trebala je doći njegovom narodu. To je Pavao, pozivajući se na Stari zavjet, objasnio Židovi-

ma u Antiohiji. Čovjek treba tu milost, kako bi dobio oprostjenje grijeha i bio proglašen slobodnim od sve krivnje.

Oprostjenje se propovijeda na temelju Kristove pomirbene žrtve; dobiti ga može svaki vjernik. Nitko se ne može opravdati Mojsijevim zakonom sa svim njegovim zapovijedima. Upravo suprotno, Zakon je razotkrio grijeh: to mu je glavna svrha. No on ne može obećati ni oprost ni oslobođenje, niti pak ikome dati snagu da izbjegne zlo i čini dobro.

U Kristu je oprostjenje i opravdanje: potpuno odrješenje od grijeha. Koje li poruke! Sada sve ovisi o tome hoće li je tko prihvatiti vjerom ili prezreti i odbaciti Božju milost. Ta poruka tjera nas na to da donesemo odluku: u pogledu toga Pavao nije svoje slušatelje ostavljao u dvojbi. I oni su htjeli slušati još o tome.

Pavao i Barnaba govore nežidovima

Nakon prve propovijedi iznesene u antiohijskoj sinagogi mnogi su, očigledno, vjerom prihvatili Gospodina Isusa i Božju milost. Pavao i Barnaba ohrabрили su ih da se čvrsto drže Božje milosti i u potpunosti oslone na nju.

Poruka je djelovala i na nežidove u gradu. Bio im je ponuđen odnos s jedinim pravim Bogom, a s njim oprostjenje grijeha, i to bez toga da se trebaju podložiti židovskim zakonima i običajima.

Ono što je neznabošcima bila dobra vijest, dotad nečuvana, Židovima je djelovalo kao ukidanje njihovih povlastica. Oni su trebali naučiti da svi, kako Židovi, tako i neznabošci, trebaju Božju milost i oprostjenje, koje im je sada ponuđeno. Navodeći riječi proroka Izaije, Pavao i Barnaba dokazali su im da je Mesija od samog početka bio određen za spasenje svih naroda.

Mnogi nežidovi u pizidijskoj Antiohiji radosno su primili vijest da se poruka spasenja u Isusu Kristu odnosi na njih, i to bez ikakva uvjeta. Slavili s Boga za to i poruka se proširila diljem te pokrajine. No sebični i samopravedni Židovi, koji su smatrali da ih se lišava njihovih povlastica, sve su se više opirali. No svejedno nisu mogli osujetiti Božju nakanu niti ikoga spriječiti u tome da vjerom prihvati vječni život.

Neki od protivnika uspjeli su utjecati na ugledne žene koje su podupirale židovstvo, kao i na istaknute građane, da protjeraju Pavla i Barnabu. Dok su takvi bili ispunjeni zavišću (red. 45), novoobraćeni kršćani u gradu bili su puni radosti i Duha Svetoga. Koje li velike suprotnosti!

Pavao i Barnaba su, napuštajući grad, u znak upozorenja svojim neprijateljima otresli prašinu sa svojih nogu, postupivši tako prema odredbi koju je Isus dao svojim učenicima (Luka 9,5). Poslanje ih je odvelo u Ikonij.

U Ikoniju, Listri i Derbi

I u Ikoniju su Pavao i Barnaba najprije otišli u židovsku sinagogu. Putem njihova propovijedanja mnogi su našli vjeru u Isusa, Mesiju i Otkupitelja.

No i tu se među nevjernim Židovima uskoro pojavio otpor. Imenica “nevjerni” ovdje znači i “nepokorni”. To jasno pokazuje da njihov grijeh, prvenstveno, nije bio kršenje pojedinih zapovijedi, nego odbacivanje Sina Božjega. Tko god odbacuje milost ponuđenu nam u Kristu, nepokoran je Bogu.

No u Ikoniju su misionari mogli propovijedati dulje vrijeme. Štoviše, Bog je njihovo propovijedanje potvrđivao znamenjima i čudesima. Kao i u Isusovu životu, tako i ovdje vidimo da onoga tko je u srcu odlučio protiv Krista, neće uvjeriti ni čudesa. Na posljétku su Pavao i Barnaba zbog prijetnja smrću morali pobjeći odande.

Stoga su pobjegli u susjedne gradove i ondje nastavili s radom. Propovijedali su evanđelje, dobru vijest Isusa, Mesije i Spasitelja. I tu je Bog zadivljujućim čudom potvrdio valjanost i istinitost propovijedane riječi spasenja. Svima je bilo poznato u kojem je stanju uzeti čovjek, koji nikada nije bio u stanju hodati. No tada se očitovala vlast i sila koju je Pavao posjedovao kao apostol, po čemu se razlikovao od neznabožačkih čudotvoraca (2. Korinćanima 12,12). Primijetio je vjeru u srcu tog čovjeka i bio je uvjeren da ga Bog želi ozdraviti. Stoga mu je Pavao s božanskom ovlašću zapovjedio neka ustane.

Čudo ozdravljenja u Novom zavjetu uvijek je prikaz neke duhovne istine. Bez Boga čovjek je bespomoćan i paraliziran grijehom. Stoga nije sposoban činiti dobro. Kada čuje Božji poziv na obraćenje, sve ovisi o tome je li spreman pokoriti se. Tek tada može iskusiti kako sam Bog nadvladava ono čime je svezan i nesposobnosti u njegovu

životu te mu daje snagu da svoj život provodi po Božjoj volji u radosti i slobodi.

Drevne legende iz Likaonije spominju slučajeve kada su se bogovi Jupiter i Merkur ukazali u ljudskom obličju. Iscjeljenje uzetog čovjeka bilo je tako zapanjujuće da su stanovnici Listre pomislili da je i to takav posjet bogova. Stoga nisu htjeli propustiti prigodu da takvim uglednim posjetiteljima iskažu dolično poštovanje.

Apostoli su ogorčeno odbili svaku vrstu počasti. Oni nisu bili bogovi, ni polubogovi, kakvi su se javljali u mnogim grčkim legendama, nego sasvim obična ljudska bića. No oni su propovijedali jedinoga pravoga Boga, živoga Boga koji je stvorio svijet i ima moć ozdravljivati i spašavati. To je bio Bog kojemu treba iskazati počast; ljudi se trebaju okrenuti njemu. Da bi to učinili, trebaju se odvratiti od bogova koje su sami izmislili, kojima su se dotad klanjali. To su bila "tuđa ništavila" (Jeremija 8,19).

Ljudi u Listri štovali su brojne bogove, ali ne jedinog pravog Boga koji je sve stvorio. Bog se osobito otkrio samo narodu Izraela; no i drugi bi narodi mogli prepoznati njegovo božanstvo, ako bi se obazreli na svjedočanstvo svega stvorenog (vidi Rimljanima 1,19-23). Naš Bog Stvoritelj misli samo na dobro ljudskoga roda. Umjesto da zavidi čovjeku na njegovu veselju i sreći, kao što su to, tobože, činili drugi bogovi, njemu je stalo do njihove dobrobiti. No tamošnji su ljudi bili toliko ukorijenjeni u idolopoklonstvo da su nakanili prinijeti žrtve Božjim slugama. Uskoro su stigli i ljubomorni Židovi iz gradova koje su apostoli ranije posjetili te začuđujuće brzo promijenili mišljenje svjetine i kamenovali Pavla dokle god se micao. No postalo je jasno da je u Listri bilo istinskih obraćenja i da je Bog sačuvao Pavla od smrti.

Mnogi koji su u Derbi slušali Pavlovo i Barnabino propovijedanje našli su vjeru u Krista. Tu nije bilo žestokog protivljenja kakvo su iskusili na svom prvom misijskom putovanju. Derba je bila prekret-nica tog putovanja.

Utvrđivanje učenika i povratak u Antiohiju

Misionari nisu odabrali najkraći put do obale nego su, prkoseći neprijateljima koje su susreli na svom povratku, krenuli natrag istim putem imajući na srcu dobrobit novih obraćenika. Utvrđivali su učenike slijedeći Gospodina, tako da nisu gubili smjelost zbog teškoća koje su kao kršćani trebali izdržati.

Pojedini učenici nisu bili prepušteni sebi samima. Okupljali su se kao “crkva” ili “zajednica”. Pavao i Barnaba služili su se ovlastima koje su imali kao apostoli da postave starješine koje će nadgledati mjesne crkve. Preduvjeti za tu službu izloženi su na drugim mjestima (1. Timoteju 3,17; Titu 1,5-9). Uz to nam Novi zavjet daje naznake za djelotvorno, duhovno vodstvo na mjestima u kojima nema službeno postavljenih starješina (1. Solunjanima 5,12.13). Misionari su otišli svojim putem, ali su u molitvi preporučili učenike Gospodinu, koji ih je volio i koji će ih sačuvati.

Moguće je da je Pavlovo prvo misijsko putovanje na Cipar i u južnu Galaciju, gdje je danas Turska, trajalo tri godine (46.-48. po Kristu). Zatim se zajedno s Barnabom vratio u sirijsku Antiohiju. Ispunili su ono što im je bio naložio Sveti Duh. Prije njihova odlaska kršćani u Antiohiji iskazali su svoje zajedništvo s misionarima i preporučili su ih Božjoj milosti (13,2-4). Sada su dijelili svoju radost s njima i slušali kako je Bog djelovao po apostolima. Sveti Duh je bio izaslao Pavla i Barnabu; milost Božja ih je vodila. Kao ishod toga iznijeli su povoljno izvješće o tome “što je Bog učinio s njima”.

Ono što je počelo Cezareji i nastavilo se tu u Antiohiji postalo je nadasve jasno na mnogim mjestima. Dobra vijest o Kristu nije bila ograničena na Židove, nego upućena ljudima svih naroda. Sada su i njima bila široko otvorena vrata vjere (11,18.20.21). No ne postoji općenita ili sveopća kristijanizacija pogana. Na ta vrata svatko mora ući sam.

Sastanak u Jeruzalemu

Obrezivanje muškaraca i muške djece znak je saveza koji je Bog sklopio s Abrahamom i narodom Izraela (Postanak 17,9-14; Jošua 5,2-9). Ali s dolaskom Mesije i njegovom okajnom smrću na križu nastupila je temeljita promjena: to je vjera u Krista, koja čovjeka, bio on Židov ili ne, dovodi u odnos s Bogom, a ne u odanost zapovijedima ili obredima Zakona. Tako su jedinoga Boga Stvoritelja i Isusa Krista, Sina Božjega, Pavao i Barnaba propovijedali poganima kao Spasitelja i Gospodina.

Sada su iz Judeje u Antiohiju došli neki kršćani sa zbunjujućim zahtjevom da kršćani nežidovi trebaju biti vezani Mojsijevim zakonom. Preispitujući je li spasenje jedino po milosti i vjeri u Krista, ti su ljudi započeli s pogubnim napadom na evanđelje (Galaćanima 5,1-6).

Pavao i Barnaba otišli su u Jeruzalem raščistiti s apostolima spor u pogledu obrezanja i Zakona. Isprispovijedali su "što je Bog učinio s njima" (red. 4). Uslijedila je živa rasprava o razlozima za i protiv, bez predrasude ili mjerodavne prosudbe, jer vjernici su Božju volju htjeli saznati zajednički.

Apostol Petar podsjetio ih je da je Bog već dao jasne naznake tada kada je u Cezareji rimski stotnik Kornelije sa svojim domom našao vjeru u Krista. Bog je tada tim ljudima dao Svetoga Duha, premda nije bilo ni riječi o obrezanju ili držanju Zakona (10,11-18).

Petar je iznio očigledan zaključak da i za one iz neznabožačkog svijeta i za Židove postoji samo jedan način vječnoga spasenja: milost Gospodina Isusa Krista i vjera u njega.

Nakon što je Petar ispričao kako je Bog prihvatio vjeru rimskoga stotnika Kornelija, Pavao i Barnaba izvijestili su kako je Bog značima i čudesima potvrdio njihovo propovijedanje na njihovu prvom misijskom putovanju.

Potom je Jakov, brat Gospodina Isusa i jedan od vodećih muškaraca u jeruzalemskoj crkvi, to što su čuli usporedio s Božjom riječju iz Starog zavjeta. Naveo je odjeljak iz knjige proroka Amosa, koji je opisao i kako će nežidovi ući u odnos s Bogom bez obrezanja ili pokoravanja Zakonu.

Jakov je zaključio da se to s čime su bili upoznati ne protivi Svetom pismu, nego slaže s prorokovim riječima, te je Pavlovo i Barnabino propovijedanje evanđelja u skladu s Božjom riječju. Za to opažanje bio je dovoljan jedan jedini redak. Znao je da je Božja riječ savršena i da tvori skladnu cjelinu.

Stoga vjernike iz drugih naroda nije trebalo ometati nametanjem obrezanja ili pokoravanja Zakonu kao uvjetom za spasenje. No bila su potrebna neka pojašnjenja u pogledu života nežidovskih kršćana i njihovih društvenih veza s kršćanima Židovima. Jakov je spomenuo presudne točke, koje su se odnosile na Božji poredak za Stvorenje i njegove upute Noi, koje su bile na snazi mnogo prije Mojsijeva zakona (vidi Postanak 1,27; 2,24; Matej 19,4-6).

Nežidovski kršćani trebali su se susprezati od idolopoklonstva i ne sudjelovati u poganskim gozbama, koje su uključivale žrtve (red. 29). Trebali su izbjegavati i sve što se protivilo Božjoj ustanovi braka između muškarca i žene.

Jesti meso udavljenih stvorenja ili krv bilo bi preprekom zajedništvu i zajedničkom blagovanju kršćana Židova i kršćana iz poganstva. U pogledu toga bi vjernike iz nežidovskih naroda trebalo poticati na to da uzimaju u obzir i pristaju uz drevne upute koje je Bog dao Noi.

Pismo vjernicima nežidovima

Jeruzalemska crkva se složila s Jakovljevom odlukom. Tako je bio odbijen napad na evanđelje Božje milosti i jedinstvo kršćana. Do tog sporazuma došlo je putem razgovora, proučavanja Božje riječi i zajedničkog traženja njegove volje.

Kako bi u Antiohiji i okolici bilo riješeno to pitanje, kršćani u Jeruzalemu sastavili su pismo u kojem su naglasili da su izazivači nereda, koji su zahtijevali da se poganski kršćani obrežu, to učinili neovisno o njima, premda su iz njihove sredine.

Pismo su trebali predati Pavao, Barnaba i druga dva vjerodostojna svjedoka iz Jeruzalema. Ta dvojica nazvana su “vodećim muškarcima”. U novozavjetno doba takvi su ljudi bili na glasu zbog svog vjernog propovijedanja Božje riječi i osjećaja odgovornosti za duhovnu dobrobit vjernika (Hebrejima 13,7.17).

Pismo nežidovskim kršćanima u Antiohiji i okolici, kojim su obaviješteni o odlukama apostola i starješina u Jeruzalemu, nisu trebali isporučiti samo Pavao i Barnaba, nego i Juda i Sila, kao neovisni svjedoci. Ta druga dvojica znala su i pobude protivnika i bogomdani ishod rasprave u Jeruzalemu. Tako su bili dobro osposobljeni da, bude li nekih pitanja, iznesu potanke podatke.

Srdačne riječi u pogledu Barnabe i Pavla također su spomena vrijedne i korisne, osobito nakon što su njihovi protivnici osporavali njihovo uvjerenje i poruku.

“Učinilo se dobrim Duhu Svetom i nama”, napisali su apostoli i starješine. Sam Isus je svojim apostolima obećao da će nakon njegova uzašašća doći Sveti Duh i uvesti ih “u svu istinu” (Ivan 16,13). To su jasno i svjesno iskusili tada kada su raspravljali u Jeruzalemu. S tim jamstvom su nežidovskim kršćanima naglasili slobodu od tereta Mojsijeva zakona, ali i naveli ono “što je nužno”.

Nežidovski vjernici u Antiohiji bili su uznemireni i sasvim zbunjeni zahtjevima učitelja koji su ranije došli do njih, a koji su od njih zahtijevali da drže židovski zakon (vidi red. 24). Kada je iz Jeruzalema stiglo pismo kojim su ih apostoli i starješine oslobodili te obveze, osjetili su veliko olakšanje.

Juda i Sila, poslanici iz Jeruzalema, nisu samo predali to pismo. Oni su sami primili duhovne darove od Krista pa su, kao “proroci”, imali dar govoriti ljudima kao od Boga te izgrađivati, ohrabrivati i tješiti vjernike (1. Korinćanima 14,3). S tim darom nesmetano su se mogli posvetiti zajednici u Antiohiji te doprinijeti jačanju tamošnjih vjernika.

Ovaj odjeljak naglašava različitost darova koje daje Bog: istaknuti apostoli i misionari Pavao i Sila nisu djelo naučavanja ograničili na sebe, nego su “riječ Gospodinovu propovijedali zajedno s mnogima drugima”.

U pogledu različitosti i skladnog služenja duhovnim darovima u crkvi, pročitaj tekst iz 1. Korinćanima 12-14 i Efežanima 4.

Pavlovo drugo misijsko putovanje

U jednoj ranijoj prigodi kada su ljudi pokušali odati božansko štovanje Pavlu i Barnabi, rečeno im je: "I mi smo samo ljudi kao i vi" (Djela 14,15). To je očigledno i u njihovoj prepirci, u kojoj su do izražaja došli ljudski osjećaji. Božja riječ izvješćuje o tome ne pripisujući krivnju ni jednoj od strana. Kasnije nalazimo da je obnovljen sklad između te dvojice Kristovih slugu (1. Korinćanima 9,6; 2. Timoteju 4,1).

I apostolu Pavlu i njegovu suradniku Barnabi na srcu su bile mlade zajednice koje su nastale na Cipru i na području na kojem je danas Turska. Željeli su ojačati i utvrditi kršćansku vjeru. Barnaba i Marko otputovali su na Cipar (Djela 13,4-11), dok si je Pavao za suputnika uzeo Silu te prošao Sirijom, Frigijom i Galacijom (Djela 13,14.28).

U Listri se neprijateljstvo prema evanđelju povećalo u tolikoj mjeri da je Pavao tijekom prvog misijskog putovanja bio kamenovan. Ovaj put je on s radošću uvidio da su novoobraćenici porasli u vjeri. Među njima je Pavao našao mladića koji će postati jedan od njegovih najbližih suradnika.

Isprva iznenađuje to što je Timotej bio obrezan. Pavao to nije učinio zato što je nužno za spasenje. On bi sasvim sigurno odbacio i samu pomisao na to. Nije to bilo ispunjavanje nekog zahtjeva koji bi ozbiljno utjecao na Božje evanđelje milosti. Timotej je, kao sin majke Židovke, bio obrezan kako bi se time uklonila prepreka propovijedanju evanđelja među Židovima (1. Korinćanima 9,19-23).

Odluka donesena u Jeruzalemu, koju je Pavao predavao mladim zajednicama, glasila je da obrezanje i držanje Zakona nije uvjet spasenja.

U Filipima

Put kojim su trebali ići Pavao i njegovi suputnici nije odredila nijedna misijska organizacija. Pavao je običavao provoditi mnogo vremena u molitvi Bogu. Bio je obuzet svojim poslanjem i srce mu je tuklo za one koji nisu poznavali evanđelje. Stoga je svoje planove radio uz Božju pomoć i uvijek je bio spreman za svaku promjenu, bilo putem riječi koju bi primio od Boga, bilo zbog okolnosti koje bi nastale.

Na tome putovanju Sveti Duh nije apostola vodio u pokrajine Aziju i Bitiniju, kao što je to bio naumio Pavao; tako su mu ta dvojica “vrata” bila zatvorena. No u Troadi, gradu na Egejskome moru, imao je viđenje kojim je pozvan u Makedoniju. Na taj način su Pavao i njegovi suputnici prepoznali Božji znak da evanđelje treba ponijeti u Europu.

To što je u desetome retku Luka, pisac Djela apostolskih, napisao “nastojasmo”, znači da se i on pridružio Pavlu, Sili i Timoteju.

Pavao je u rimskoj naseobini Filipi u Makedoniji prvi put propovijedao evanđelje u Europi. Očigledno je da ondje nije bilo mnogo Židova, kao ni sinagoga. No neke žene su se svake subote okupljale kod rijeke, gdje bi molile svoje židovske molitve. Pavao i njegovi suputnici propovijedali su im Isusovo evanđelje.

Lidija, bogata poganka, slušala je osobito pozorno. Ona je u svome rodnome gradu Tijatiri, očigledno, već naučila poštovati jedinoga istinskoga Boga. Sada joj je Bog dotaknuo srce i ona ga je otvorila dobroj vijesti. I nije bila krštena samo ona, nego je povjerovao i kršten i njezin “dom”, što je uz bliske srodnike uključivalo i slugu i sluškinje.

Plod Lidijine vjere uskoro je postao očigledan: otvorila je svoju kuću Božjim slugama i na taj način djelatno sudjelovala u širenju dobre vijesti spasenja.

Evandjelje je po propovijedanju apostola Pavla u Filipima počelo ulaziti u Europu. I tu je Sotona razvio svoje protudjelovanje, no ne otvorenim neprijateljstvom, nego u obliku velikodušnog pokroviteljstva. Protivno svojoj volji, no pod utjecajem zlog duha, neka jadna ropkinja redovito je “objavljivala” djelo Božjih poslanika.

Sotona dobro zna da nema ništa čime bi se suprotstavio dobroj vijesti evandjelja. Stoga često nastoji prurušiti svoja nastojanja. On pokušava oslabiti duhovnu snagu Božjih slugu nesvetom mješavinom. Danima je Pavao trpio tu “promidžbu”, kako ne bi privukao pozornost na neprijatelja. No tada je, posluživši se svojom vlašću kao apostol, u ime i u snazi Gospodina Isusa Krista zapovjedio zlom duhu da napusti tu ženu.

Dvije žene iz Filipa, jedna uspješna i cijenjena, a druga pod vodstvom zlog duha, na različite su načine iskusile oslobađajuću snagu Sina Božjega.

U Ime i snagom Gospodina Isusa apostol Pavao izagnao je duha iz ropkinje koja je gatala. Vlasnici te nesretne žene uvidjeli su da su ostali bez izvora svoje zarade pa su Pavla i Silu izveli pred rimske upravitelje toga područja.

Misionari su bili optuženi da su putujući propovjednici koji žele navesti ljude na nezakonite postupke i ugroziti mir i spokoj njihova grada. Svjetina na trgu odmah se zarazila tom antisemitskom promidžbom.

I sami rimski predstojnici povjerovali su u tu optužbu, a da uopće nisu ispitali slučaj. Dali su da se uhićenike izudara štapovima i da ih se te noći zadrži u gradskom zatvoru. Ondje su ih zatvorili u najdublju ćeliju i na noge im stavili klade.

Pavao i Sila u zatvoru

Pavao i Sila sjedili su u tamnici leđa okrvavljenih od batinanja i s nogama u kladama, tako da su se jedva micali. Njihovo jedino pribežište bilo je moliti se Bogu i osjećati njegovu blizinu. Osjećali su da će se sve preokrenuti u dobro (vidi Rimljanima 8,28). Stoga su pjevali pjesme hvale Bogu. Tako se njihova vjera dokazala u najtežim okolnostima i Bog ih je okrijepio i ojačao. Kakve li propovijedi ljudima koji su bili zatvoreni s njima!

Kada je oslobodio Petra iz zatvora, Bog je poslao anđela (Djela 12,7-11). U ovom slučaju se Stvoritelj i Gospodar prirode poslužio potresom, koji je Pavla, Silu i ostale zatvorenike oslobodio njihovih okova.

Upravitelj zatvora pretpostavio je da su zatvorenici iskoristili prigodu za bijeg, što bi za njega bila sramota i zbog čega bi bio strogo kažnjen. Taj bezobziran čovjek s golemim životnim iskustvom (vjerojatno prijašnji vojnik) u svome očaju nije vidio način kako da to izbjegne. Pavao ga je u posljednjem trenutku uspio spriječiti da se ne ubije.

Potres u gradu Filipi i strah da su mu zatvorenici pobjegli, do kosti je prodrmao upravitelja zatvora. Pavlovo uvjeravanje da su svi oni tu zadržalo ga je da se ne ubije, ali mu se um još uvijek nije smirio. To što se dogodilo dovelo ga je do toga da shvati da mu nedostaje ono što, očigledno, imaju ona dva zatvorenika: istinski mir i sigurnost spasenja.

Trebao je taj nutarnji mir i radost toga spasenja. Stoga je postavio pitanje koje je od važnosti za svakoga: “Što mi je činiti da budem spašen?”

“Vjeruj u Gospodina Isusa Krista”, glasio je kratak i jednostavan odgovor apostola Pavla. On nije propovijedao nikakvu religiju i nije

naučavao neki način na koji bi čovjek mogao izbaviti sam sebe. Pavao je predstavio Osobu: Isusa, Spasitelja i Gospodina.

Te noći su upravitelj zatvora i njegovi bližnji našli vjeru u Gospodina Isusa i radosnu sigurnost spasenja. Preobražaj njihovih duša odmah se iskazao u njihovom promijenjenom ponašanju prema drugima.

Idućeg jutra upravitelji su nakanili pustiti zatvorenike na slobodu, tako da oni odu iz grada. No Pavao je službenicima rekao da on i njegovi suputnici, budući da su Rimljani, imaju sva građanska prava. Nije ih se smjelo istući i zatvoriti bez saslušanja.

Ne znamo zašto je Pavao to istaknuo tek tada. Možda ga je pret hodnoga dana bila zaglušila vika svjetine? U svakom slučaju, Bog se njihovim utamničenjem poslužio za obraćenje upravitelja zatvora i njegovog doma.

To što je Pavao otkrio da je rimski građanin nije značilo da se želi time okoristiti, nego je moglo pomoći u zaštiti mlade crkve u Filipima, čiji je napredak bio na srcu misionarima i kojoj su oni predali ohrabrujuću oproštajnu poruku. Moguće je da je Luka, pisac Djela apostolskih, ostao s njima.

U Solunu i Bereji

Pavao je od grada Filipi svoje misijsko putovanje nastavio do Soluna, glavnoga grada Makedonije. Pred nežidovskim slušateljstvom obično bi znao započeti s Božjim otkrivenjem u Stvorenju, dok je u židovskim sinagogama mogao početi s Pismima, knjigama Starog zavjeta u kojima je bilo mnogo proročanstava o dolasku Mesije.

U Solunu je Pavao tri subote za redom imao prigodu propovijedati u sinagogi. Pomoću Pisama je pokazivao da je Mesija trebao patiti i umrijeti te uskrsnuti od mrtvih, a ta proročanstva ispunila su se u Isusu, i to samo u njemu! Stoga je Pavao tvrdio da je taj Isus bio obećani Mesija ili Krist, kojega su očekivali i solunski Židovi.

Kao i na drugim mjestima, neki Židovi u solunskoj sinagogi našli su vjeru u Isusa. Usto je još veći broj grčkih štovatelja, koji su zajedno sa Židovima štovali jedinoga Boga, s velikom radošću prihvatio evanđelje.

Pavao je u solunskoj sinagogi uvjerljivo dokazao da je Isus obećani Mesija i mnogi od njegovih slušatelja našli su vjeru u njega. Čak ni Židovi koji su odbili priznati Isusa Spasiteljem kojega je poslao Bog nisu mogli pobiti apostolove tvrdnje. No ljubomora tih ljudi, koji su se prikazivali pobožnima, bila je tolika da su se udružili s “nekim uličarima” i izazvali metež.

Njihove optužbe protiv apostola Pavla bile su potpuno neutemeljene. On je vjernike naučavao neka služe “Bogu ... iščekujući s neba Sina njegova” (1. Solunjanima 1,9.10). No kraljevstvo Božje koje je on naviještao duhovno je, a ne svjetovno kraljevstvo.

Gradski glavari jasno su uviđali neiskrenost u pozadini te optužbe; no u nastojanju da održe red u gradu, uzeli su jamčevinu od Pavlova domaćina, Jasona, i sve se smirilo.

Pavao i Sila su neustrašivo nastavili svoje misijsko djelovanje. Trebali su ispuniti nalog koji im je dao Bog. Trebali su naviještati najvažniju poruku koju je trebao ljudski rod.

U sinagogi grada Bereje Pavao je naišao na veću spremnost prihvatanja svoje poruke negoli u Solunu. Razlog tome nije bila osobna sklonost prema Pavlu ni vjerodostojnost Berejaca, nego činjenica da su oni htjeli ispuniti Božju volju i Riječ. Brižno su preispitali Pavlovu poruku na temelju starozavjetnih spisa pa su mnogi Židovi i oni koji su prešli na židovstvo našli vjeru u Isusa.

No u Bereju su iz Soluna došli neprijatelji pa je Pavao morao otputovati. Sila i Timotej su kraće vrijeme ostali u gradu, kako bi ojačali mladu crkvu. Potom su i oni trebali poći za apostolom u Atenu.

Pavao u Ateni

Atena je bila kulturno središte antičkoga svijeta. Brojna dojmpljiva zdanja još uvijek svjedoče tu činjenicu. To što su ona u to doba još uvijek služila kao hramovi idolopokloničke religije tištalo je Pavla.

Po svojem običaju Pavao je u sinagogi pokušao stupiti u vezu sa Židovima i Grcima koji su vjerovali u jedinoga istinskoga Boga. Na trgovima je razgovarao s neznabošcima, od kojih su neki bili filozofi antičke epikurejske (težnja za uživanjem), a neki stoičke (ravnodušje) škole. Njima je propovijedao Isusa i njegovo uskrsnuće.

Neki od slušatelja su Pavla nazvali “brbljavcem”. Misao o razapetom Otkupitelju smatrali su “ludošću”, dok je Pavlu i svim kršćanima on predstavljao “Božju silu i Božju mudrost” (1. Korinćanima 1,23.24). Ostali su se ponijeli s više naklonosti; htjeli su otkriti nešto više o “tom novom nauku”.

Pred sudom koji se sastajao na Marsovu brdu, Areopagu, ovlaštenom da odlučuje o pitanjima religije i morala u Ateni, Pavao je mogao objasniti svoj “novi nauk”. Počeo je s onime što je zapazio u gradu: Grci su bili “previše praznovjerni”. Svaka pokrajina i ljudska skupina iz svakog područja života – svi su oni imali vlastite bogove koje su sami izmislili, i svaki od tih bogova imao je hram u Ateni. U svojoj propovijedi Pavao je istaknuo jedan žrtvenik, onaj “NE-POZNATOME BOGU”. Sama ta posveta dokazuje da izmišljeni bogovi nikada ne mogu ljude dovesti do spasenja, nego ih ostavljaju u nesigurnosti i strahu da nešto nedostaje.

Pavao je, za razliku od toga, znao zasigurno da se njegova poruka ne temelji na ljudskoj izmišljotini, nego na božanskom otkrivenju. On je naviještao Boga, svemoćnog Stvoritelja i Gospodina, jedinoga pravoga Boga.

Po shvaćanju Grka, mnoštvo bogova odgovaralo je mnoštvu naroda koji su se, kako su oni zamišljali, pojavili posvuda po zemlji.

Pavao se usprotivio tome shvaćanju objavivši im da je jedan Bog načinio ljudski rod od jedne krvi. Ljudi bi trebali tražiti tog istinitog Boga, prepoznati njegovu božansku veličinu i snagu te mu se pokloniti (Rimljanima 1,20).

Među grčkim pjesnicima bilo je nekih koji su naučavali slično. Pavao se poslužio njihovim riječima povezivši ih s istinskim Bogom. Ono što su oni pogrešno povezivali s bogom Zeusom, odnosilo se samo na Stvoritelja svijeta, koji se otkrio u Isusu. U njemu jedinom izvor je svega života.

Ako pak pjesnici govore za Zeusa da su “njegov rod”, kako ga Grci mogu povezivati s idolom kojega je izmislio čovjek i načinio po svoje obličju? Ljudska izmišljotina nisu bili samo likovi, nego i shvaćanja o njihovim bogovima. Stoga nije puka slučajnost to što su se antički bogovi podudarali s karakterom i moralom onih koji su ih izmislili.

Jedini istinski Bog može se prepoznati u svemu stvorenom, ali su se ljudi okrenuli mnogoboštvu, što je dovelo do “razdoblja neznanja”. No Isus Krist, Sin Božji, došao je i obznanio Boga. Stoga sada Bog svakome zapovijeda neka se pokaje i vrati njemu prije sudnjega dana.

Pavao je svoje propovijedanje temeljio na potvrđenim činjenicama: Isus Krist je uskrsnuo od mrtvih! Vidjeli su ga sam Pavao i nebroje ni drugi svjedoci. Mnogi od slušatelja rugali su se misli o uskrsnuću, ali su neki našli vjeru.

Savjetnik Dionizije stao je na stranu Raspetoga, premda se zbog toga našao na kocki njegov ugled u gradu. Nitko to ne bi učinio ako ga do toga ne bi dovela njegova savjest, a njega je privukla Božja ljubav.

Zatim je spomenuta Damara. Primjećujemo da Bog poznaje svakoga tko mu vjerom pripada. Njihova su mu imena važna.

U Korintu

U Ateni, središtu kulture u antičko doba, samo je nekoliko ljudi našlo vjeru u Isusa. Kako će evanđelje biti primljeno u Korintu, uspješnoj ali ozloglašenoj luci?

Ondje je Pavao upoznao Akvilu i Prisku, koje je car Klaudije bio protjerao iz Rima. Izgleda da su oni već bili kršćani. Budući da su izrađivali šatore, a i on je bio izučio isti zanat i u njemu zarađivao za život, Pavao im se pridružio (1. Korinćanima 9,6.12).

Subotom je odlazio u sinagogu i propovijedao riječ koja mu je bila povjerena: Isusovo evanđelje. Židovi i Grci pozorno su ga slušali. Pavao se osjetio “ponukan” Kristovom ljubavlju svjedočiti da je Isus iz Nazareta Mesija kojega su očekivali (2. Korinćanima 5,4). Kada su se pridružili Pavlu, Sila i Timotej podupirali su ga u njegovu radu.

Pavao je bio presretan kada je čuo dobre vijesti o mladoj zajednici u Solunu, koje je donio Timotej (1. Solunjanima 3,6).

Pavao je subotu za subotom mogao propovijedati u korintskoj sinagogi. No sada se našao suočen s većim otporom. Naglasio je da je navijestio poruku spasenja svojim protivnicima i da će, stoga, biti nedužan kada oni propadnu (Djela 20, 26.27; Matej 23,35; 27,25).

Nakon toga je Pavao, umjesto u sinagogi, propovijedao u susjednoj kući, kod čovjeka koji se zvao Just, bogobožnog Rimljanina. Žestok otpor većine nije spriječio mnoge u prihvaćanju vjere, i Grke i Židove, među kojima je bio i upravitelj sinagoge.

U noćnom viđenju Gospodin je ohrabrio apostola u pogledu njegove tegobne službe. Krist je u tome gradu vidio “mnoge” koji će naći vjeru u njega i uvjerio je Pavla da mu njegovi neprijatelji neće nauditi.

Gospodin nije Pavlu rekao da se nitko neće protiviti njemu i evanđelju, nego da će on biti s njim i sačuvati ga od svakoga zla (rd. 9-11).

Sada se Gospodin poslužio rimskim prokonzulom Galionom, bratom državnika i filozofa Seneke, da on donese dalekosežnu odluku. Ispalo je da ono za što se kršćanstvu prigovaralo nije bilo kršenje državnog zakona. Bile su to samo prepirke koje su se ticale židovskog zakona i Galion je u tome ostao neopredijeljen. Židove je smatrao smetnjom i otposlao ih. No nije mario ni u pogledu protužidovskih osjećaja i bio je ravnodušan u pogledu nasilja koje je izbilo.

Bog se pobrinuo za to da se u Ahaji trpi kršćane i njihovu vjeru, što je utjecalo na odnose prema kršćanima i u drugim pokrajinama Rimskoga carstva.

Nakon osamnaest mjeseci u Korintu, Pavlov boravak se približio kraju. U Kenhreji, korintskoj istočnoj luci, Pavao je dao ošišati glavu, zbog toga što se prije toga bio zavjetovao Bogu na to. Potom je otplovio za Jeruzalem.

Priska i Akvila pridružili su mu se do Efeza, gdje su i ostali. Sam Pavao imao je obećavajući početak u početnim susretima sa Židovima u sinagogi toga najvažnijega trgovačkoga grada Male Azije. No namjeravao je otići do Cezareje. Odande je krenuo za Jeruzalem i, prije negoli je nastavio prema Antiohiji u Siriji, imao je kratak susret s vjernicima u tome gradu. Tu se Pavao ponovno zatekao na početnoj postaji svojeg drugog misijskog putovanja, tijekom kojega je donio evanđelje u Europu.

Nakon nekog vremena uputio se na treće putovanje, što ga je odvelo u krajeve koje je već bio posjetio, na područje današnje Turske.

Pavlovo treće misijsko putovanje

Nisu nam poznate pojedinosti Apolonova obraćenja Isusu Kristu, kao ni ono što je on čuo i naučavao o Isusu. Znao je za svjedočanstvo Ivana Krstitelja o Mesiji, no kršćansko krštenje, koje je Isus uveo nakon svojeg uskrsnuća (Marko 16,16), bilo je nešto novo za njega. Štoviše, Apolon još nije saznao za dublji smisao Isusove smrti, uskrsnuća i uzašašća, što su apostoli po Svetom Duhu naučavali još od Pedesetnice (Ivan 16,12-14; Djela 2).

Priska i Akvila uvidjeli su taj nedostatak. No Apolona nisu ispravili javno, nego u osobnom razgovoru. Pitanje Isusa i istine bilo je važno Apolonu pa je, stoga, spremno prihvatio njihovu pouku. I budući da je i sam po Svetom Duhu od Boga primio nauk, bio je u stanju mnogim slušateljima u Efezu, pa potom u Ahaji, dokazati da je Isus obećani Mesija.

Židov Apolon je u Efezu propovijedao dobru vijest da je Isus Krist Mesija i Spasitelj koji je bio obećan narodu Izraela (18,24-28). U međuvremenu je Apolon otišao dalje, a po Božjem vodstvu u Efez je došao Pavao. On je uskoro utvrdio da neki od vjernika nisu čuli evanđelje u potpunosti; primjerice, znali su samo za Ivanovo krštenje, koje je bilo priprava za dolazak Mesije. Ono je bilo povezano s Mesijinim životom na zemlji. Kršćansko krštenje je uveo Isus nakon svoje smrti i uskrsnuća. Svatko tko je kršten kao kršćanin, pred svijetom simbolički zauzima položaj na strani razapetoga Gospodina (Matej 28,19; Rimljanima 6,3.4).

Ti učenici spremno su prihvatili taj apostolov dodatan nauk: povjerovali su u evanđelje spasenja te primili Svetoga Duha kao potvrdu i pečat toga (vidi Efežanima 1,13).

Pavlovo djelovanje u Efezu

Pavao je sinagogu u Efezu, mjesto za sastajanje Židova, posjetio već ranije kada je bio u tome gradu. Sada je mogao iznijeti više pojedinosti svoje poruke. Židovi su očekivali Mesiju i uspostavu Božjega kraljevstva. No Pavao im je objasnio da je Mesija već došao, da je morao umrijeti, uskrsnuti i vratiti se u nebo. Ali on će se vratiti te na zemlji uspostaviti svoju vladavinu mira (Luka 23,51; 24,26; 2. Timoteju 4,1.8).

Mnogi Židovi u rimskoj pokrajini Aziji, u zapadnom dijelu današnje Turske, povjerovali su u Krista, dok su ga ostali odbacili. Stoga je Pavao davao osnovne vjerske pouke u drugim zgradama za okupljanje vjernika.

Evangelje koje je propovijedao Pavao bilo je potvrđeno izvanrednim čudesima. Ona su bila "znakovi apostola", putem kojih je Bog u prvim godinama postojanja kršćanstva isticao vjerodostojnost poruke spasenja (2. Korinćanima 12,12; Hebrejima 2,3.4).

Dok je Bog u prvim danima kršćanstva dopuštao apostolima da čine čudesa i silna djela, već je bilo pokušaja da ih se oponaša, ali su oni bili osuđeni na neuspjeh. Ovako ili onako Bog je raskrinkao sve one koji su drsko pokušavali oponašati apostole (2. Korinćanima 11,11-15).

Ti opsjenari nisu imali ovlast od Boga; čak nisu ni bili s Gospodinom Isusom u odnosu utemeljenom na vjeri. Tako je Efežanima bilo razjašnjeno što je pravo a što lažno, što je od Boga a što od đavla. Mnogi su priznavali svoju upletenost u magiju i odricali je se. Skupe drevne svitke o magiji, koji su bili na glasu mnogo dalje od Efeza, bacali su u oganj. Htjeli su uništiti sve svoje veze s praznovjerjem.

Životna snaga Božje riječi dokazala je svoju istinitost usprkos svemu otporu.

Pobuna u Efezu

Efeške zanatlije izrađivale su srebrne kipove i modele hramova božice Dijane. Sada je “Put”, to jest kršćanska vjera u jedinoga i nevidljivoga Boga, ugrozio njihov najvažniji izvor zarade. Srebrnari su se javno, kako bi optužili Pavla i njegove suradnike, kao izlikom poslužili religijskim pobudama. Na taj način uspjeli su podjariti mnoge građane da se suprotstave kršćanima.

Pavao je zaista propovijedao da nema mnoštva bogova, nego da je Bog jedan, i da nema mnogo gospodara, nego samo Gospodin Isus Krist. Apostol je propovijedao o potrebi pokajanja i vjere u Krista. Ljudi bi se trebali odvratiti od mrtvih idola i služiti samo živome i istinskome Bogu (vidi 1. Korinćanima 8,4-6; Djela 17,30,31; 1. Solunjanima 1,9.10).

“Velika je Dijana efeška!” bio je tada povik svjetine. Koji bogovi i koji interesi danas zaklanjaju naš pogled na jedinoga istinskoga Boga?

Efeški srebrnari bili su očajni zbog gubitka zarade, do kojeg je došlo zbog Pavlova propovijedanja. Njihov gnjev zarazio je ostale građane. Svjetina je pograbila dvojicu Pavlovih suputnika i odvukla ih u arenu, u koju je stalo otprilike dvadeset i pet tisuća ljudi.

Gradski tajnik je uvidio pogibelj do koje bi mogao dovesti taj nemir pa je diplomatski umirio mnoštvo, tako što je najprije potvrdio njihova vjerska uvjerenja i zatim naglasio da nije bila ugrožena glasovitost njihova grada i njihovih bogova. Potom je utvrdio nedužnost dvojice uhićenika: oni nisu opljačkali hramove, niti pak su govorili podrugljivo o božici Dijani. Ako obrtnici imaju druge tužbe, s njima se trebaju baviti nadležne službe. Na posljetku je taj visoki službenik upozorio mnoštvo da bi svaki nemir mogao uroditi žestokom kaznom od strane rimskih vlasti. To umirivanje je bilo uspješno i pobuna je prestala.

U Troadi i Miletu

Otpor neznabožaca prema evanđelju postajao je sve veći, a Pavlov trogodišnji boravak u Efezu približavao se svršetku (vidi 1. Korinćanima 15,32; 16,8 i 2. Korinćanima 1,8-11).

Pavao je putovao Makedonijom i Grčkom te se kroz Makedoniju vratio u Malu Aziju. Biblijsko izvješće o njegovu sedmodnevnom boravku u Troadi privlači pozornost na događaje posljednjeg dana. Bila je nedjelja, prvi dan tjedna. Očigledno je da su se kršćani nastavili okupljati na taj dan kako bi "lomili kruh", to jest slavili Gospodnju večeru. Prikladan dan za to nije bila židovska subota, nego prvi dan tjedna. Bio je to dan Isusova uskrsnuća, kada se on pojavio posred svojih učenika kao uskrsli Gospodin. Taj dan naziva se i danom Gospodnjim, jednako kao što se Večera naziva "Gospodnja večera" (vidi: Ivan 20,19; Otkrivenje 1,10; 1. Korinćanima 11,20).

Iz Troade je Pavao otišao u As (danas Behramkale). Luka, pisac knjige Djela apostolskih, otplovio je lađom zajedno s drugim suputnicima, dok je Pavao radije oputovao pješice. Očigledno je htio provesti neko vrijeme u tišini s Isusom, svojim Gospodinom. Putovanje je nastavio južno između obale Male Azije i otoka u Egejskome moru. Zbog nedostatka vremena nije uspio posjetiti glavni grad, Efez, premda je u njemu bilo mnogo kršćana, a i mnogo protivljenja vjeri.

Odredište je bilo Jeruzalem. Pavao je htio biti ondje na Pedesetnicu, židovski blagdan sedmica. Na tome putovanju Pavao i njegovi suputnici primali su novac skupljen u raznim zajednicama kršćana iz poganstva za siromašne u Jeruzalemu, što je bio izraz kršćanske ljubavi za svoje bližnje. Pavao je smatrao da je u redu to što su kršćani iz poganstva milosrdni prema vjernicima u Jeruzalemu, jer se odande bila proširila poruka spasenja (vidi 2. Korinćanima 8,1-9,15; Rimljanima 15,25-27).

Pavlov govor efeškim starješinama

U svojem oproštajnom govoru efeškim starješinama Pavao iznosi pretpostavku da ih više neće vidjeti. Predviđajući predstojeće opasnosti podsjeća Efežane na način i na glavne značajke svoje službe.

Pavao se nikada nije prikazivao kao neki crkveni dostojanstvenik; bio je sluga Gospodinu i vjernicima, i to ne kao onaj koji ima prevlast, nego u svoj poniznosti. Apostol je duboko osjećao potrebe ljudi. Odvratiti ga nije moglo ni protivljenje ni progon. Ono što mu je bilo povjereno nije objavljivao samo javno nego i u nebrojenim osobnim razgovorima, koji nisu bili toliko istaknuti, ali su bili od veće koristi.

Pavao je uviđao da je njegovo poslanje to da pred svojim slušateljima posvuda propovijeda o pokajanju Bogu. Pokajanje je temeljita promjena stava i putem njega ljudi priznaju pravednost Božjih zahtjeva, kao i svoju krivnju pred Bogom, i okreću se njemu. Vezano uz to, Pavao je propovijedao vjeru u Gospodina Isusa Krista, po kojoj Bog daruje spasenje i oprostjenje.

Premda je Pavao redovito primao upozorenja da u Jeruzalemu može računati s uhićenjem, smatrao je svojom dužnošću ići tamo. Nije mario za vlastitu udobnost ili sigurnost: jednostavno je želio izvršiti poslanje koje mu je dao Gospodin Isus. Kao zatvorenik u Rimu, ustvari je imao mogućnost napisati neke značajne i važne poslanice koje se ubrajaju u knjige Novoga zavjeta.

Starješinama iz Efeza Pavao je nabrojio središnje točke svojega poslanja:

- Pokajanje i vjera povezana s čovjekovim obraćenjem Bogu (red. 21).
- Evanđelje Božje milosti - sve što je Bog spreman darovati čovjeku za njegovo spasenje i vječni blagoslov.

- Kraljevstvo - obveze koje imamo prema Isusu, našem Gospodinu.
- Cjelokupan Božji naum - Božji plan od vječnosti s Isusom Kristom kao središnjom točkom.

Pavao je Efeške starješine ohrabrio neka vjerno provode u djelo svoje duhovno nadgledništvo. Trebali su početi od sebe i nikada ne propustiti sjetiti se da se ne radi o njihovoj crkvi, nego o crkvi Božjoj, koju je on kupio po cijenu smrti svog Sina na križu (vidi 1. Petrovu 1,19; 5,2.3).

Uz progone, veliku opasnost predstavljali su lažni nauci, koji su utjecali na temelje kršćanske vjere. Među svima njima najopasniji je bio lažan nauk u pogledu Osobe i otkupiteljskog djela Isusa Krista, ali i pogrešno naučavanje o načinu spasenja (vidi 2. Korinćanima 11,4; Galaćanima 1,6-8; 1. Ivanova 4,1-3).

Pavao je ukazao na opasnosti kojih se vjernici trebaju čuvati, ali nije odredio nikakve nasljednike. Nije bilo novih apostola kojima bi on mogao povjeriti vjernike. Preporučio ih je Bogu i njegovoj riječi, koju danas imamo u svojoj Bibliji. Sveto pismo je nepogrešiva istina u kojoj uvijek možemo naći potporu.

Krist je bio sadržaj i predmet Pavlova života; njegov način života bio je potpuno usklađen s njegovim propovijedanjem. Stoga je mogao reći: "Nasljedovateli moji budite, kao što sam ja Kristov" (1. Korinćanima 11,1). Apostol je s neumornom odanošću služio Gospodinu i vjernicima. U mnogim mjestima ne samo da je svojim poslom kao izrađivač šatora skrbio za vlastito uzdržavanje, nego i za uzdržavanje svojih suputnika.

Nasuprot tome bilo je, jednako kao i danas, "lažnih apostola", vođa sljedbi koji nisu marili ni za Krista ni za dobrobit drugih, nego za vlastiti utjecaj, vlast, čast i probitak.

Prije odlaska Pavao je kleknuo na molitvu. Na taj način je pokazao da se uzda u to da Gospodin ima snagu voditi, podupirati, jačati i očuvati vjernike (vidi 2. Timoteju 4,17.18).

Dirljiv prizor rastanka pokazao je ljubav koju su vjernici imali prema tome apostolu, koji je s tolikom predanošću djelovao među ne-židovima (vidi Rimljanima 15,16).

Na putu u Jeruzalem

Luka, jedan od Pavlovih suputnika, piše o njihovu putovanju za Jeruzalem. U Tiru su, kao i u Troadi, ostali sedam dana. Tako su imali prigodu obići kršćane i uživati u zajedništvu s njima.

Tu je Pavlu ponovno savjetovano neka ne ide u Jeruzalem. Upozorenja su došla od Boga, a učenicima u Tiru bila su dana putem Svetoga Duha. Pavao ih je prihvatio samo kao pokazatelje opasnosti koje mu prijete, ali ne i kao izravnu zabranu od strane Gospodina da ne provede u djelo to što je naumio. Budući da nije mario za sebe, nastavio je put za Jeruzalem.

Vjernici su pratili apostola kada je odlazio iz grada Tira iskazujući mu svoju ljubav i poštovanje. Na obali su održali neusiljen molitveni sastanak: Pavao i vjernici iz Tira preporučili su jedni druge Božjem milostivom vodstvu.

U Cezareji, posljednjoj luci na njegovu putovanju, Pavao je nekoliko dana odsjeo u Filipovoj kući (6,16 i 8. poglavlje). Filip ne samo da je bio Gospodinov sluga, nego je imao i četiri kćeri koje su “pro-rokovele”. Biblijski smisao proricanja nije samo unaprijed kazivati budućnost, nego i prenositi Božju poruku ljudima. Filipove kćeri su taj dar Duha provodile u svome domu i u osobnim susretima, a ne na sastanku crkve (vidi 1. Korinćanima 14,34-37).

Tu u Cezareji Pavao je putem proroka Agaba primio još jedno upozorenje u pogledu odlaska u Jeruzalem. No apostol se ipak nije okanio svrhe svoga putovanja. Nije bio vođen sebičnim pobudama, nego ljubavlju prema svome Gospodinu i vlastitom narodu. Neslaganje u mišljenju među vjernicima nije dovelo do nesloge: rješenje toga problema prepustili su Gospodinu i njegovu vodstvu.

Nakon tih dana spremili smo se i uzašli u Jeruzalem. ... Kada smo stigli u Jeruzalem, braća nas radosno primiše. Idućega dana je Pavao zajedno s nama otišao k Jakovu; i okupiše se sve starješine. Po-

zdravivši ih, on im potanko ispriopovijeda što je Bog po njegovoj službi učinio među poganima. Nakon što su to saslušali, dadoše slavu Bogu; i rekoše mu: "... Stoga učini što ti kažemo: Kod nas su četiri čovjeka koji su pod zavjetom. Njih uzmi, očisti se zajedno s njima i plati za njih da si ošišaju glave ..." Tada Pavao uze one ljude i ... idućeg dana zajedno s njima uđe u Hram da naznači svršetak dana očišćenja, kada će se za svakoga od njih prinijeti žrtva.

Pavao uhićen u Jeruzalemu

Židovi koji su vjerovali u Krista i Pavao, apostol pogana, složili su se u tome da spasenje donosi vjera u Isusa Krista, a ne držanje židovskog zakona. Složili su se i u tome da se vjernici iz poganstva ne trebaju podlagati propisima kao što su to obrezanje, zakoni u pogledu očišćenja ili žrtve (vidi 15. pogl.).

No postojala je još jedna teškoća: savjest je židovske kršćane u Jeruzalemu još uvijek poticala na to da se osjećaju vezani uz obredno držanje Zakona. Za razliku od njih, Pavao je, premda je bio Židov, već naučio da je Krist svršetak Zakona (vidi Rimljanima 10,4).

Jakov, brat Gospodina Isusa, i starješine jeruzalemske zajednice radovali su se tome što Bog djeluje među drugim narodima. No stalo im je do toga da se Pavao, kao Židov, na očevidan način pridržava zakonskih obreda. Time je trebao pobiti oprečne glasine. Pavao se pokorio tome kompromisu.

Kompromis na koji je Pavao pristao pokazao se promašajem. Židovi koji su Pavla poznavali s njegova misijskog putovanja, došli su u Jeruzalem iz pokrajine Azije na blagdan Pedesetnice. Oni nisu vjerovali u Krista i iznijeli su zlobne optužbe protiv apostola. No Pavao nikada nije ozloglasio narod Izraela, starozavjetni Zakon ili Hram. Nikada nije ni uveo nežidove u nutarnje područje Hrama, koje je za njih bilo zabranjeno. S takvom klevetom uspjeli su izazvati metež. Pavao je uhićen da mu se sudi po kratkom postupku.

No u tvrđavi Antoniji, sjeverno od hramskoga područja, bilo je sjedište rimske legije. Tijekom velikih židovskih blagdana okupacijske snage bile su osobito budne, kako bi u samom korijenu suzbile svaki mogući nemir. Po Božjem providenju ta se budnost pokazala korisnom za apostola.

Rimski zapovjednik dao je uhititi Pavla i poveo ga stubama do vojarne u utvrdi Antonija, sjeverozapadno od Hrama. Od svjetine nije

uspio saznati za što se Pavla točno optužuje, jer je bila toliko razjarena da su Pavla vojnici trebali otrgnuti od nje i odnijeti te ga tako spasiti, jer su ga ovi namjeravali ubiti.

Kod ulaza u utvrdu apostol se obratio zapovjedniku na pravilnom grčkom jeziku, što je u njemu potaknulo zanimanje. On je mislio da je Pavao neki Egipćanin odgovoran za nedavnu bunu. Pavao je Rimljaninu objasnio tko je te razjasnio da nije neki revolucionar. Na temelju toga dopušteno mu je da se sa stuba utvrde obrati ljudima.

Upravo kada ga je svjetina namjeravala ubiti, Pavao je iskoristio prigodu da kao Kristov poslanik svjedoči za svojega Gospodina.

Pavlov govor Židovima u Jeruzalemu

Pavao se sa stuba tvrđave Antonije obratio uznemirenoj svjetini na hramskome trgu. Uljudno im je govorio na njihovom vlastitom aramejskom jeziku i zadržao njihovu pozornost.

Premda se rodio u Tarzu, koji je na današnjoj turskoj sredozemnoj obali, apostol je odrastao u Jeruzalemu, gdje ga je poučavao ugledni farizej Gamaliel (vidi rd. 5,33-39). U to doba Pavao je pripadao židovskoj najstrožoj religijskoj skupini. Njegov fanatizam išao je toliko daleko da je okrutno progonio one koji su išli kršćanskim putem vjere te je mnoge vjernike zatvarao u tamnicu. Odlazio je sve do Damaska u Siriji kako bi kršćane odvlačio u Jeruzalem da im se tamo sudi i kažnjava.

Židovi su sve do te točke s odobravanjem slušali apostola. Njegov prijašnji život bio je u skladu s njihovim idealima.

Prije svojeg obraćenja ispred grada Damaska Pavao je hulio Gospodina Isusa Krista i progonio vjernike. No tako je postupao u neznanju. Zbog svojih predrasuda vjerovao je da revno služi Bogu. Neki od tih koji su ga slušali na hramskom trgu vjerojatno su se sjećali toga (Ivan 16,2; 1. Timoteju 1,12-16).

Pavao nije bio tragatelj; njegovo obraćenje Kristu bilo je neodoljivo i došlo je kao potpuno iznenađenje. Htio je pohvatati kršćane u Damasku, ali je njega samoga svladalo blještavo svjetlo s neba, koje ga je srušilo na tlo. Na djelu je bila sila snažnija od njega. I nije to bila ni opsjena ni san! Dogodilo se to u samo podne.

Pavao, ili Saul, kako se zvao ranije, progonio je kršćane; no Gospodin ga je upitao: "Zašto progoniš mene?" Krist u slavi nerazdvojivo je povezan s vjernicima na zemlji, sa svojom Zajednicom. To će postati središnjom temom kasnijeg Pavlovog naučavanja.

Isus iz Nazareta bilo je ime koje su Židovi dali Sinu Božjemu zato što je on potjecao iz beznačajnoga grada Nazareta. No taj prezreni Nazarećanin bio je dugoočekivani Mesija. On je Gospodin, kao što je to na svoje veliko zaprepaštenje Pavao otkrio u tome susretu s proslavljenim Kristom.

Taj silan događaj koji je doveo do Saulova obraćenja zbio se pred svjedocima. Usporedba s devetim poglavljem pokazuje da su Saulovi suputnici također popadali po tlu. I oni su vidjeli svjetlo, ali ne i proslavljenoga Gospodina. Čuli su glas, ali nisu uspjeli razumjeti riječi. No Saul je vidio Gospodina i čuo je njegove riječi. Budući da je vidio Krista u slavi neba, poruka koju je propovijedao nosila je ovaj pečat: "Slavno evanđelje Krista" (2. Korinćanima 4,4).

Saul, progonitelj kršćana, predao se Gospodinu slave. Jednim udarcem bio je uvjeren istinom. Predao je svoj život Isusu priznavši ga za svojega Gospodina, i upitao ga: "Što da učinim, Gospodine?" Spremnost na pokoravanje uvijek je znak da je primljen nov život, život od Boga.

Svjetlost s neba zasjala je sjajnije od podnevnog sunca (26,13). Zasljepljen njezinim sjajem, Pavao je izgubio vid. Umjesto da iz Damaska u Jeruzalem vodi okovane kršćane, njega samoga je trebalo za ruku voditi u Damask.

Pavao je Židovima okupljenima na hramskome trgu ispričao o promjeni u svome životu: kada se pred vratima Damaska pred njim pojavio Krist, od fanatičnog progonitelja kršćana postao je Isusovim učenikom i svjedokom.

U Damsku je Bog poslao židovskoga kršćanina Ananiju da Pavlu povрати vid. Ananija ga je trebao voditi u prvim koracima njegova života vjere i objasniti mu veliko poslanje koje je bio primio od Krista. Pred svojim sumnjičavim židovskim slušateljima Pavao je potvrdio da je Ananija među Židovima bio na glasu kao bogobožazan Židov vjeran Zakonu.

Ananija je Pavlu govorio o “Bogu naših otaca”. Izraelov Bog, Bog Starog zavjeta, poslao je dugo očekivanog Mesiju u svome Sinu, Isusu Kristu. Sada je Pavao vidio “Pravednika” proslavljenog u nebu i čuo njegov glas. Odsada je trebao svjedočiti, ne samo Židovima, nego i pred svim ljudima. No Pavao je najprije primio kršćansko krštenje, vanjski znak velike promjene koja se zbila u njegovoj duši.

Tada im je Pavao ispričao kakvo je poslanje primio od Krista: nakon nekog vremena vratio se u Jeruzalem i ondje mu je Gospodin, dok se molio u Hramu, rekao neka napusti grad, zato što Židovi neće primiti njegovo svjedočanstvo.

U to doba Pavao se usprotivio tome da promjena koju je doživio u vlastitom životu bude nepobitno svjedočanstvo Židovima. Gospodin to nije uzeo u obzir, nego mu je naredio neka bude njegov apostol i svjedok neznabožačkom svijetu.

Do toga trenutka Židovi okupljeni na hramskome trgu u tišini su ga slušali. Sлагali su se s time što je u prošlosti bio pobožan Židov. Okretanje Isusu također su mogli prihvatiti, jer je u Jeruzalemu bilo mnogo židovskih kršćana koji su se držali Zakona; primjerice Jakov, Gospodinov brat. No činjenicu da bi ista poruka spasenja sada bez ikakve razlike vrijedila i za pogane, sasvim su odbacili.

Rimski zapovjednik je Pavla odveo na sigurno, jer je morao spriječiti pobunu. On, očigledno, nije razumio Pavlov govor na aramejskom pa je odredio da se bičevanjem ispita apostola kako bi otkrio pravi uzrok strke. No bilo je zabranjeno bičevati rimske građane. Stoga su vojnici i njihov zapovjednik odustali od toga čim su blagovremeno saznali da je Pavao slobodan rimski građanin.

Apostol je stvarno bio spreman trpjeti za Krista. No to nije značilo da treba težiti za mučeništvom kao kakav religijski fanatik. Ukazavši na svoje državljanstvo, spriječio je vojnike da prekrše svoje zakone. Pavao je bio oslobođen okova, ali je trebao ostati u pritvoru zbog daljnjeg ispitivanja.

Pavao pred Velikim vijećem

Pavao je sada trebao odgovarati pred židovskim vijećem u nazočnosti vojnoga suca. Svojom uvodnom rečenicom naglasio je da je uvijek čiste savjesti služio Bogu - što je zanimljiva tvrdnja, jer je progonio kršćane. Iz toga trebamo zaključiti da je, u jednu ruku, dobro ne raditi nešto protiv svoje savjesti, a u drugu ruku da naša savjest nije nepogrešiv vodič. Mora se slagati sa svjetlom koje daje Bog.

Veliki svećenik je protivno propisu Zakona naredio da se Pavla udari. U svojem odgovoru na to Pavao ga je iz neznanja uvrijedio, ali se odmah ispričao. Nije htio omalovažiti službu velikog svećenika, čak ni usprkos tome što tadašnji vršitelj te dužnosti ni u kojem smislu nije bio Židov koji se držao Zakona.

Nasuprot slobodoumnim saducejima, kojima je pripadao veliki svećenik, farizeji su vjerovali u uskrsnuće od mrtvih. U svojoj obrani Pavao je istaknuo važnu istinu o uskrsnuću.

Pavao je uskrsnuće od mrtvih istaknuo kao Izraelovu središnju nadu te time izazvao raspru u Vijeću. Farizeji, koji su se držali Zakona ali su često bili samopravedni, bili su u manjini ali su uživali veću naklonost naroda negoli saduceji. Oni su vjerovali u uskrsnuće mrtvih i dolazak Mesije, premda je većina njih odbila povjerovati da se Mesija već pojavio u Isusu Kristu. No Pavlove riječi i njegovo izvješće o vlastitu obraćenju bilo je van svake sumnje, čak i ako su oni o njemu sudili drugačije. To je dovelo do žestoke raspre u Vijeću.

Pavla su, stoga, Rimljani zbog njegove vlastite sigurnosti odveli u svoju vojarnu u tvrđavi Antoniji. U slijedeće dvije godine uslijedila su ispitivanja i izgleđi za putovanje u Rim izgledali su daleki. No te noći ukazao mu se Gospodin te ga ohrabrio i uvjerio da će on, Pavao, zaista biti njegov svjedok u Rimu.

Pavla šalju u Cezareju

Skupina od četrdesetak fanatika bila je razočarana i bijesna zato što Pavao još uvijek nije bio osuđen i smaknut. Budući da nisu mogli prodrijeti u tvrđavu Antoniju, smislili su kako da se Pavla ponovno izvede pred Vijeće. Tako bi ga mogli napasti i ubiti kad bude dolazio. Njihov naum uključivao je suradnju velikog svećenika, kao predsjedatelja Vijeća. Stoga su zavjerenici nastojali njega i starješine učiniti svojim suučesnicima.

Bog se pobrinuo za to da se na vrijeme sazna za napad. Pavlov nećak je čuo za taj naum i ispričao to svome ujaku i vojnome sucu, čija je dužnost bila da spriječi moguću pobunu, ali i da zaštititi život rimskoga građanina Pavla. Apostol više nije bio siguran u Jeruzalemu pa ga je zapovjednik s dojmljivom pratnjom od četiri stotine i sedamdeset vojnika noću poveo k rimskom upravitelju u Cezareju.

Vojnici koji su Pavla vodili u Cezareju trebali su predati pismo kojim je vojni zapovjednik predao njegov slučaj rimskom upravitelju. Zapovjednikov povoljan prikaz vlastite uloge u tome slučaju bio je proračunat. On je, ustvari, najprije htio bičevati Pavla pa je tek tada saznao da je apostol rimski građanin.

Inače je zapovjednik htio pošteno prikazati taj slučaj. Izjavo je da je tijekom istrage utvrdio da se optužbe protiv Pavla isključivo odnose na raspre o židovskom zakonu i nemaju veze ni sa kakvim zločinom.

Upravitelj je saslušanje odgodio do dolaska apostolovih optužitelja. Što je Pavao mogao očekivati od Feliksa? Feliks je bio prvi rob koji je kasnije postao upraviteljem neke rimske pokrajine. Bio je na glasu kao bezobziran. Za njega je povjesničar Tacit napisao: „Svoju suverenu vlast provodio je s mentalitetom roba.“

Pavao pred Feliksom

Optužbu protiv Pavla iznio je zakonski predstavnik velikog svećenika. Taj čovjek, Tertul, iznio je tri lažne optužbe.

Najprije je rekao da je Pavao buntovnik koji izaziva nemire diljem Carstva. No činjenica je da su nemire u Rimu i Aleksandriji izazvali Židovi i da Pavao nije imao nikakve veze s njima.

Zatim je za Pavla rečeno da je vođa nazaretske sljedbe, čime se kršćane htjelo svesti na istu razinu kao i neke židovske pokrete koji su izazivali nered u Judeji i na drugim mjestima.

Kao treće, Pavao je tobože oskvrnuo Hram. Prvotna optužba, da je uveo pogane u Hram, bila je odbačena. Tvrdnja da je to samo „pokušao“ djelovala je uvjerljivije.

Židovski optužitelji lažno su optužili rimskog vojnog zapovjednika da je time što im je iz ruku oteo Pavla spriječio održavanje javnoga reda i mira.

Za razliku od Tertula, svojega optužitelja, Pavao je svoju obranu započeo bez laskanja. Istaknuo je da je Feliks zbog velikog iskustva koje ima sposoban prosuditi okolnosti.

Apostol je objasnio da je njegov boravak u Jeruzalemu bio prekratak da bi mogao pokrenuti pobunu. Štoviše, nije sudjelovao ni u kakvim prepirkama niti sazivao nezakoniti skup. Prva optužba protiv njega bila je čista izmišljotina.

Zatim se Pavao osvrnuo na drugu točku optužbe. Nije porekao da je sljedbenik prezrenoga „Nazarećanina“, ali je odbacio optužbu o „krivovjerju“, jer u pitanju nije bilo nikakvo zastranjivanje od „otačkoga Boga“ ili njegovih otkrivenja. Upravo suprotno, za razliku od saduceja, koji su omalovažavali proročke knjige, Pavao je izjavio da se on potpuno drži sadržaja cjelokupnog Starog zavjeta.

U svojoj obrani pred upraviteljem Pavao se pozvao na ono što je bio izjavio pred Sanhedrinom u Jeruzalemu. Iznova je progovorio o uskrsnuću vjernika i nevjernika te ponovno izrazio to uvjerenje tako općenito da su se i farizeji složili s njim. Apostol se naukom o uskrsnuću bavio u svojim poslanicama (1. Korinćanima 15; 2. Korinćanima 5,1-10; 1. Solunjanima 4,13-18).

Pavlovo vjerovanje u uskrsnuće nije bez učinka: on se trudi živjeti čiste savjesti pred Bogom i pred ljudima, a pobude zbog kojih je posjetio Jeruzalem također su bile časne.

Treću optužbu, onu da je Pavao okaljao Hram, bilo je jednako lako pobiti: Židovi iz Azije koji su lažno iznijeli tu optužbu nisu se pojavili kao svjedoci. Stoga je jedina preostala prijeporna točka bilo to je li vjerovanje u uskrsnuće kažnjivo ili nije.

Pavao je uspio pobiti svaku optužbu protiv sebe. No upravitelj ga nije pustio na slobodu, nego se izgovorio potrebom da sasluša vojnog zapovjednika.

Druzila je bila kći kralja Heroda Agripe I. (vidi Djela 12,21-23). Upravitelju je bila treća žena, i to nakon što ju je odmamio od njezina prvog supruga, nekog arapskog kralja. Kao što nam pokazuje današnji biblijski tekst, Feliks se nije protivio primanju mita ili tome da se osobno okoristi slučajem.

Pavao je upravitelju otvoreno govorio o svojoj vjeri i nije uljepšavao one dijelove za koje je znao da su Feliksu vrlo neugodni: evanđelje otkriva Božju pravednost, a umjerenost ili samosvladavanje, kao ishod primanja evanđelja, protivno je pretjerivanju i razuzdanosti. Osim toga, one koji odbace evanđelje očekuje budući sud.

Pavao pred Festom

Fest, novi upravitelj, bio je na boljem glasu negoli njegov prethodnik Feliks. Već tri dana nakon što je preuzeo službu posjetio je narodne vođe u Jeruzalemu. Oni su naumili iskoristiti njegovo nepoznavanje Pavlova slučaja te potajno nakanili smaknuti Pavla. No Fest je optužitelje pozvao da dođu u Cezareju.

Ondje je odmah pokrenut postupak. Pavlovi neprijatelji iznijeli su mnoštvo ozbiljnih optužaba, od kojih nisu mogli dokazati nijednu. Iz Pavlova odgovora može se zaključiti da se, u osnovi, radilo o starim pritužbama, koje čak ni Feliks nije smatrao opravdanim.

Pavao je pred Festom svjedočio i to da se nije ogriješio o židovski zakon što ga je dao Bog, niti pak oskvrnuo Hram. Ono što je bilo osobito teško bila je politička optužba, no Pavao je čiste savjesti odbacio svaku optužbu da se ogriješio o cara ili o državu.

Festu je bilo teško prepoznati pravi razlog za neprijateljstvo prema Pavlu. U svojoj novoj službi ovisio je o suradnji sa židovskim Vijećem, Sanhedrinom. Zašto da, onda, ne udovolji njihovoj želji i, kako bi razumio slučaj, saslušanje nastavi u Jeruzalemu?

No Pavao je na temelju iskustva koje je imao dvije godine prije toga znao da bi premještaj u Jeruzalem ozbiljno ugrozio njegov život.

Je li se apostol u tome trenutku prisjetio Gospodinova pretkazanja da će biti njegov svjedok i u Rimu (vidi Djela 23,11)? Uglavnom, okoristio se time što je bio rimski građanin pa se pozvao na cara. To je zajamčilo da se njegov slučaj više ne može voditi na nekom pokrajinskom sudu, nego treba biti prebačen u Rim, pred „carevo sudište“. Upravitelj nije imao izbora. Na svoje službeno i duševno olakšanje, prednost je trebao dati prizivu na cara.

Pavao pred Herodom Agripom

Kralj Herod Agripa II. vladao je nad malim područjem sjeverno od Genezaretskog jezera. Njegov pradjed bio je Herod Veliki, onaj koji je pokušao ubiti Isusa nakon njegova rođenja. Njegov djed, Herod Antipa, bio je odgovoran za smrt Ivana Krstitelja i sudjelovao je u sudskom procesu protiv Isusa (Matej 14,1-11; Luka 23,6-12). Njegov otac, Herod Agripa, dao je smaknuti apostola Jakova i uhititi Petra (Djela 12).

Herod Agripa II. je zajedno sa svojom sestrom Berenikom, koja je bila udovica, posjetio Cezareju. Budući da je bio upoznat sa židovskom vjerom, njegovo pojavljivanje bilo je dobrodošlo. Fest mu je opisao Pavlov slučaj. U međuvremenu je shvatio da je smrću i uskrsnućem Isusa Krista položen temelj kršćanske vjere. Stoga Pavao nije govorio samo općenito o budućem uskrsnuću od mrtvih, nego i objasnio da je Isus iz Nazareta uskrsnuo od mrtvih.

Kralj Herod Agripa II. pokazao je zanimanje za vjerska pitanja. Od 48. do 65. godine po Kristu on je imao pravo postavljati velikog svećenika u Jeruzalemu. Moguće je i da se prisjetio kako su bešćutno njegovi preci postupali s Isusom i njegovim sljedbenicima. U svakom slučaju, Agripa je htio osobno sresti apostola.

Upravitelj je u Rim zajedno s Pavlom morao poslati i izvješće o postupku koji se dotad vodio protiv njega. U tome mu je moglo pomoći pismo vojnog zapovjednika i zapisnik o postupku pred Feliksom. No sâm Fest bio je odgovoran za sastavljanje sažetka. Stoga je imao velika očekivanja od neposrednog „neslužbenog“ ispitivanja pred kraljem Agripom. To mu je moglo pomoći da shvati i točnije procijeni neodređene optužbe koje su Židovi iznijeli protiv Pavla.

Pavlova obrana pred Agripom

Saslušanje pred Agripom i upraviteljem nije bilo službeno saslušanje i Pavlu je dana sloboda da iznese svoje gledište. No kao svjedok Isusa Krista on tu prigodu nije iskoristio da obrani sebe, nego evanđelje koje je propovijedao. Živopisno je govorio o tome kako je Bog djelovao u njegovu životu (vidi: Luka 8,39).

Pavao je priču započeo sa svojim životom prije obraćenja. Kao predani farizej vjerovao je u Božja starozavjetna obećanja u pogledu budućeg Mesije i uskrsnuća mrtvih. Naglasio je da je više negoli čudno to što ga se optužuje zbog te nade. Propovijedanje razapetog i uskrslog Krista nije poništavalo nijedno od Božjih obećanja, nego ih je potvrđivalo! No ako neki Židovi niječu mogućnost da je Bog uskrisio Isusa, kako uopće mogu vjerovati u uskrsnuće?

U svojem izvješću o vlastitom životu Pavao nipošto nije štedio sebe. Kralju Agripi i upravitelju je ispričao kako je, usprkos svojem strogom religijskom odgoju, prije svojeg obraćenja odbacivao kršćanstvo. Shvaćao je svoje trenutne protivnike, jer je i sâm dijelio iste predrasude židovskih vođa prema Isusu iz Nazareta i s fanatičnom revnošću progonio učenike.

Pavao je Isusovo uskrsnuće smatrao „nevjerojatnim“. Odbio je vjerovati svjedočanstvu mnogih kršćana koji su vidjeli uskrsloga Gospodina (red. 8; 1. Korinćanima 15,4-7) smatrajući to opasnim krivovjerenjem koje treba potpuno iskorijeniti.

Tada je Pavao ispriповijedao o neočekivanoj korjenitoj promjeni u njegovu životu: kako je nebesko svjetlo svojim sjajem nadmašilo svako drugo prirodno svjetlo i kako je susreo Isusa, uskrsloga Gospodina.

Pavao je odbijao povjerovati da je Isus Mesija, da je uskrsnuo od mrtvih i da je živ. Nije bio uvjeren nizom tvrdnji, nego samom činjenicom: njegovim vlastitim susretom s uskrslim Gospodinom.

U tome trećem izvješću o promjeni u svojem životu, Pavao je Agripi i Festu ispričao o poslanju koje mu je Gospodin povjerio u pogledu pogana. Neznabošci su živjeli u tami i trebalo im je svjetlo o samome Bogu i o načinu spasenja. Zbog grijeha su bili pod vlašću Sotone i trebali su oslobođenje od nje. Ako se obrate Bogu primit će oprostjenje svojih grijeha i imati udjela u bogatoj, vječnoj baštini određenoj za vjernike.

Tako je od farizeja koji se borio za osobite povlastice Židova, Pavao postao apostol za narode svijeta.

Židovi su se iz nekoliko razloga ljutili zbog poruke koju je propovijedao Pavao. Oni bi htjeli da se pogani obrate, da se vide u Božjem svjetlu, priznaju njegovu osudu nad svojim životima i okrenu mu se u pogledu spasenja. Ali da se njima samima, u njihovoj pobožnosti, veli da se trebaju obratiti i da blagoslovi evanđelja trebaju biti na raspolaganju poganskim vjernicima – to je bilo previše za njih.

Kao što je Pavao objasnio, sve je ovisilo o jednom pitanju: je li Isus Mesija i je li uistinu uskrsnuo? Pavla je u te činjenice uvjerio njegov susret s Uskrsnim. Znao je da se njegovo propovijedanje u potpunosti slaže sa židovskim svetim pismima Starog zavjeta (primjerice Izaija 53 i Psalam 16,10). U njima je čak bila proglašena činjenica da Božje spasenje važi za sve narode svijeta (primjerice Izaija 49,8).

Festova i Agripina reakcija

Poganskog upravitelja Festa duboko se dojmila Pavlova učenost, ali mu je njegova svjesnost o vlastitom poslanju i njegovo uporno svjedočanstvo o Isusovu uskrsnuću djelovala fanatično.

Tada se Pavao obratio kralju Agripi, koji je pozorno slušao. Agripa je poznavao Stari zavjet i nedvojbeno je bio dobro obaviješten o Isusu, njegovom životu i smrti, praznom grobu i izvješćima o susretima s Uskrslim. Ništa od toga nije se zbilo u potaji.

Kralj je bio dobro obaviješten, no je li otvorio svoje srce istini? Pavao mu je otvoreno postavio pitanje pred upraviteljem i istaknutim građanima. Agripa nije mogao poreći činjenice, kao ni očiglednu usklađenost Isusova života, smrti i uskrsnuća s drevnim proročanstvima o Mesiji ili izvješćima očevidaca o Njegovom uskrsnuću. Nije mogao poreći istinu, ali nije dopustio da ona imalo utječe na njegovo srce i život. Izbjegao je dati jasan odgovor te na taj način odbio apostolov poziv, odgovorivši: „Zamalo si me uvjerio da postanem kršćaninom.“ No Pavao je nastavio s pričom htijući osvojiti srca kralja i ostalih prisutnih.

Tu usred svega sjaja i raskoši nalazimo ubogog utamničenika koji kralju, upravitelju i istaknutim građanima želi sudbinu kao što je njegova, osim okova! Pavao je, očigledno, htio da i oni imaju isti mir uma koji je imao on, istu iskrenu radost i sigurnost da će jednoga dana biti s Kristom u slavi.

Agripa i Fest naprasno su prekinuli sjednicu. Sada su znali što Fest može napisati caru. Pavao je bio nedužan. Nije postojalo ništa kažnjivo za što bi ga mogli optužiti. Agripa je bio mišljenja da bi Pavao trebao biti oslobođen, no upravitelj više nije mogao izdati naredbu da ga se oslobodi. Apostol se pozvao na cara pa slučaj više nije bio u Festovoj nadležnosti. Pavla je trebalo poslati u Rim.

Pavlovo putovanje

U pogledu prijevoza do Rima apostol Pavao je, zajedno s drugim zatvorenicima, predan rimskom stotniku. Putovati su trebali različitim teretnim lađama pa su se apostolu mogli pridružiti Luka i Aristarh. Tako je Luka o tom pogubnom putovanju mogao pisati iz prve ruke, na temelju vlastita iskustva.

Lađa je pristala kod Sidona na feničkoj obali. Kako je zapovjednik bio naklonjen Pavlu, dopustio mu je da posjeti tamošnje kršćane. Od Sidona je plovidba nastavljena istočnim dijelom Sredozemlja duž obale Cipra do Mire u Liciji. Tu je bila prigoda prebaciti se na lađu natovarenu žitom, koja je iz Egipta plovila za Rim (vidi red 38). Snažni zapadni vjetrovi onemogućili su izravnu plovidbu Egejskim morem sjeverno od Krete. Umjesto toga lađa se teško probijala naprijed pod zaštitom južne obale otoka Krete. U Dobrim Pristaništima su uzalud čekali na povoljnije vjetrove. Već je bio prošao post židovskog blagdana Pomirenja, koji je bio na početku listopada, i plovidba je bila moguća do sredine studenog, ali samo pod teškim uvjetima, potom bi zimske oluje isključile bilo kakav nastavak putovanja.

Pavao nije bio moreplovac, no dobro je poznao uvjete kakvi vladaju na Sredozemlju. Već je tri puta doživio brodolom i jednom je bespomoćno plutao morem dvadeset četiri sata (2. Korinćanima 11,25). Stoga je ozbiljno upozoravao na opasnosti u pogledu nastavka plovidbe. Predviđevši ozbiljnu opasnost po lađu i posadu, Pavao ih je uzaludno odgovarao od nastavka putovanja. On se nije bojao za sebe. Uzdao se u Gospodinovo obećanje da će u Rimu svjedočiti za njega (23,11). To je objašnjenje apostolove smirenosti tijekom nestalnog putovanja ispunjenog događajima. Osjećao se siguran u Božjoj ruci. Kao predstavnik države, zapovjednik lađe je imao posljednju riječ, a imao je više povjerenja u vlasnika lađe i kormilara, koji su mu savjetovali da otplovi do luke Feniks na otoku Kreti.

Oluja i brodolom

Zapuhao je blag južni vjetar, koji kao da je odgovarao njihovoj namjeri. No uskoro je nastala strahovita oluja i ozbiljno ugrozila i lađu i posadu.

U međuvremenu je lađa tijekom oluje pretrpjela velika oštećenja i, s ljudskoga gledišta, iščezao je i najmanji tračak nade, premda je u more izbačen dio tereta. Tada je Bog putem anđela potvrdio Pavlu da će sigurno stići u Rim i stati na sud pred cara. I ne samo da će biti spašen on, Pavao, nego i cjelokupna posada.

Pavao se putem mnogih iskustava naučio uzdati u Boga. Stoga je ohrabrio putnike i posadu, jer Bog uvijek drži svoja obećanja.

Nakon četrnaestodnevnog naoko besciljne plovidbe olujnim Sredozemljem, tijekom koje se danima nije moglo vidjeti ni sunce ni zvijezde pa je sigurno upravljanje bilo nemoguće, mornari su tijekom noći začuli zvuk valova koji se razbijaju o obalu. Mjerenje olovnicom potvrdilo je da se približavaju kopnu pa su bacili sidra, kako se ne bi u tami nasukali na grebene.

Bog je Pavlu putem anđela zajamčio da će svi mornari i putnici sigurno stići na kopno. No anđeo nije spomenuo jedno osobito, očigledno čudo. Bilo je nužno da posada primijeni svu svoju vještinu da bez ikakve štete provede lađu kroz razbjesnjelo more.

Primijetivši da mornari noću žele pobjeći, Pavao je smjelo razotkrio njihovu namjeru, a zapovjednik je odmah postupio prema apostolovu savjetu. Bilo im je jasno da bi bez mornara lađa potonula u uzburkanom moru.

Pavao, veliki propovjednik evanđelja narodima svijeta, nije bio fanatik izvan dodira sa stvarnošću, što je dokazao tada kada je spriječio mornare da pobjegnu. To je ponovno bilo očigledno tada kada je naložio mornarima i putnicima neka pojedju nešto prije napora

što su ih očekivali u danu koji je svitao. Doista, Božja obećanja se ispunjavaju! Pavao se potpuno uzdao u njih. No to nikome na lađi nije bilo izlikom da poslušno ne učini sve što je bilo potrebno za održanje života.

Pavlovo pretkazanje da će završiti na nekom otoku pokazalo se istinitim. Prisebnošću uma spriječio je mornare da pobjegnu te time zadobio velik moralni autoritet. Sada su posada i putnici bili svjedocima toga kako apostol uzima kruh, naglas zahvaljuje Bogu, Stvoritelju i Održavatelju života, te počinje jesti. Kakva li je samo smirenost zračila iz toga čovjeka, koji se potpuno uzdao u Boga! Potom su i ostali postupili po njegovu primjeru te također uzeli nešto jela.

U zoru su s lađe ugledali neki zaljev, ali nitko nije mogao prepoznati koja je to zemlja. Vjerojatno se radilo o otoku Malti, na kojoj su mornari poznavali samo luku Valettu.

Nakon što je tijekom noći preko palube pobacan ostatak tovara, mornari su podigli sidra i zaplovili prema obali. No lađa se nasukala na grebene koji su se nalazili pod površinom i čvrsto se nasadila na njih.

Dužnost vojnikâ je bila osigurati da ne pobjegne nijedan od zatvorenika. Zbrka ih je navela da u pogledu toga postupe okrutno. No zapovjednik se uzdao u Pavla i bio mu je zahvalan. Nakana mu je bila da zaštititi apostola i zatvorenike. Tako je na poslijetku svatko s lađe stigao na kopno. Bog je održao svoje obećanje!

Prijem na Malti i dolazak u Rim

Otočani su s dobrodošlicom primili brodolomce i naložili vatru da ih ugriju. Pavao je spremno i oprezno skupljao granje da se održava vatra. Kada ga je ugrizla zmija, otočani su to smatrali osvetom svojih bogova. Mora da je Pavao bio ubojica, mislili su, pa je tako kažnjen (red. 4). No apostol se oslanjao na Gospodinovo obećanje da će biti odveden u Rim (vidi 23,11 i 27,24). Stoga je smireno otriaso zmiju u vatru. Budući da otrov nije djelovao, otočani su promijenili svoje mišljenje (red 6).

Nakon svojeg uskrsnuća Isus je spomenuo različite znakove koji će potvrđivati evanđelje što ga budu propovijedali apostoli (vidi: Marko 16,18; Hebrejima 2,3.4; 2. Korinćanima 12,12). Među njima je bilo ozdravljanje bolesnih i očuvanje od ugriza zmija i njihova otrova. Ti znaci, ponekad nazivani „znacima apostola“, očitovali su se u raznim prigodama tijekom života apostola Pavla.

Tijekom zime nije bilo moguće nastaviti putovanje. Tek tri mjeseca kasnije zatvorenici su mogli nastaviti put drugom lađom. Iskoristivši različite vjetrove, preko Sirakuze na Siciliji otplovili su za Regij (Reggio) na jugu Izalije, a potom za Puteoli (Pozzuoli) kraj Napuljskog zaljeva. Odande su zatvorenici cestom Via Appia pješice pošli prema Rimu.

Pavao i njegovi suputnici najprije su uživali gostoljubivost vjernika u Puteoliju, dok su im na putu za Rim u susret izišli vjernici iz glavnoga grada, udaljenog nekih šezdesetak kilometara.

Apostolu je veliko ohrabrenje bila ljubav i zajedništvo s vjernicima. Ponovno je iskusio činjenicu da kršćani nisu sami, nego da pripadaju općesvjetskom zajedništvu braće i sestara. Zahvalio se Bogu te ohrabren pošao svojim putem.

U Rimu je Pavlu bilo dopušteno da živi u svome stanu, ali su ga čuvali vojnici.

Pavao u Rimu

Pavao je već nakon tri dana počeo sa službom naviještanja evanđelja. Po običaju se najprije obratio Židovima. Uz to je imao prigodu primiti posjetitelje u stanu koji je unajmio.

Starješine židovskih sinagoga u glavnom gradu prihvatile su apostolovo izvješće, u kojemu je on osobito istaknuo zajedničku nadu koju je imao sa svim Židovima, naime dolazak Mesije i uskrsnuće mrtvih. Za Pavla je ispunjenje te nade bilo počelo s Isusovim dolaskom i njegovim uskrsnućem.

Rimski Židovi očito su ovisili o religijskom vodstvu u Jeruzalemu, no dotad nisu bili primili nikakve vijesti o Pavlu. Znali su za prijeporno pitanje u pogledu te skupine, no bili su spremni ponovno posjetiti Pavla i dati mu da s više potankosti objasni svoja uvjerenja.

Kada su se židovske starješine ponovno našle s Pavlom, on im je objasnio drevna proročanstva u pogledu Isusa Krista što su se bila ispunila. Sav Stari zavjet ukazuje na dolazak Mesije, kao i na njegove muke i uskrsnuće. Njegovo uskrsnuće bilo je dokazom da je Isus uistinu Sin Božji, očekivani Mesija.

Kao i na drugim mjestima, samo manji broji ljudi našao je vjeru u Isusa; većina se odvratila.

